

özde hristiyanlık

3. BASKI

C. S. LEWIS

ÖZDE HRİSTİYANLIK

ÖZDE HRİSTİYANLIK

Yazar: C.S. LEVİS

©2019, Haberci

3. Basım Şubat 2019

© Published by Firm Foundation Trust under license from the CS Lewis Company Ltd.
Mere Christianity by CS Lewis C C.S. Lewis Pte Ltd. 1942, 1943, 1944, 1952

ISBN: 978-975-8820-75-7

Sertifika No: 16416

Bilgi ve dağıtım:

*Haberci Basın Yayın Dağıtım Turizm San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mh. Ticarethane Sk. Güle Güle Apt. No:14 K 3 D 9
CAGALOĞLU/İSTANBUL
Tel:0212-514 29 22*

Kapak Tasarımı: Amy Bristow

Sayfa Tasarım ve Dizgi: Maya Perктаş

Baskı ve Cilt:

*İnkilâp Kitapevi Baskı Tesisleri Çobançeşme Mah. Sanayi Cad.
Altay Sk No: 8 Yenibosna 34196 İstanbul*

Matbaa Sertifika No: 10614

Bu kitapta kullanılan tüm kutsal kitap ayetleri, aksi belirtilmedikçe, Kutsal Kitap Türkçe Yeni Çeviri'den alınmıştır. Eski Antlaşma © The Bible Society in Turkey, 2001; Yeni antlaşma © The Translation Trust, 1987, 1994, 2001. Tüm yayın hakları Kitabı Mukaddes Şirketi ile Yeni Yaşam Yayınları'na aittir ve izin ile kullanılmıştır.

Bu kitabın her türlü yayın hakkı saklıdır. Telif hakkı sahiplerinin yazılı izni olmadan bu yayının herhangi bir biçimde basılıp çoğaltılması –fotokopi yoluyla çoğaltılması, bilgisayar ortamında kullanılması, kaset veya CD'ye kaydedilmesi dahil- yasaktır. Kitabın metnini yukarıda anılan herhangi bir biçimde kullanmak isteyenler, telif hakkı sahiplerinin yazılı izni için yayıncıya başvurmalıdır.

C.S. LEVİS

ÖZDE
HRİSTİYANLIK

Çevirmen: Levent Kınran

İÇİNDEKİLER

Önsöz	7
1.Kısım	
1. İnsan Doğası kanunu	15
2. Bazı İtiraflar	21
3. Yasanın Gerçekliği	27
4. Yasa'nın Ardında Ne Yatıyor?	32
5. Rahatsız Olmak için Nedenimiz Var!	38
2.Kısım	
1. Tanrı'yla İlgili Rakip Kavramlar	43
2. İstila	47
3. Şok Edici Alternatif	53
4. Pratik Sonuç	59
3.Kısım	
1. Ahlakın Üç Kısmı	65
2. Baş Erdemler	71
3. Toplumsal Ahlak	76
4. Ahlak ve Psikanaliz	82
5. Cinsel Ahlak	88
6. Hristiyan Evliliği	96
7. Bağışlama	106
8. En Büyük Günah	112
9. Sevgi	120
10. Umut	124
11. İnanç	128
12. İman	134

4.Kısım

1. Yapmak ve Doğmak	141
2. Üçlü Birlik	148
3. Zaman ve Zamanın Ötesi	154
4. İyi Bir Buluşma	159
5. İnatçı Oyuncak Askerler	164
6. İki Not	168
7. Öyle Varsayalım	172
8. Hristiyanlık Zor mu, Kolay mı?	179
9. Bedeli Düşünmek	185
10. İyi İnsanlar ya da Yeni İnsanlar	190
11. Yeni İnsanlar	200

Önsöz

Bu kitabın, içeriği ilkönce canlı yayında açıklandı ve sonra Yayın Konuşmaları (1942), Hristiyan Davranışı (1943) ve Kişiliğin Ötesi (1944) adı altında üç ayrı kısımda yayınlandı. Kitaplaştırma aşamasında mikrofonda söylediklerime birkaç ek yaptım ama onun dışında metin olduğu gibi kaldı. Bence radyo yayını mümkün olduğu kadar hitap dilinde olmalı, kulağa makale okunuyor gibi gelmemeliydi. Bu nedenle, günlük konuşmada sık sık kullandığım deyişlere, kısaltmalara yer verdim. Konuşmalarda bir sözcüğü ses tonuyla vurgularken, yazılarda aynı vurgu *italik* olarak geçti. Şimdi ise bunun, konuşma sanatıyla yazma sanatı arasında arzu edilmeyen bir birleşim oluşturma çabası olduğunu düşünüyorum. Yani, yanlış yapmış olabilirim. Konuşmacı ses değişimleriyle vurguyu kullanmalıdır çünkü bu yöntem konuşma için doğaldır. Ama yazar, italikleri aynı amaçla kullanmamalıdır. Anahtar sözcükleri vurgulamanın yazar için farklı bir yolu var. Bu baskıda kısaltmaları uzattım ve italiklerin çoğunu tümceleri yeniden yapılandırarak kaldırdım. Ancak umarım, niyetlendiğim sıcak konuşma dilinden fazla taviz vermedim. Konularını on yıl öncesine göre daha iyi anladığım ya da ilk baskıda başkaları tarafından yanlış anlaşıldığını düşündüğüm metinlerde ekleme ya da silme yoluna gittim.

İki Hristiyan mezhebi arasında tereddüt eden bir kişiye yardım sunmadığım bilinmelidir. Anglikan, Metodist, Katolik ya da Presbiteryen mezhepleri hakkında ağzımdan bir şey alamazsınız. Bu

konuyu bilerek atlıyorum (Hatta dikkat ederseniz, listeyi alfabetik sıraya koydum.) Benim konumum gizli saklı değildir. İngiltere kilisesinin sıradan bir üyesiyim, yüksek ya da alçak gibi niteleyici sıfatlarım yok. Bu kitapta kimseyi benim mezhebime dahil etmek gibi bir düşüncem yok. Hristiyanlığı benimsediğim günden beri, Hristiyan olmayan komşularına sunabileceğim en iyi hizmet, tüm Hristiyanların tarih boyunca sahip olduğu inancı açıklamak ve savunmaktır. Bunu düşünmek için birden çok nedenim var. Öncelikle, Hristiyanları birbirinden ayıran nedenler, genellikle yüksek ilahiyat ya da kilise tarihiyle ilgilidir. Bunlar, işin gerçekten uzmanı olan kişiler tarafından incelenmelidir. Böyle bir şeye girişmekle boyumu aşmış olurum çünkü kendim yardıma ihtiyaç duyduğum bir alanda başkalarına yardımcı olamam. İkinci olarak, bu tartışmalı noktaların Hristiyan olmayan bir kişiyi kazanmakta herhangi bir yararı yoktur. Bu konularda konuşmak ve yazmak, onları Hristiyan topluluğuna katılmaktan alıkoyacaktır. Bizi ayıran noktaların yalnızca tek Tanrı'ya ve O'nun Oğlu İsa Mesih'e inanmış kişilerin huzurunda tartışılabilmesine inanıyorum. Son olarak, Hristiyanlığın özünü oluşturmeyen tartışmalı konularda çok yetenekli yazarlar zaten birçok eser çıkarmıştır. Ben fazlaca irdelenmemiş bir alanda en iyi şekilde hizmet edebileceğime inanıyorum ve doğal olarak o alanda yazdım.

Bildiğim kadarıyla, benim niyetim budur ve insanlar bazı tartışmalı konulardaki sessizliğimden hayali yorumlar çıkarmazsa çok sevinirim.

Bu sessizlik hiçbir görüşüm olmadığı anlamına gelmiyor. Bazı konularda gerçekten de yoktur. Ancak öyle konular var ki, bize yanıtlarının açıklanmadığını düşünüyorum. Bazı soruların yanıtlarını asla bilemeyebilirim. Geçmişte benden daha büyük bir kişi,

sorusuna şöyle cevap almıştı: “Bundan sana ne? Sen beni izle.” Ama yine öyle sorular var ki, belli bir görüşüm olduğu halde bunu kendime saklayabilirim. Benim yazma amacım bir şeyi açıklamak değildir. Hoşuma gitse de gitmese de, “Özde Hristiyanlık” ben doğmadan çok önce vardı.

Bazı insanlar, İsa Mesih’in doğumu haricinde Meryem Ana hakkındaki sessizliğime dayanarak olmadık sonuçlar çıkarabilir. Ama neden böyle olduğu açık değil mi? Daha fazlasını söylemek beni tartışmalı alanlara götürebilir. Hristiyanlar arasında oldukça tartışmalı, ince bir konudur. Yalnızca Katoliklerin dinsel inançları değil, annesi ya da sevdiği konusunda hassas olan bir kişinin duyguları da işin içindedir. Dolayısıyla sapkınlığın yanı sıra kabalıkla suçlanmam da mümkündür. Protestanların bu konudaki hassasiyetleri de tek Tanrıcılığın köklerine kadar uzanır. Kökten Protestanlar için Yaratıcı ile (Ne denli kutsal olursa olsun.) yaratık arasındaki ayrım tehlikeye girer. Dolayısıyla, sapkınlıktan daha korkunç bir sıfatla suçlanmam da mümkündür. Özde Hristiyanlık konusunu ele alan bir kitabı mahvetmenin, İsa Mesih’in, Tanrı Oğlu olduğuna henüz inanmayanları yararsız bir tartışmanın içine çekmenin en garantili yolu budur.

Tartışmalı konulardaki sessizliğime bakarak, bunları önemli ya da önemsiz gördüğüm sonucunu bile çıkaramazsınız. Çünkü zaten tartışmalı noktalardan biri de budur. Hristiyanların anlamadıkları bir konu, anlaşmazlıklarının ne kadar önemli olduğudur. Farklı mezheplerden gelen iki Hristiyan tartışmaya başladıklarında, biri “Bunun ne önemi var ki?” diye sorarken öteki “Önemi olmaz mı? Bu son derece temel” der.

Bunların hepsini nasıl bir kitap yazmaya çalıştığımı açıklamak için söylüyorum. Yoksa amacım kendi görüşlerimi gizlemek ya da

sorumluluktan kaçmak değildir. Benim görüşlerim gizli saklı değildir. Bunlar Anglikan dua kitabında zaten yazılıdır.

Elbette buradaki tehlike, İngiltere Kilisesine (Ya da daha kötüsü) kendime özgü bazı şeyleri özde Hristiyanlık adı altında sunmamdır. Bu nedenle, ikinci kısmın orijinal metnini (Anglikan, Metodist, Presbiteryen ve Katoliklerden oluşan) dört din adamına gönderdim ve eleştirilerini almak istedim. Metodist din adamı İman konusundan fazla söz etmediğimi belirtirken, Katolikler Bağışlatma konusundaki kıyaslamalı kuramlara fazla girmedeğimi söylediler. Bunun dışında, beşimiz de aynı düşüncededeyiz. Diğer kısımları kontrol ettirmedim çünkü orada farklı düşünceler olsa da bunlar, mezhepler arasındaki değil, bireyler ya da düşünce ekolleri arasındaki farklılıklardır.

Çeşitli incelemelere ve bana yazılan mektuplara bakarak gördüğüm şudur; Başka yönlerden birçok eksiği olsa da, kitabım en azından ortak, merkezi ya da özde Hristiyanlığı tanıtmaktadır. Bu açıdan, tartışmalı noktaları atladığımız taktirde, geriye belirsiz ve omursuz bir ortak payda kalır düşüncesinden kurtulabiliriz. Ortak payda olumludur ve keskindir; Hristiyanlığı tüm diğer inanç sistemlerinden keskin bir şekilde ayırır. Dışarıdaki bu dev ayrımlara kıyasla, Hristiyanlığın içindeki ayrımların ne kadar küçük olduğu anlaşılır. Böylece, birlik yönünde dolaysız bir katkı olmasa bile, neden birleşmemiz gerektiğini netleştirmiş olurum. Mezhepler arasındaki ilahiyat farklılığı yüzünden birbirine nefret duyduğu varsayılan hayali kesimlerle pek karşılaştığım söylenemez. Düşmanlık ister İngiltere Kilisesinin içinden isterse dışından olsun, hiçbir topluluğa bağlı olmayan kişilerden kaynaklanıyor. Bu beni kısmen teselli ediyor. Gerçekte, farklı toplulukların içten bağlıları öğretide olmasa bile ruhça birbirine çok yakın duruyor. Bunun nedeni,

kanaatte ve eğilimdeki bütün farklılıklara ve hatta geçmişin bütün düşmanlıklarına rağmen toplulukların odak noktasında aynı sesle konuşan biri vardır.

Öğreti konusunu burada noktalıyorum. Ahlak konusuyla ilgili olan, III. Kısımda da bazı konularda sessiz kaldım ama farklı bir nedenle. I. Dünya Savaşında piyade olarak görev yaptığım günlerde, kendileri güvenlik ve rahatlık içinde oturup da cepheadekilere nasihat gönderen insanlara karşı büyük bir hoşnutsuzluk oluştu içimde. Aynı nedenle, kendim ayartılmadığım konularda konuşmaya pek istekli değilim. Bence ayartılmanın her türlüsüne maruz kalan hiçbir insan yoktur. Örneğin yaradılış itibariyle, kumara eğilimli olmadığım için bu konuda ne gibi bir aşırılık ya da sapkınlık olduğunu bilemiyorum. Dolayısıyla kumarın ne kadarı, hangi tür-lüsü zararlıdır diye, yorumda bulunmadım. Doğum kontrolü konusunda da sessiz kaldım. Evli birisi değilim, din adamı da değilim. Yani maruz kalmadığım ya da sorumlu olmadığım bir alandaki acılar, tehlikeler ya da bedeller konusunda konuşmak bana düşmez.

Hristiyan terimini kullanmamla ilgili bazı sorular vardı. Ben bu terimi Hristiyanlığın ortak öğretilerini kabul eden kişiler için kullanıyorum. İnsanlar, “Sen kimsin ki kimin Hristiyan olduğunu kimin olmadığını söyleyebiliyorsun?” diye soruyor. Veya “Bu öğretilere inanmayan ama inananlara kıyasla İsa Mesih’e ruhça daha yakın duranlar olamaz mı?” diyorlar. Şimdi bu itiraz çok doğru, çok düşünceli, çok ruhsal ve çok duyarlıdır. Ama hiç yararlı değildir. İnsan dilini, itirazcı bu kişilerin istediği gibi kullanıp da felaketlerden kaçınmak mümkün değildir. Daha az önem taşıyan başka bir sözcükle netleştirmeye çalışayım.

Centilmen sözcüğünün eskiden kendine özgü, farklı bir anlamı vardı. Armalı kalkanı ve arazisi olan birisi için kullanılırdı bu

terim. Yani birisine centilmence dediğinizde ona iltifat etmek değil, bir gerçeği ifade etmek amacını güderdiniz. Aynı şekilde birinin centilmence olmadığını söylediğinizde, bu bir hakaret değil, gerçeğin ifadesi anlamına gelirdi. Örneğin, “Ali bir centilmendir ve bir yalancıdır” tümcesinde hiçbir çelişki yoktu. Ama sonra bazı kişiler çok doğru, düşünceli, ruhsal ve duyarlı ama son derece yararsız bir girişimde bulunarak şöyle dediler: “Ah, ama bir centilmence en önemli yanı armalı kalkan ya da arazi sahibi olup olmaması değil davranışıdır. Neden yalnızca centilmence davranan kişilere centilmence demeyelim? Bu anlamda, Ali Veysel’den daha centilmence değil mi?” Tabii ki bu kişilerin niyeti iyiydi. Onurlu, kibar ve cesur olmak, armalı kalkana sahip olmaktan çok daha iyi bir şey. Ama aynı şey değil. Dahası, herkesin aynı düşüncede olacağı bir şey değil. Bu yeni ve ince anlamıyla ‘centilmence’, bir kişiyle ilgili bilgi vermekten çok onu övüyor. Centilmence olmamak da hakaret olarak algılanıyor. Bir sözcüğü tanım olmaktan çıkarıp övgü terimi haline getirirseniz, onunla ilgili bilgi vermek yerine konuşmacının tavrını dile getirmiş olursunuz (örneğin, ‘hoş’ bir yemek, sadece konuşmacının hoşlandığı yemek anlamına gelir). *Centilmence* terimi eski anlamından sıyrıldığı için, artık sadece konuşmacının hoşlandığı bir kişi anlamına geliyor. Sonuç olarak, *centilmence* artık yararsız bir sözcüktür. Zaten bir insanı onaylamak için kullanılacak birçok sözcük vardı. *Centilmence* de bu amaçla kullanılması gerekmezdi. Artık birisi kalkıp da bu terimi eski anlamında kullanmak isterse, açıklamasını da yapmak zorundadır. Sözcük anlamından çok uzaklaşmıştır

İnsanların *Hristiyan* sözcüğünü ruhsallaştırmaya, düzeltmeye ya da ‘derinleştirmeye’ başlamalarına izin verirsek, olacağı budur. Hiçbir işe yaramayan bir sözcük haline gelecektir. Her şeyden

önce, Hristiyanlar bu sözcüğü kimse için kullanamayacak. Çünkü kimin İsa Mesih'e ruha yakın durduğunu kimse bilemez. İnsanların içini görmüyoruz ki! Onları yargılayamayız ve hatta yargılamamız da yasaktır. Dolayısıyla, bu yeni anlamda kimse için Hristiyan sözcüğünü kullanamayız. Kullanamayacağımız bir sözcük de yararlı olamaz. İnanmayanların ağzında çok popüler olur ve birilerini övmek için kullanılır. Birisine Hristiyan derken, aslında onun iyi bir insan olduğunu söylemek isterler. Ama sözcüğün o şekilde kullanımı dil zenginliğini falan olmaz, çünkü zaten aynı amaçla *iyi* terimini kullanıyoruz. Sonuç olarak, eğer izin verirse *Hristiyan* sözcüğü hiçbir işe yaramayan bir terim haline getirilebilir.

Bu nedenle, açık ve belli olan özgün anlamına sadık kalmalıyız. *Hristiyan* terimi ilk kez Antakya'da, İsa Mesih'in elçilerinin öğretişini kabul eden öğrenciler için kullanıldı (Elçilerin İşleri 11:26). Bu terimin sadece öğretilere bağlıları için kullanıldığına kuşku yoktur. Mesih'in öğrencilerini bırakıp da yeni, ruhsal ve düzeltilmiş bir anlamda başkaları için kullanılabilmesi asla söz konusu değildir. İlahiyat ya da ahlakla ilgili bir nokta değildir bu. Sözcüklerin hepimizin anlayabileceği bir şekilde kullanılmasıyla ilgilidir. Hristiyan öğretisini kabul eden bir kişi o öğretiyi yaşamadığında, O'nun Hristiyan olmadığı değil, iyi bir Hristiyan olmadığı söylenmelidir.

Umarım hiçbir okur 'özde Hristiyanlık' başlığının Hristiyanlığın mezheplerine ya da kollarına bir alternatif oluşturduğu varsayma yanlısına düşmez. Bu tıpkı kapıları çeşitli odalara açılan bir salon gibidir. Eğer bir kişinin bu salona girmesini sağlayabilirsem, niyet ettiğimi başarmışım demektir. Bununla birlikte, sofralar, masalar ve yemekler salonda değil, odalardadır. Salon bir tür bekleme yeri, odaların kapılarını inceleme yeridir, oturma yeri

değildir. Bu nedenle, odaların en kötüsü bile salona tercih edilir. Elbette bazı kişiler salonda daha fazla beklemek ister. Diğerleri ise hangi kapıyı çalacaklarına çabucak karar verir. Neden böyle bir fark olduğunu bilmiyorum, ama Tanrı gerek görmedikçe kimseyi bekletmez. Odanıza vardığınızda, uzun beklemenin sizde başka bir şekilde mümkün olmayan bir değişim gerçekleştirdiğini göreceksiniz. Ama bu gerçekten de yerleşme değil, sadece bekleme olmasıdır. Yönlendirme için dua etmeli, salonda olsanız dahi, evin tümünde geçerli olan kurallara uymaya çalışmalısınız. Hepsinden önemlisi, gözünüze en hoş gelen boyaya ya da kirişe değil, hangi kapının en doğru kapı olduğuna bakmalısınız. Sorunuz “Hangi toplantı daha çok hoşuma gidiyor?” olmamalı. Şöyle sormalısınız: “Bu öğretiler doğru mu? Burada kutsallık var mı? Vicdanım beni bu yönde teşvik ediyor mu? Bu kapıyı çalmak istemeyişimin nedeni gururum mu, zevklerim mi yoksa kapıda duran şu kişiden hoşlanmayışım mı?”

Odanıza vardığınızda, farklı odaları seçenlere ve hala salonda bekleyenlere karşı nazik olun. Eğer yanlış yapmışlarsa, sizin dualarınıza daha çok ihtiyaçları var. Eğer sizin düşmanlarınızsa, onlar için dua etmek zorundasınız. Evin tümü için geçerli olan kuralların bazıları bunlardır.

1. KISIM

1. Bölüm İnsan Doğası Kanunu

Herkes insanların birbiriyle kavgaya tutuştuğuna tanık olmuştur. Bazen kulağa gülünç gelir bu, bazen de sadece tatsız! Ancak, kulağımıza nasıl gelirse gelsin, insanların ağızlarından çıkanları dinlerken öğrenebileceğimiz çok önemli şeyler olduğuna inanıyorum. Şöyle derler: “Birisini bunu sana yapsa, hoşuna gider mi?” – “Burası benim yerim, önce ben geldim” – “Rahat bırak onu, kimseye bir zararı yok” – “Niye önce beni ittin?” – “Haydi, ama söz verdin.” İster eğitimli, ister eğitimsiz, ister çocuk, isterse yetişkin olsun, bu tür sözler her gün dökülür insanların ağızından.

Bütün bu kavgalarda benim ilgimi en çok çeken, kişinin sadece diğerinin davranışından hoşnut olmadığını ifade etmesi değil, diğerinin bir tür davranış standardına uymasını beklemesidir. Diğer ise nadiren: “Başlarını senin standardına!” diye karşılık verir. Genellikle, kendi davranışının aslında herhangi bir standardı çiğnediğini belirtir. Öyle olmuşsa bile, özel bir mazereti vardır! Örneğin, oraya önce oturan kişinin neden kalkması gerektiğine dair özel bir neden vardır. Ya da sözünde durmayan bir kişinin, sözünü tutmasına mutlaka bir engel çıkmıştır. Sanki her iki tarafın da aklında bir

tür Yasa, adil bir oyunun kuralı, uygun ve ahlaklı bir davranış standardı vardır. Adını ne koyarsanız koyun, iki taraf da bu standart konusunda aynı düşüncededir. Zaten öyle olmasa kavga edemezler, hayvanlar gibi savaşırlardı. İnsanlar arasındaki kavganın amacı, diğer kişiye yanlış olduğunu göstermektir. Elbette, neyin Doğru, neyin Yanlış olduğunu dair bir anlaşma olmasa, böyle bir kavganın amacı da olmazdı. Ortada futbol kuralları olmadan, bir futbolcunun faul yaptığını söylemenin anlamsızlığı gibi...

Doğru ile Yanlış arasındaki bu Kurala ya da Yasaya, eskiden “Doğanın Yasası” denirdi. Bugünlerde “doğa yasalarından” söz edilirken, genellikle yerçekimi yasası, kalıtım ya da kimyasal oluşumlar anlaşılıyor. Ancak eski düşünürler “doğa yasasından” söz ederken, aslında söylemek istedikleri “İnsan Doğasının Yasasıydı.” Nasıl bütün maddeler yerçekimi kanununa, organizmalar da biyoloji kanunlarına tabiyse, birey de İnsan Doğasının Yasasına tabidir. Ancak arada büyük bir fark vardır. Madde, yerçekimi yasasına uyup uymamayı seçemez, oysa kişi İnsan Doğasının Yasasına uyup uymama seçimini yapabilir.

Bunu başka bir açıdan ele alabiliriz. Her insan her an farklı yasalara maruz kalır, ama bunlardan yalnızca birine uymama özgürlüğüne sahiptir. Bedeni yerçekimi yasasına maruzdur ve uymazlık edemez; havada bırakırsanız taş gibi düşmekten başka seçimi yoktur. Organizma olarak, çeşitli biyolojik yasalara tabidir ve diğer canlılar gibi bunlara uymazlık edemez. Diğer canlılarla paylaştığı hiçbir yasaya uymazlık edemez, ama hayvanlarla, bitkilerle ve cansız unsurlarla paylaşmadığı yasaya, yani insan doğasının yasasına uymamayı seçebilir.

Bu yasaya Doğa Yasası denir, çünkü insanlar bunu herkesin doğal olarak bildiğini ve sonradan öğrenmediğini düşünüyordu. Elbette orada burada, tıpkı renk körü ya da müzik kulağı olmayan birkaç kişi gibi, bunu da bilmeyen kişilerin nadiren çıkabileceğinin farkındaydı herkes. Ancak, “uygun davranışın” ne olduğunun, insanlığın geneli tarafından gayet iyi bilindiği düşünülüyordu. Bence bu düşüncelerinde haklıydılar. Eğer böyle olmasaydı, savaş hakkında söylediklerimiz saçmalıktan başka bir şey değildir. Eğer en düşük rütbeli Nazilerin bile farkında olduğu ve uyması gereken Doğru diye bir şey yoksa, düşmanın yanlış olduğunu söylemenin ne anlamı var ki? Eğer kafalarında “doğru” diye bir standart hiç olmadıysa, o zaman onlarla hala savaşmamız gerektiği halde, “saç rengi” gibi sudan bir şey dışında suçlayabilir miyiz onları?

Bazı kişiler, Doğa Yasası ya da uygun davranış diye herkesçe bilinen bir düşüncenin olamayacağını, çünkü farklı çağlarda farklı uygarlıkların farklı ahlak standartları olduğunu öne sürmüştür:

Ancak bu doğru değildir. Bazı ahlak kuralları farklılık göstermişse de, bunlar tümünden değişik değildir. Eski Mısırlıların, Babillilerin, Hinduların, Çinlilerin, Greklerin ve Romalıların ahlak öğretilerini bizimkiyle karşılaştırırsanız, hem birbirlerine hem de bizimkilere ne kadar benzer olduğunu görüp şaşırırsınız. Bu konudaki kanıtların bazılarını İnsanın İptali adlı başka bir kitabın ekinde topladım. Ancak şimdiki amacımız için, okura tümüyle değişik ahlaktan ne anladığını sormak isterim. Savaştan kaçan insanların hayranlıkla karşılandığı, kendisine iyilik yapanların hepsine kazı atan ve bununla gurur duyan insanların bulunduğu bir ülke hayal edin. Dört artı dördün beş ettiği bir ülke de hayal edebilirsiniz. İnsanlar kime karşı – ailenize mi, vatandaşlarınıza mı

yoksa herkese mi – özverili davranmanız gerektiği konusunda farklı düşünebilirler. Ama herkes kendinizi ilk sıraya koymamanız gerektiği konusunda fikir birliği içindedir. Bencillik hiçbir yerde hoş karşılanmaz. İnsanlar tek kadın mı, dört kadın mı alacağınız konusunda farklı düşünebilir. Ama her beğendiğiniz kadına sahip olamayacağınız konusunda hepsi aynı fikirdedir.

En dikkat çekici gerçek şudur: Gerçekten Doğru ile Yanlış olduğuna inanmayan bir kişi ile karşılaştığınızda, aynı kişinin biraz sonra bu düşüncenin tam tersinde hareket ettiğini görürsünüz. Size verdiği bir sözü tutmaz, ama siz de aynısını yaparsanız, “Adil değil bu!” diye şikâyet eder. Bir ulus, antlaşmaların önemli olmadığını öne sürebilir ve ardından kendileri için önem taşıyan bir antlaşmanın bozulmasına “adil değil” gerekçesiyle karşı çıkar. Gerçekten antlaşmalar önemli değilse ve Doğru ile Yanlış diye bir şey yoksa – başka deyişle Doğa Yasası yoksa – adil antlaşmayla adil olmayan antlaşma arasındaki fark nedir? Takke düşmedi mi? İnsanlar her söyledikleriyle Doğa Yasasını başka herkes kadar iyi bildiklerini göstermediler mi?

Bu durumda gerçek bir Doğru ve Yanlış’a inanmak zorundayız. İnsanlar toplama çıkarma konusunda olduğu gibi, bu konuda da yanılabilirler. Ama çarpım tablosu ne kadar mutlaksa, bu da “zevk ve renk” farklılığı gütmeyen mutlak bir gerçektir. Eğer bu konuda aynı düşüncedeyseniz, devam edelim. Hiçbirimiz gerçekten Doğa Yasasına uymuyoruz. Eğer aranızda istisnalar varsa, onlardan özür dilerim. O halde, başka bir kitap okusunlar, çünkü onlarla ilgili söyleyebileceğim bir şey yok. Tüm diğer sıradan insanlara gelince:

Umarım, söyleyeceklerimi yanlış anlamazsınız. Niyetim vaaz vermek değil, Tanrı bilir ki; kimseden daha iyi olduğumu sanmıyorum.

Yalnızca bir gerçeğe dikkat çekmek istiyorum. O da şudur: Bu yıl, bu ay ve muhtemelen bugün, başka insanlardan beklediğimiz davranışı kendimiz başkalarına gösteremedik. Türlü mazeretimiz olabilir. Örneğin, çocuklarınıza haksızca davrandığımızda çok öfkeliydiniz! Parayla ilgili çevirdiğiniz o küçük işi, aslında beş kuruşunuz kalmadığı zaman yaptınız! Falancaya verdiğiniz sözü tutamadınız – ama böyle korkunç meşgul olacağınızı bilseydiniz, en başta söz vermezdiniz! Eşinize ya da kardeşinize karşı o davranışlarınıza gelince - onların ne kadar sinir edici olacağını bilmez miyiz! Gerçi bundan kuşku duyarım – ama ben kim oluyorum da karışıyorum ki! Ben de böyleyim. Yani, ben de Doğa Yasasına pek iyi uyamıyorum. Birisi kalkıp da bunu bana gösterdiğinde, aklıma kolum kadar uzun bir mazeret listesi geliyor. Şu anki sorumuz, mazeretlerin ne denli geçerli oldukları değildir. Amacımız, mazeretlerimizin de Doğa Yasasına ne kadar inandığımızı kanıtlamasıdır. Eğer “uygun davranış” diye bir şeye inanmıyorsak, uygun olmayan davranışlarımız için mazeret uydurmakta neden bu kadar aceleci davranıyoruz? Gerçek şu ki, uygun davranışlara o kadar fazla inanıyoruz ki – Yasanın ağır baskısını hissediyoruz – onu çiğnediğimiz gerçeğine tahammül edemiyoruz ve sorumluluk duygusunu üzerimizden atmaya çalışıyoruz. Dikkat ederseniz, bütün bu mazeretleri yalnızca kendi kötü davranışımız için uydururuz. Öfkemizi yorgunluğumuza, kaygılarımıza ya da açlığımıza bağlar, ama iyi huyumuzu kendimize mal ederiz.

Üzerinde durmak istediğim iki nokta şunlardır: Birincisi, dünya üzerindeki tüm insanlar, belli bir şekilde davranmaları gerektiğini düşünürler ve bu düşünceden kurtulamazlar. İkincisi, bu şekilde davranmadıklarının farkındadırlar. Doğa Yasasını bilmekte ve

çığnemektedirler. Bu iki gerçek, kendimizle ve içinde yaşadığımız evrenle ilgili açık düşünmenin temelini oluşturur.

2. Bölüm

Bazı İtirazlar

Bunlar temelleri oluşturduğuna göre, devam etmeden önce durup bu temelleri sağlamlaştırayım. Aldığım bazı mektuplar, birçok iyi insanın İnsan Doğasının Yasasını, Ahlak Yasasını veya Uygun Davranış Kuralını anlamakta güçlük çektiklerini gösteriyor.

Örneğin, bazı kişiler bana şöyle yazmışlar: Sizin “Ahlak Yasası” dediğiniz şey bizim sürü içgüdümüz değil mi ve tüm diğer içgüdüler gibi bir gelişim göstermemiş mi?” Şimdi, bir sürü güdümüz olduğunu inkâr etmiyorum, ama Ahlak Yasasıyla kastettiğim zaten bu değildir. İçgüdünün nasıl bir şey olduğunu biliriz – annelik, cinsel içgüdü ya da yeme güdüsü gibi. Belli bir yönde harekete geçmek için güçlü bir istek ya da arzu duyarsınız. Elbette, bazen bir insana yardım etmek için böyle bir duygu hissedebiliriz ve bu duygu sürü güdüsünden kaynaklanabilir. Ancak yardım etme arzusu duymak, isteseniz de istemeseniz de yardım etmeniz gerektiği duygusundan farklıdır. Tehlikedeki bir adamın yardım çağlığını duyduğunuzu varsayalım. Muhtemelen içinizde iki arzu uyanır – biri yardım etme arzusu (sürü içgüdüsünden ötürü), diğeri ise tehlikeden uzak durma arzusudur (kendinizi koruma içgüdüsünden ötürü). Ne var ki, bu iki güdüye ek olarak içinizde üçüncü bir şey daha duyarsınız; kaçma güdünüzü bastırmanızı ve yardım etme güdünüzü izlemenizi söyler. İşte, bunlardan hangisinin seçilmesi

gerektiğini değerlendiren bu ses, iki içgüdüden biri değildir. Piyanoda ne zaman, hangi tuşa basılması gerektiğini belirten nota kâğıdı, tuşlardan birisi değildir. Ahlak Yasası çalmamız gereken notayı söyler; içgüdülerimiz ise sadece tuşlardır.

Ahlak Yasasının yalnızca içgüdülerimizden biri olmadığını görmenin başka bir yolu da şudur: İki içgüdü birbiriyle çatışma içindeyse ve bir canlının zihninde yalnızca bu iki içgüdü varsa, elbette güçlü olanı kazanacaktır. Ancak Ahlak Yasasının en çok bilincinde olduğumuz anlarda, bize zayıf olan güdünün tarafını tutmamızı söyler. Boğulan adama yardımcı olmaktansa, güvende olmayı istersiniz, ama Ahlak Yasası adama yardım etmenizi söyler. Aynı Yasa, doğru güdüyü de güçlendirmeye çalışmamız gerektiğini de söyler, öyle değil mi? Yani, sık sık sürü güdüsünü canlandırmanın görevimiz olduğunu hissederiz. Hayal gücümüzü harekete geçiririz, acıma duygumuzu alevlendiririz, böylece doğru olan şeyi yapacak kuvvete sahip olmaya çalışırız. Ancak bir güdüyü olduğundan daha güçlendirmeye çalışırken içgüdümüzle hareket etmiş olmuyoruz. Size, “sürü güdün uyuyor. Onu uyandır” diyen sesin kendisi sürü güdüsü olamaz. Piyanoda bir notayı daha güçlü çalmanızı söyleyen şey, o notanın kendisi olamaz.

Başka bir açıklamaya bakalım: Eğer Ahlak Yasası içgüdülerimizden biri olsaydı, içimizde daima “iyi” olarak nitelenebilecek bir güdümüz olurdu ve bu güdü her zaman doğru davranış kuralıyla uyum içinde kalırdı. Ama böyle bir şey söz konusu değildir. Ahlak Yasasının bazen bastırmamız, bazen de canlandırmamız gerektiğini söylemediği hiçbir içgüdü yoktur. Bazı içgüdülerimizin iyi – örneğin annelik ya da vatanseverlik – bazılarının ise kötü - örneğin cinsellik ya da kavga güdüsü – olduğunu söyleyemeyiz. Tek söyle-

yebileceğimiz, kavga ya da cinsellik içgüdüsünü annelik ya da vatanseverlik içgüdüsünden daha sık dizginlememiz gerektiğidir. Zaman zaman evli bir erkeğin cinsellik içgüdüsünü ya da bir asker-in kavga içgüdüsünü canlandırması gerekir. Öte yandan, bir annenin çocuklarına duyduğu ya da bir kişinin vatanına duyduğu sevginin de dizginlenmesi gerekir, yoksa sonuçta diğer insanların çocuklarına ya da ülkelerine haksızlık yapılabilir. Kısaca söylemek gerekirse, iyi ya da kötü içgüdü diye bir şey yoktur. Tekrar piyanoyu düşünün. Üzerinde “doğru nota” ya da “yanlış nota” yazılı bir piyano olabilir mi? Her nota bazen doğrudur, bazen de yanlış. Ahlak Yasası bir içgüdü ya da içgüdülerden oluşan bir birleşim değildir. İçgüdülerimize yön veren ve doğru notayı çalmamızı (iyilik ya da doğru davranış dediğimiz notayı) sağlayan olgudur.

Bu arada, sözünü ettiğimiz bu noktanın çok büyük pratik sonuçları vardır. Yapabileceğiniz en tehlikeli şey, kendi doğanızın herhangi bir güdüsünü alıp bedeli ne olursa olsun onu izlemeniz gerektiğini sanmanızdır. Bir içgüdüyü mutlak kılavuz edinmek, bizi Şeytani bir varlığa çevirir. İnsanlık sevgisinin genelde güvenli olduğunu düşünebilirsiniz, ama o bile öyle değildir. İnsanlık uğruna adaleti bırakırsanız, antlaşmaları çiğnediğinizi, davalarda sahte kanıtlar sunmaya başladığınızı, en sonunda da zalim ve hain bir kişiye dönüştüğünü görebilirsiniz.

Bana yazan başka kişiler, “Sizin Ahlak Yasası dediğiniz şey, bize eğitimle kazandırılan toplumsal bir alışkanlık değil mi?” diye sormuşlar. Bence burada yanlış bir anlama var. Bu soruyu soran kişiler, ana babamızdan ve öğretmenlerimizden öğrendiğimiz her şeyin insan keşfi olduğunu sanıyorlar. Ama elbette, bu doğru değildir. Hepimiz çarpım tablosunu okulda öğrendik. Çölde yetişen

bir çocuk bunun ne olduğunu bilemez. Ama buna bakarak çarpım tablosunun bir insan keşfi olduğunu, insanlığın onu bulduğunu ve isteseydi başka türlü yaratabileceğini söyleyemeyiz. Uygun Davranış Yasasını, başka şeyler gibi anne ve babamızdan, öğretmenlerimizden, arkadaşlardan ve kitaplardan öğrendiğimiz konusunda aynı düşüncedeyim. Ancak öğrendiğimiz birçok şey farklı olabirdi, örneğin yolun solunu izleriz, ama sağını da izleyebilirdik. Başka şeyler ise – matematik gibi – müspet gerçeklerdir. Bizim sorumlumuz, İnsan Doğasının Yasasının hangi sınıfa ait olduğudur.

Bu yasa iki nedenle matematikle aynı sınıfa girer. İlkin, önceki bölümde de söylediğim gibi, bir dönemle başka bir dönem, bir ülkeyle başka bir ülke arasında farklar olabilir, ama bu farklar – insanların sandığı kadar - büyük değildir. Bunların tümünde aynı yasanın işlev gördüğüne tanık olursunuz. Öte yandan, yol yasası ya da insanların giysi seçimleri gibi unsurlar arasında büyük farklılıklar görülebilir. İkinci neden şudur: İki insanın ahlakı arasındaki farkları düşündüğünüzde, birisinin ahlakının ötekinden daha iyi ya da daha kötü olduğunu söyleyebilir misiniz? İlerleme yolunda bir değişim olmuş mu hiç? Eğer olmamışsa, ahlaksal ilerleme de olamaz. İlerleme sadece değişim değildir; daha iyiye doğru değişimdir. Eğer ahlaksal düşüncelerin iyisi kötüsü olmasaydı, uygarlık ahlakını barbarlık ahlakına, ya da Hristiyan ahlakını Nazi ahlakına tercih etmek söz konusu olamazdı. Aslında, hepimiz bazı ahlak sistemlerinin diğerlerinden daha iyi olduğunu düşünürüz. Kendi dönemlerinde ahlaksal düşünceleri değiştirmeye çalışan kişilere Reformcu ya da Öncü deriz. Neticede, ahlakı kendi çağdaşlarından daha iyi anlamışlardır. Bir ahlak sisteminin diğerinden daha iyi olduğunu söylediğinizde, bunu bir tür standarda dayanarak ölçmüş oluyorsunuz. Biri o standarda ötekinden daha yakın duruyor. An-

cak ölçek olarak kullandığınız bu standart her iki ahlak sisteminden de ayrıdır. Her iki sistemi de, insanların düşüncelerinden bağımsız olan bir tür Asıl Ahlak standardıyla ölçüyorsunuz. Bazı kişilerin düşüncelerinin Asıl Doğru'ya diğerlerinden daha yakın olduğunu görüyorsunuz. Ya da şöyle bakalım: Eğer sizin ahlakal düşünceleriniz daha doğru, Nazilerininki daha yanlış ise, demek ki düşüncelerinizde Asıl Ahlak'a daha yakın duran bir şey vardır. Sizin New York kentiyle ilgili düşüncenizi benimkinden daha doğru kılan, New York diye gerçek bir kentin varlığıdır. Bu kent sizin de benim de düşüncemden bağımsız olan, somut bir yerdir. İkimiz de "New York" diyerek, yalnızca "kafamda kurduğum kenti" kastediyorsak, o zaman birimizin düşünceleri nasıl diğerinden daha doğru olabilir? Bu durumda, ne doğruluk ne de yanlışlık kavramları söz konusu olabilir. Aynı şekilde, eğer Uygun Davranış Kuralı yalnızca, "bir ulusun onayladığı herhangi bir şey" ise, bir ulusun diğerinden daha uygun davrandığını söylemenin hiçbir anlamı yoktur. Dünyanın da ahlak yönünden ilerlediğini ya da gerilediğini de söylemek anlamsız olur.

O halde, insanların Uygun Davranış düşüncelerindeki farklılıklar, gerçek ve doğal bir Davranış Yasası olmadığı kuşkusu uyandırır da, aslında bu farklılıklar üzerindeki düşüncelerimiz tam tersi bir gerçeğe işaret ediyor. Son bir noktaya daha bakalım. Ahlak farklılıkları ile gerçekler üzerindeki inanç farklılıklarını birbirine karıştırdığı için bu farklılıkları abartan insanlarla karşılaştım. Örneğin bir kişi bana şöyle demişti: "Üç yüzyıl önce İngiltere'deki insanlar cadıları yakıyordu. İnsan Doğasının Yasası ya da Uygun Davranış dediğiniz şey bu mu?" Artık cadıların idam edilmemesinin nedeni, böyle şeylere inanmamamızdır. Eğer inansaydık – yani kendilerini İblis'e satmış, O'ndan doğaüstü güçler almış ve bu

güçlerini komşularını mahvetmek, onları çıldırtmak ya da havaları bozmak için kullanan kişilerin gerçekten de var olduğunu görseydik – o zaman böylelerinin ölüm cezasını hak ettiğini düşünmez miydik? Burada, ahlak ilkesi üzerinde farklılık yoktur; farklılık sadece gerçek üzerindedir. Cadılara inanmamak bilgide büyük bir ilerleme olabilir. Onların var olduğuna zaten inanmıyorsanız, onları yakmamak ahlaksal bir ilerleme değildir. Evde fare olduğuna inanmadığı için kapan kurmaya son veren bir kişinin davranışına “insani” demezsiniz!

3. Bölüm

Yasanın Gerçekliği

Şimdi 1. Bölümün başında söylediklerime dönmek istiyorum. İnsanlıkla ilgili tuhaf olan iki şey vardır. Birincisi, adını ister “adil oyun”, isterse “uygunluk”, “ahlak” ya da “Doğa Yasası” koyun, insanlar seçmeleri gereken davranış türünü düşüncelerinde bilirler. İkinci olarak, o davranışı seçmediklerini de bilirler. Bazılarınız bunu neden tuhaf bulduğumu merak edebilir. Belki bu size dünyanın en doğal olgusu gibi görünüyor. Belki de benim insanlıktan fazla beklentilerim olduğunu düşünüyorsunuz. Ne de olsa, Doğru Yanlış Yasasını ya da Doğa Yasasını çiğnemek, insanların sadece mükemmel olmadığını göstermektedir. Bu durumda ben neden mükemmel olmalarını bekleyeyim ki! Niyetim başkalarından beklediğimiz davranışı bizim onlara göstermediğimiz için suçluluğumuza bahane bulmak olsaydı, bu iyi bir yanıt olurdu. Ama benim niyetim bu değil. Şu anda suçla ilgilenmiyorum, gerçeği bulmaya çalışıyorum. Bu açıdan bakıldığında, mükemmel olmamak, davranması gerektiği gibi davranmamak belirgin sonuçlar doğurur.

Bir taşı ya da bir ağacı ele alın; onlar buldukları yerde dururlar, daha farklı bir şekilde ya da yerde olmaları gerektiğini söylemeniz anlamsız olur. Elbette, işçilik nedeniyle kullanacağımız bir taşın şeklinin yanlış olduğunu söyleyebilirsiniz ya da ağaç belki

umduğunuz kadar gölge vermediğinden kötü bir ağaç olabilir. Ancak kastettiğiniz, ağacın ya da taşın sizin kullanım amacınıza uygun düşmemesidir. Yani şaka yapmak dışında kalkıp da onları bundan ötürü suçlamazsınız. Hava ve toprak koşullarından ötürü, ağacın bundan daha farklı olamayacağını bilirsiniz. Başka bir deyişle, bizim açımızda, “kötü” ağaç da, iyi ağaç da kendi doğalarının kurallarına uymaktadır.

Bunun ardından neyin geldiğine dikkat ettiniz mi? Doğa yasaları diye nitelediğimiz olgu – örneğin havanın ağaç üzerindeki etkisi – sözcüğün tam anlamıyla yasa sayılmaz. Sözün gelişi böyle deriz. Yere düşen taşların daima yerçekimi yasasına uyduğunu söylemek, yasanın, taşların daima uyduğu bir şey olduğu anlamına gelmez. Yani, taşı bıraktığımızda, birdenbire yere düşme yasasının buyruğu altına girmeyi hatırladığını söylemiyoruz. Kastettiğiniz, taşın sadece yere düştüğüdür. Başka bir deyişle, gerçeklerin üzerinde herhangi bir şeyin, gelişmeleri belirleyen herhangi bir yasanın bulunduğundan emin olamazsınız. Doğanın yasalarını taşlara ya da ağaçlara uyguladığımızda, aslında sadece Doğanın ne yaptığını dile getirmiş oluyoruz. Oysa İnsan Doğasına ya da Uygun Davranış Yasasına döndüğümüzde işler değişir. Bu yasa, insanların yaptıklarından söz etmiyor. Daha önce de söylediğim gibi, insanların çoğu aslında bu yasaya hiç uymaz. Hepsi ise tümüne uymaz. Yerçekimi yasası havada bırakılan taşların ne yaptığını, İnsan Doğasının Yasası ise, insanların neyi yapıp neyi yapmamaları gerektiğini söyler. Başka bir deyişle, insanlarla uğraşırken, varolan gerçeklerin üzerinde bir şeyin bulunduğunu görürsünüz. Bir yanda gerçekler (insanların nasıl davrandıkları), diğer yanda ise başka bir şey (insanların nasıl davranmaları gerektiği) vardır. Evrenin her yerinde sadece gerçekler vardır. Elektronlar ve moleküller belli bir

şekilde hareket eder, belli sonuçlar doğurur ve hepsi bundan ibarettir. İnsanlar da belli bir şekilde davranırlar, ama hepsi bundan ibaret değildir, çünkü siz onların farklı davranmaları gerektiğini bilirsiniz.

Bu olgu öylesine ilginçtir ki, örtbas edilmeye çalışılır. Örneğin, bir kişinin farklı davranması gerektiğini öyle ifade ederiz ki, yanlış şekilli taştan söz eder gibi bir dil kullanırız. Yani, o kişinin davranışının bize uygun düşmediğini söyleriz. Oysa bu doğru değildir. Trene benden önce binmek için bana çelme takarak en iyi yere oturan adamla, arkamı döner dönmez çantamı kaldırıp yerimi kapmaya çalışan bir kişi aynı derecede uygunsuzdur. Ama ben ikinci adamı suçlarım, birincisini değil. Yerimi çelmeyle alan kişiye değil, başarısız olsa dahi yerimi kapmaya çalışan kişiye kızarım. Oysa birincisi beni incitmiştir, ikincisi değil. Bazen, kötü olarak nitelikle diğim bir davranış bana hiç de uygunsuz gelmez, ama tam tersi doğrudur. Bir savaşta, iki taraf da düşmanın içerisindeki hainden çok yararlanır. Onu besler ve kullanır, ama onu bir pislik olarak görür. Demek ki, bize yararlı olan her davranışın başkalarında uygun gördüğümüz bir davranış olduğunu söyleyemeyiz. Bizdeki yararlı davranışlara gelince, bunların karşılığını alamadığımız bellidir. 30 liralık ücret alabilecekken dürüst davranıp 3 lirayla yetinmek, kolayca kopya çekmek varken oturup ev ödevini layıkıyla yapmak, bir kızla beraber olmak varken onu rahat bırakmak, güvenli yerlerde yaşamak varken tehlikeli yerlerde kalmak, sözünüzü unutmak varken tutmak ve aptalca görünme pahasına da gerçeği söylemek.

Uygun davranış, her zaman her insanın hangi karşılığı alacağını belirlemez, ama insanlığın genelde aldığı karşılığı ortaya koyar ve bu bir sır değildir. Neticede insanlar düşünür; yalnızca herkesin

oyunu kuralına göre oynadığı bir toplumda güvenlik ve mutluluk olabileceğini görür ve bu nedenle uygun davranmaya çalışır. Güvenlik ve mutluluğun, birbirlerine dürüst, adil ve iyi davranan bireylerden, sınıflardan ve uluslardan geldiği gerçektir de doğrudur. Ancak Doğru ile Yanlış hakkındaki duygularımızın açıklaması yine de yoktur. “Neden bencillik yapmamalıyım?” sorusuna “Çünkü bu toplum için iyidir” yanıtını verirsiniz. “Neden karşılığını almadığım şeyler için toplumun iyiliğini umursayayım?” sorusuna, “Çünkü bencillik yapmamalısın” yanıtını verirsiniz. Görüldüğü gibi, yine başladığımız yere döndük. Doğruyu söylüyorsunuz, ama daha ileri gidemiyorsunuz. Futbol oynamanın amacını soran bir kişiye, “gol atmak” yanıtını veremezsiniz, çünkü gol atmaya çalışmak, oyunun zaten kendisidir, amacı değildir. Yanıtınız futbolun futbol olduğunu söylemekten ileri gitmemektedir. Aynı şekilde, uygun davranış amacını soran bir kişiye, “toplumun yararı için” demek anlamsızdır, çünkü toplumun yararı için çalışmak, yani bencil davranmamak (“toplum” derken diğer insanlar kastedilir), zaten uygun davranışın gereğidir. Yanıtınız, uygun davranışın uygun davranış olduğunu söylemekten ileri gitmemektedir. “İnsanlar bencil olmamalıdır” deyişiyle söyleyebileceğinizi söylediniz zaten.

Burada noktayı koymak istiyorum. İnsanların bencil olmamaları, adil davranmaları gerekir. İnsanlar bencildir ya da bencillikten hoşlanır demiyorum, bencil olmamaları gerekir diyorum. Ahlak Yasası ya da İnsan Doğasının Yasası, Yerçekimi Yasası gibi insan davranışı hakkındaki bir gerçektir ibaret değildir. Diğer yandan, hayal ürünü de değildir, çünkü bu düşünceden kurtulamayız. Yoksa insanlar hakkında söylediğimiz ya da düşündüğümüz şeylerin anlamı kalmaz. İnsanların bize uygun düşen şekilde davranmalarını

beklediğimizi öne sürmek de yeterli değildir, çünkü kötü ya da haksızca nitelediğimiz bir davranış bize uygunsuz gelmeyebilir, hatta tam tersi olabilir. Sonuç olarak Doğru ile Yanlış Kuralı, İnsan Doğasının Yasası ya da siz ne ad verirsiniz o – bizim uydurduğumuz bir şey değil, gerçekten var olan bir şeydir. Gerçekten de insan davranışlarının üzerinde ve ötesinde olan bir şey olduğunu kabul etmek zorundayız. Bizim yaratmadığımız ama baskısını hissettiğimiz gerçek bir yasadır bu.

4. Bölüm

Yasa'nın Ardında Ne Yatıyor?

Şu ana kadar geldiğimiz noktayı özetleyelim. Taşlar ve ağaçlar söz konusu olduğunda, Doğa Yasası deyişi sadece sözün gelişi kullanılabilir. Doğanın belli bazı yasalara bağımlı olduğunu söylerken, sadece doğanın belli bir şekilde hareket ettiğini belirtiyoruz. Bu sözde yasalar, gözlemediğimiz gerçeklerin ötesinde ve üzerinde olmayabilir. Ancak İnsana gelince, aynı şeyi söyleyemeyiz. İnsan Doğasının ya da Doğru ile Yanlış'ın yasası, insan davranışıyla ilgili gerçeklerin üzerindedir. Bu tür gerçeklerin ötesinde, bizim keşfettiğimiz ama uymamız gerektiğini bildiğimiz hakiki bir yasa vardır.

Yaşadığımız evrende bunun bize neler söylediğini düşünmek istiyorum. İnsanlar ilk düşünmeye başladıkları andan itibaren evrenin gerçekte ne olduğunu ve nasıl var olduğunu merak etmiştir. Kabaca söylemek gerekirse, iki temel görüş vardır. Birincisi maddeci görüştür. Bu görüşe sahip insanlar, madde ve uzayın daima var olduğuna inanır ama kimse nedenini bilmez. Belirli sabit hareketleri olan madde öylesine var olmuş ve bizim gibi düşünebilen canlıları var etmiştir. Binde bir olasılıkla güneşimize bir şey çarpmış ve bundan gezegenler oluşmuş, binde bir olasılıkla yaşam

için gerekli olan kimyasallar türemiş ve bu gezegenlerden birinde doğru ısının meydana gelmesiyle dünyada yaşam başlamıştır. Yine uzun bir olasılıklar zincirinden sonra bizim gibi canlılar ortaya çıkıvermiştir. Diğer görüş ise dinsel görüştür.* Bu görüşe sahip olanlar, evrenin ardında bildiğimiz hiçbir şeye benzemeyen bir aklın bulunduğunu öne sürerler. Bu akıl bilinçlidir, amaçları ve tercihleri vardır. Dinsel görüşe göre, bu akıl evreni yaratmış, bunu kısmen bizim bilmediğimiz amaçlarla kısmen de kendisine benzeyen akıllar yaratmak için yapmıştır. Bu görüşlerden birinin uzun süre önce revaçta olduğunu, ama artık yerini diğerine bıraktığını sanmayın lütfen. Nerede düşünen insanlar varsa, orada iki görüş de yer etmiştir. Şunu da dikkate alın. Hangi görüşün doğru olduğunu bilimle bulamazsınız. Bilim deneylerle işlev görür. Varlıkların davranışlarını inceler. Her bilimsel açıklama, ne denli karmaşık görünürse görünsün, uzun vadede şu anlama gelir: “15 Ocak'ta teleskopu uzayın falanca noktasına doğrulttum ve filanca gördüm.” Veya “Bunlardan bazılarını kâseye koydum ve falanca derecede ısıttım, sonra da filancayı inceledim.” Bilime karşı herhangi bir şey söylediğimi sanmayın: Yalnızca işlevinden söz ediyorum. Öyle inanıyorum ki, bir kişi ne kadar bilimsel ise, bilimin işlevi konusunda bana o kadar (böyle inanıyorum) katılacaktır. Bu işlevin ne kadar yararlı ve gerekli olduğuna da hiç kuşku yoktur. Ancak evrenin neden var olduğu ve bilimin gözlemlediği şeylerin ardında – başka bir şeyin olup olmadığı – bilimsel bir soru değildir. Eğer “Arkada bir Şey” varsa, ya insanlık tarafından hiç bilinemeyecek ya da kendisini farklı bir şekilde gösterecektir. Böyle bir şey yoktur ya da vardır diyebilmek, bilimin sahası içerisinde değildir. Gerçek bilim adamları da bu tür beyanlardan kaçınır. Genellikle ders kitaplarından az pişmiş bilim cımbızlayan romancıların ve gazetecilerin işidir bu. Neticede bu bir sağduyu sorunudur. Bilimin evrendeki

her şeyi çözmüş ve yetkinliğe ermiş olduğu söylenemez. “Neden evren var?” “Neden varlığı devam ediyor?” “Ne anlamı var?” gibi soruların yanıtlanmamış olduğu açık değil mi?

Evrenin tümünde dışsal gözleme bağlı kalmadan hakkında daha fazla şey öğrenebileceğimiz tek bir şey var. Bu da insandır. Biz sadece insanları gözlemekle kalmıyoruz, bizler insanız! Bu açıdan bakıldığında, ilk elden edinilen bilgiye sahibiz. Aynı nedenle, insanlar tarafından yapılmamış, uyulması gerektiğini bildikleri ve unutamadıkları ahlaksal bir yasanın denetimi altında olduklarını biliyoruz. Sonraki noktaya dikkat edin: İnsanı elektriği ya da lahanayı inceler gibi dışarıdan inceleyen bir kişi, dilimizi bilmiyorsa ve ilk elden edindiğimiz bilgiyi de bizden alamıyorsa, bu ahlaksal yasaya dair hiçbir kanıt bulmayabilir. Nasıl bulsun ki! Gözlemleri ona yalnızca bizim neler yaptığımızı gösterecektir, oysa ahlaksal yasa “yapmamız gerekenlerle” ilgilidir. Aynı şekilde, taşlar ve havayla ilgili gözlemlendiğimiz gerçeklerin ötesinde ya da üzerinde başka şeyler varsa, dışarıdan inceleyerek bunları asla keşfedemeyiz.

O halde, soruyu şöyle konumlandıralım: Evren öylesine, neden-sizce mi var olmuş, yoksa ardında bir güç mü var? Böyle bir güç varsa, gözlemlenen gerçeklerden biri değil, onları var eden gerçeklik olacak, gözlem yoluyla da bulunamayacaktır. Ötede bir şey olup olmadığını bulabilmemizin tek bir yolu var, o da bizim durumumuzdur. Bizim durumumuza baktığımızda ötesinde ne olduğunu gördük. Başka bir açıdan bakalım. Evrenin ötesinde kontrol edici bir güç varsa, kendisini bize evrenin içindeki gerçeklerden biri olarak gösteremez. Bir evin mimarı, o evin duvarı, merdiveni ya da şöminesi olamaz. O’nun kendisini göstermesini umabileceğimiz tek yer, bizi belli bir şekilde davranmaya yönlendiren

işsel bir etki ya da buyruktur. İçimizde gerçekten de bunu görüyoruz. Elbette bunun kuşularımızı uyandırması gerekir, öyle değil mi? Yanıt almayı umduğunuz tek yer, size Evet yanıtını veriyor, yanıt alamadığınız diğer yerlerden de neden alamadığımızı biliyorsunuz. Mavi üniformalı bir kişinin evden eve dolaşarak her birine küçük kâğıt paketler bıraktığını varsayalım. “Neden bu paketlerde zarf olduğunu varsayalım?” sorusuna, “Çünkü bana bırakılan her paketin içinden zarf çıktı” yanıtını veririm. “İyi ama herkese bırakılan bütün paketlerin içini görmedin ki!” itirazına, “Elbette görmedim” diye karşılık veririm. “Hepsi bana bırakılmadığı için hepsini açma iznim yok.” “Ancak açmama izin verilen paketlere bakarak açmama izin verilmeyen paketlerde ne olduğunu açıklıyorum.” İşte, bu soru için de aynısı geçerlidir. Açmama izin verilen tek paket İnsandır. Kendim olan o paketi açmama izin verildiğinde tek başıma var olmadığımı, bir yasaya bağlı olduğumu görüyorum. Bir kişi ya da bir varlık, belli bir şekilde davranmamı istiyor. Bir taşın ya da ağacın içine girebilsem, aynı şeyi keşfederdim, demek istemiyorum. Sokaktaki tüm insanların benimle aynı zarfı aldıklarını düşünmem. Taşın yerçekimi yasasına uymak zorunda olduğunu keşfederim. Zarfları gönderen, bana sadece insan doğasının yasasına uymamı söyler, oysa taşın taş yasasına uymasını sağlar. Her iki durumda da zarfları bir gönderen, gerçeklerin ardından bir Güç, bir Yönetici ya da bir Rehber olmalıdır.

Gereğinden hızlı gittiğimi sanmayın. Henüz Hristiyan ilahiyatındaki Tanrı'ya yüz kilometre bile yaklaşmadım. Elimde sadece evreni yönlendiren, beni doğru davranmaya sevk eden, kendimi sorumlu hissetmemi sağlayan, yanlış yaptığımda da rahat vermemen bir yasa var. Sanırım bunun, bildiğimiz hiçbir şeye benzemeyen bir akıl olduğunu varsaymamız gerekir – çünkü neticede

bildiğimiz tek şey maddedir ve maddenin talimat vereceğini düşünemeyiz. Ama elbette, bu bir akla ve hatta insana pek benzemeyebilir. Gelecek bölümde, bununla ilgili başka ne keşfedebileceğimizi göreceğiz. Ancak bir uyarıda bulunmanın yarar var. Geçen yüzyıllarda Tanrı'yla ilgili tatlı dil kullanıldı. Ben size bunu sunmuyorum

NOT: Bu kısmı canlı yayında kısa tutmak için, sadece Maddeci ve Dinsel görüşlerden söz etmişim. Tamamlamak için, Yaşam Gücü felsefesi, Yaratıcı Evrim ya da Gelişen Evrim görüşlerinden de söz etmeliyim. Bu konulardaki en zekice açıklamalar Bernard Shaw' un, ama en derin olanları Bergson'ın eserlerinde bulunur. Bu görüşe sahip olanlar, bu gezegendeki yaşamın, en basit canlılardan İnsana kadar küçük değişikliklerle evrimleştiğini öne sürerler. Bunu da Yaşam Gücünün “gayretine” ve amaçlılığına bağlarlar. İnsanlar böyle bir görüş öne sürdüklerinde, onlara Yaşam Gücüyle kastettikleri şeyin akli olup olmadığını sormalıyız. Eğer akli varsa, yaşamı var eden ve yetkinliğe erdiren gerçekten de Tanrı'dır ve görüşleri dinsel görüşe benzerdir. Eğer akli yoksa o zaman akılsız bir şeyin “gayret” ve “amaçlılık” gösterdiğini söylemenin ne anlamı olduğunu sorarız. Bu onların görüşleri için ölümcül bir darbedir. İnsanların Yaratıcı Evrimi bu denli çekici bulmalarının nedeni, onlara Tanrı'nın varlığına inanmanın hoş olmayan sonuçlarını düşünmeden duygusal rahatlığını tattırmasıdır. Güneşli bir günde kendinizi sağlıklı hissediyorsanız ve bütün evrenin atomların mekanik dansından oluştuğuna inanmak istemiyorsanız, bu gizemli Gücün yüzlerce yıl boyunca etkin olduğunu ve sizi doruğunda taşıdığını hayal edebilmek size iyi gelir. Öte yandan, tatsız bir işle uğraşıyorsanız, sadece kör bir kuvvet olan, ahlakı ya da akli bulunmayan Yaşam Gücü, çocukken öğrendiğimiz sıkıntı

verici Tanrı gibi işinize karışmayacaktır. Yaşam Gücü, ehlileştirilmiş bir Tanrı gibidir. İstediginizde düğmesine basıp açarsanız ve sizi rahatsız etmez. Böylece dinin bütün tatlarına hiçbir bedel ödmeden sahip olursunuz. Yaşam Gücü hayal gücünün bu dünyada görülen en büyük başarısı mı?

5. Bölüm

Rahatsız Olmak için Nedenimiz Var!

Geçen bölümü, maddesel evrenin ötesinde birisinin ya da bir şeyin bizi Ahlak Yasası aracılığıyla etkilediğini söyleyerek tamamlamıştım. Bu noktaya vardığımda bazılarınız rahatsızlık duymuş olabilirsiniz. Hatta sizinle oyun oynamadığımı bile düşünmüşsünüzdür! Felsefe paketiyle sarıp sarmaladığım dinsel bir sürpriz gibi... Yeni bir şey söylediğimi düşündüğünüz sürece beni dinlemeye hazırdınız. Ama altından sadece din çıkacaksa, dünya zaten bunu daha önce üzerinizde denemiş ve sizi zaman kaybına uğratmıştır. Eğer kendini böyle hisseden kimse varsa, ona üç şey söylemek isterim.

Birincisi, zaman kaybıyla ilgilidir. Zamanı geriye alabileceğinizi, aslında zaten saat yanlışsa, bunu yapmanın en anlamlı eylem olacağını söylersem, şaka yaptığımı mı düşünürsünüz? Neyse, bu saatlerle ilgili düşünceyi geride bırakalım. Hepimiz ilerleme isteriz. Ancak ilerleme, bulunmak istediğiniz yere yaklaşımdır. Oysa eğer yanlış bir sapağa döndüyseniz, ileri gitmek sizi oraya yaklaştırmayacaktır. Eğer yanlış yoldaysanız, ilerleme dönüp doğru yola girmek demektir. Bu durumda en erken dönen de en ilerici kişidir. Matematikle uğraşırken hepimiz bunu görmüşüzdür. Yanlış bir toplama yaptığımda, bunu ne kadar kısa zamanda kabullenip

dönersem, o kadar hızlı bir şekilde yeniden başlayabilirim. Kalın kafalı olup da yanlışı kabullemeyi reddetmenin hiçbir ilerici yanı yoktur. Dünyanın şu anki haline baktığımızda, insanlığın büyük bir hata yaptığı açıktır. Yanlış yoldayız. Eğer durum buysa, geri dönmeliyiz. İlerlemenin en kolay yolu geri gitmektir.

İkinci olarak, bunun ardından tam olarak din çıktığını söyleyemeyiz. Hristiyanlığın Tanrısı şöyle dursun, herhangi bir dinsel inancın Tanrısından bile söz etmedik henüz. Yalnızca Ahlak Yasasının ardındaki Bir Şeye ya da Bir Kişiye değindik. Kutsal Kitap'tan ya da Kiliselerden bir şey almıyoruz; sadece kendi çapımızda Bir Kişi hakkında anlayış sahibi olmaya çalışıyoruz. Bu Kişi hakkında kendi çapımızda öğrendiklerimiz oldukça şaşırtıcıdır. Şöyle ki, elimizde iki tür kanıt vardır. Birincisi, O'nun var ettiği evrendir. Eğer elimizdeki tek ipucu bu olsaydı, O'nun büyük bir sanatçı olduğu sonucuna varırdık (evren çok güzel bir yerdir), ama aynı zamanda çok merhametsizdir ve insana düşmandır (evren çok tehlikeli ve korkutucu bir yerdir). İkinci kanıt, aklımıza yerleştirdiği Ahlak Yasasıdır. Bu kanıt ötekinden daha iyidir, çünkü birinci elden edindiğimiz bir bilgidir. Evrene kıyasla Ahlak Yasasına bakılarak Tanrı hakkında daha çok şey öğrenmek mümkündür. Tıpkı bir kişinin yaptığı eve bakmak yerine onun konuşmasını dinlemek gibidir bu. İkinci kanıtı bakarak, evrenin ardındaki Varlığın doğru davranışlarla – adalet, özveri, cesaret, iyi niyet, dürüstlük ve doğruluk – çok fazla ilgili olduğunu görüyoruz. Bu anlamda, Hristiyanlığın ve diğer bazı dinlerin “Tanrı iyidir” açıklamasına katılıyoruz. Ama oraya fazla hızlı gitmeyelim. Ahlak Yasasında, Tanrı'nın iyiliğini yumuşak, hoşgörülü ve sıcakkanlı anlamına getirecek şekilde yorumlamamız için herhangi bir gerekçe yoktur. Ahlak Yasasında hoşgörü yoktur. Çelik gibi katıdır bu yasa. Doğru

şeyi yapmanızı söyler ama bunun ne kadar acı verici, tehlikeli ya da zor olduğuna bakmaz. Eğer Tanrı Ahlak Yasasına benziyorsa, yumuşak değildir. Bu noktada, “iyi” Tanrı’nın bağışlayabilen bir Tanrı olduğunu söylememizin faydası olmaz. Fazla hızlı gitmiş oluruz. Yalnızca bir Kişi başkasını bağışlayabilir. Henüz kişisel Tanrı’ya gelmedik. Ahlak Yasasının ardındaki güçten, her şeyden çok bir tür Aklı andıran güçten söz ediyoruz şimdilik. Bu güç hiç de bir Kişiye benzemeyebilir. Eğer kişilikten yoksun, saf akılsa bu varlık, size hoşgörü göstermesini, affetmesini beklemek anlamsız olur. Hatta bir çarpım işlemi yanlış yaptığınızda, Çarpım Tablosunun sizi affetmesini beklemek kadar anlamsız olur bu. Sonuçta sizi yanlış bir yanıt beklemektedir. Böyle bir Tanrı – kişiliği olmayan mutlak iyilik – varsa, O’ndan hoşlanmadığınızı ve kafayı O’na takmayacağınızı söylemek de faydasız olacaktır. İşin doğrusu şu ki, bir parçanız O’nun yanındadır; insan açgözlülüğünü, hilekârlığını ve sömürsünü onaylamamaktadır. Sizin için bir istisna yapmasını, o yanlış davranışı bu kez görmezden gelmesini isteyebilirsiniz. Ancak içinizde şunu bilirsiniz: Dünyanın ardındaki bu güç, o yanlış davranıştan mutlak bir hoşnutsuzluk duymuyorsa, o zaman gerçekten iyi olamaz. Mutlak iyilik diye bir şey varsa, O’nun yaptığımız birçok yanlıştan nefret etmesi gerekir. İçinde bulunduğumuz korkunç ikilem işte böyle bir şeydir! Evren mutlak bir iyiliğin yönetimi altındaysa, bütün gayretimiz uzun vadede umutsuzdur. O zaman bu iyiliği her gün yeniden düşman ediniyoruz, yarınların daha iyi olacağını umut edemeyiz. Ama gel gör ki, ne O’nunla yapabiliyoruz, ne de O’nsuz! Tanrı hem tek çarenin hem de müthiş bir korkunun kaynağıdır. Hem en çok ihtiyaç duyduğumuz hem de en çok saklanmak istediğimiz kişidir. O bizim tek müttefikimizdir ama biz O’nun düşmanları haline gelmişiz. Bazı kişiler mutlak iyilikle göz göze gelmenin çok zevkli olacağını

hayal eder. Tekrar düşünseler, iyi ederler. Sadece dinle oyun oynuyorlar. İyilik ya büyük bir güvence ya da büyük bir tehlikedir. O'na nasıl bir karşılık verdiğimizize bağlıdır her şey. Ve biz yanlış karşılığı verdik.

Şimdi üçüncü noktaya gelelim. Asıl konuya böyle dolambaçlı bir yoldan yaklaşırken, amacım sizinle oyun oynamak değildir. Farklı bir nedenim vardı. Benim tarif ettiğim gerçeklerle yüzleşmediyseniz, Hristiyanlık sizin için hiçbir anlam ifade etmeyecektir. Hristiyanlık insanlara tövbe etmelerini söyler ve bağışlanacakları vaadinde bulunur. Dolayısıyla, tövbe ve bağışlanmayı gerektirecek hiçbir yanlışları olmadığını düşünen insanlarla ilgili olarak söyleyecek bir şeyi yoktur. Yalnızca gerçek bir Ahlak Yasası olduğunu, bu yasanın ardından bir Güç bulunduğunu, yasaı çiğnediğinizi ve kendinizi o Gücün karşısına aldığınızı fark ettiğinizde, işte tam o noktada Hristiyanlık konuşmaya başlar. Hasta olduğunuzu bildiğinizde doktoru dinlersiniz. Durumumuzun çaresiz olduğunu gördüğünüzde, Hristiyanların neden söz ettiğini anlamaya başlarsınız. Nasıl olup da iyiliği hem sevip hem de ondan nefret ettiğimizi açıklarlar. Tanrı'nın nasıl olup da hem Ahlak Yasasının ardındaki kişiliği olmayan Akıl hem de bir Kişi olduğunu açıklarlar. Yasanın bizim karşılayamadığımız taleplerinin nasıl olup da bizzat insan bedeni alan Tanrı tarafından karşılandığını ve böylece bizi Tanrı'nın hoşnutsuzluğundan kurtulduğumuzu anlatırlar. Eski bir öyküdür bu! Eğer içine girmek isterseniz, mutlaka benden daha yetkili kişilerle konuşacaksınız. Benim tek yaptığım, insanları gerçeklerle yüzleşmeye davet etmek, yanıtları Hristiyanlıkta saklı olan soruları anlamalarını sağlamaktır. Bunlar çok korkutucu gerçeklerdir. Keşke daha hoş şeyler söylemek mümkün olsaydı. Ama doğru olduğunu düşündüğüm şeyleri söylemeliyim. Elbette

Hristiyanlığın uzun vadede müthiş bir çare olduğuna katılıyorum. Ancak çareyle başlamıyor bu yol; tarifini yaptığım o umutsuzlukla başlıyor. O umutsuzluğu tatmadan, çareye geçilemez. İnanç söz konusu olduğunda, savaşta ve başka şeylerde olduğu gibi, çarenin peşine düşmek gerekir. Eğer gerçeği arıyorsanız, sonunda çareyi bulursunuz. Ama çareyi arıyorsanız, ne çareyi ne de gerçeği bulursunuz. O zaman elinizde sadece boş iyi niyet, sabun köpüğü ve çaresizlik kalır. Çoğumuz uluslararası siyasetle ilgili olarak savaş öncesinde sahip olduğumuz tatlı hayalleri geride bıraktık. İnanç ile ilgili de aynı şeyi yapmamızın zamanı gelmiştir.

2. KISIM

1. Bölüm Tanrı'yla İlgili Rakip Kavramlar

Sizlere Hristiyanların neye inandığını anlatmam gerekiyor. Ama Hristiyanların neye inanmalarının gerekmediğini anlatarak başlayacağım. Eğer bir Hristiyansanız, tüm diğer dinlerin baştan sona yanlış olduklarına inanmanız gerekmiyor. Eğer bir ateistseniz, dünyadaki tüm dinlerin dev bir hata olduğuna inanmanız gerekir. Ama eğer Hristiyansanız, tüm bu dinlerin, hatta en tuhaf olanların bile az buçuk gerçek içerdiğini düşünebilirsiniz. Ateist olduğum dönemde, insanlığın en önemli sorusu konusunda insanların yanlışlıklarına dair kendimi daima ikna etmeye çalışırdım. Hristiyanlığı benimsedikten sonra, daha liberal bir görüş sahibi olabildim. Ama elbette Hristiyan olmak, Hristiyanlığın diğer inançlardan farklı olduğu noktalarda doğru, ötekilerin ise yanlış olduğunu düşünmeyi gerektirir. Matematikte olduğu gibi, bir toplama işleminin sadece tek bir doğru yanıtı vardır. Ama bazı yanlış yanıtlar, doğruya diğerlerinden daha yakındır.

İnsanlığın ilk büyük ayrımı, Tanrı'ya ya da ilahlara inanan çoğunluk ile inanmayan azınlık arasındadır. Bu noktada Hristiyanlık çoğunlukla beraberdir. Yani batılı materyalistlerin değil, eski Greklerin ve Romalıların, çağımızdaki vahşi oymakların, Stoiklerin, Platocuların, Hinduların ve Müslümanların yanındadır.

Şimdi de en sonraki ayrıma bakalım. Tanrı'ya inanan insanların tümü, inandıkları Tanrı türüne göre çeşitli sınıflara ayrılır. Bu konuda iki farklı düşünce vardır. Birincisi, Tanrı'nın iyiliğin ve kötülüğün ötesinde olduğunu düşünülür. Biz insanlar bir şeye iyi, ötekine kötü deriz. Ancak bazı kişilere göre, bu sadece bizim insani bakış açımızdır. Bu kişiler, bilgeliğe ne kadar erersek, bir şeyi iyi ya da kötü olarak nitelendirme eğiliminin o kadar azaldığını öne sürer. Üstelik bilgeliğe geliştikçe, bir şeyin kötü yönleri de iyi yönleri de daha net görülebilmekte, aslında hiçbir şeyin farklı olmadığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, bu kişiler ilahi bakış açısına yaklaştıkça, iyi kötü ayrımının tümüyle ortadan kalktığını düşünmektedir. Onlara göre, insanı ölüme götürdüğü için kansere kötü deriz, ama o kanseri başarıyla öldüren bir cerraha da kötü diyebiliriz. Her şey bakış açısına bağlıdır. Bu görüşün karşısında, Tanrı'nın iyi ve doğru olduğu görüşü vardır. Yani Tanrı taraf tutmakta, sevgiyi sevmekte, nefretten nefret etmekte, belli bir davranışı tercih edip diğerinden kaçınmamızı istemektedir. Bu iki görüşten ilki – Tanrı'yı iyiliğin ve kötülüğün ötesinde gören görüş – Panteizmdir. Prusyalı büyük düşünür Hegel'in ve anladığım kadarıyla Hinduların görüşüdür bu. Yahudiler, Müslümanlar ve Hristiyanlar ise ikinci görüştedir.

Panteizm ile Hristiyanlıktaki Tanrı düşüncesi arasındaki bu farka bir başkası daha eklenir. Panteistlere göre, Tanrı'nın evreni hareket ettirmesi, sizin bedeninizi hareket ettirmenize benzer.

Evren Tanrı'dır; evren var olmasaydı, Tanrı da varolamazdı. Evrende gördüğümüz her şey Tanrı'nın bir parçasıdır. Hristiyanlığın düşüncesi ise bundan oldukça farklıdır. Tanrı'nın evreni tasarladığını ve yarattığını – tıpkı bir kişinin resim yapması ya da müzik eseri bestelemesi – düşünürler. Ressam resmin kendisi değildir ve resim parçalansa da ressam yaşamaya devam eder. “Ama ressam resme kendisinden çok şey katıyor” diyebilirsiniz. Aslında kastettiğiniz, resmin güzelliğinin ve canlılığının ressamın kafasından çıkmış olmasıdır. Resim ressamın kafasında ve hatta ellerindedir ama kendisi o resmin bir parçası değildir. Panteistler ve Hristiyanlar arasındaki farklılığın, diğer görüşe nasıl yansıdığını görebilirsiniz. İyi ile kötü arasındaki farkı ciddiye almazsanız, bu dünyada gördüğümüz her şeyin Tanrı'nın bir parçası olduğunu söylemekten çekinmezsiniz. Ama elbette, bazı şeylerin gerçekten kötü, Tanrı'nın ise gerçekten iyi olduğunu düşünüyorsanız, öyle konuşamazsınız. Tanrı'nın dünyadan ayrı ve dünyada gördüğümüz bazı şeylerin O'nun isteğine karşıt olduğuna inanmanız gerekir. Kanslerle ya da sefaletle karşılaşan bir Panteist, “Keşke bunu ilahi bakış açısından görebilseydin, o zaman bunun da Tanrı olduğunu anlardın” der. Hristiyan ise “Akılsızca konuşma” diye cevap verir. Hristiyanlık pes etmeyen bir inançtır. Tanrı'nın dünyayı – yeri ve zamanı, soğuğu ve sıcaklığı, bütün renkleri ve tatları, bütün hayvanları ve bitkileri yarattığına ve bunu kendi aklında tasarladığına inanır. Ama aynı zamanda, Tanrı'nın yarattığı dünyada birçok şeyin yanlış gittiğine ve Tanrı'nın bunları düzeltmemiz için yüksek sesle ısrarda bulunduğuna inanır.

Elbette şöyle büyük bir soru da var: “İyilikle dolu olan Tanrı dünyayı yarattıysa, neden bir şeyler yanlış gitti?” Ben yıllar boyunca, bu soruya Hristiyanlığın verdiği yanıtları görmezden

geldim, çünkü hep şöyle hissediyordum: Ne derseniz deyin, savlarınız ne denli akıllıca olursa olsun, dünyanın zeki bir güç tarafından yaratılmadığını söylemek daha kolay değil mi? Bütün savlarınız bariz bir gerçekten kaçınmak için uydurulan karmaşık girişimler değil mi? Ancak bu yaklaşım beni başka bir zorlukla karşı karşıya bıraktı.

Tanrı'ya karşı olan tezim, evrenin çok zalim ve adaletsiz bir yer olduğuna dayanıyordu. Ama bu “adaletli” ve “adaletsiz” fikri kafamda nasıl oluşmuştu? Düz çizginin neye benzediğini bilmeyen bir kişi, neye göre bir çizgiye eğri diyebilir? Bu evrene “adaletsiz” derken acaba neyle kıyaslıyordum? Eğer bütün şov A'dan Z'ye kötü ve anlamsızsa, şovun bir parçası olması gereken ben neden ona şiddetle karşı koyuyorum? Suya düşen bir kişi ıslanır, çünkü bir su canlısı değildir. Balık ise kendisini ıslanmış hissetmez. Elbette adaletle ilgili düşüncemin sadece kişisel bir fikir olduğunu öne sürüp kurtulmaya çalışabilirdim. Ama böyle yapmakla Tanrı'ya karşı olan tezimi çökertmiş olurum – çünkü tezim dünyanın sadece benim kafama uymadığına değil, gerçekten de adaletsiz olmasına dayalıydı. Böyle yapmakla, Tanrı'nın varolmadığını kanıtlamaya çalışırken – başka deyişle, gerçekliğin tümüyle anlamsız olduğunu iddia ederken – gerçekliğin bir kısmının – benim adalet düşüncemin – son derece anlamlı olduğunu kabullenmem gerekiyordu. Sonuç olarak, ateizm aslında son derece basittir. Evrende hiç ışık olmasaydı ve canlıların da gözleri olmasaydı, asla karanlık olduğunu bilemezdik. O zaman “karanlık” anlamsız bir sözcük olurdu. Aynı şekilde, eğer evren tümünden anlamsızsa, onun anlamsız olduğu sonucuna asla varamazdık.

2. Bölüm

İstila

Demek ki ateizm çok basit! Size çok basit olan başka bir görüş daha anlatayım. Bu görüşe “Hristiyanlık ve su” adı vereyim. Bu görüşe göre, Gökte bir Tanrı vardır ve her şey harikadır – günah, cehennem, İblis, kurtuluş gibi zor ve korkunç öğretilerin tümü gereksizdir. Zaten bunların hepsi, çocuksu felsefelerdir.

Basit bir din istemek beyhude bir çaba olur. Neticede, gerçek olan şeyler basit değildir. Basit görünürler, ama öyle değildirler. Üzerinde çalıştığım masa basit görünüyor, ama bir bilim adamı bu masanın aslında nelerden oluştuğunu – atomlardan yansıyan ışığın gözüme nasıl çarptığını, göz sinirlerini nasıl uyardığını ve oradan beynime nasıl yansıdığını – anlatabilir. Bir masaya bakarken kendinizi öyle bir karmaşanın, öyle sırların içinde bulabilirsiniz ki, içinden çıkamazsınız. Bir çocuğun duası da kulağa çok basit gelir. Eğer o kadarla kalmak isterseniz, ne ala! Ama istemezseniz – çağdaş dünya genellikle istemez – ve devam edip gerçekten neler olduğunu merak ederseniz – kendinizi zor bir şeye hazırlamanız gerekir. Eğer basitlikten daha ilerisini arıyorsak, o zaman daha ilerisinin basit olmayacağını bilmeliyiz.

Ne yazık ki, Hristiyanlığa düşman olan kişiler, bu aptalca süreci bilinçli ya da bilinçsiz sıkça kullanıyor. Hristiyanlığın altı yaş grubu çocuklarına yönelik bir biçimini uydurup bunu saldırılarının

hedefi yapıyorlar. Hristiyan öğretisini yetişkin bir kişinin anlayışına uygun şekilde anlatmaya çalışınca da mızıkçılık ediyorlar. Kafalarını çevirip bunların çok karışık olduğunu söylüyor, “gerçekten bir Tanrı olsaydı, dini basit yaratırdı; sadelik güzeldir” diyorlar. Bu tür insanlara karşı daima dikkatli olun, çünkü her dakika duruşlarını değiştirirler ve size zaman kaybettirirler. Tanrı düşüncelerine de dikkat edin. Çünkü “dini basit yaratan Tanrı” gibi bir düşünceyle, dinin Tanrı’nın kendi doğasıyla ilgili değişmez gerçeklerin açıklaması değil de sanki Tanrı’nın uydurduğu bir şey olduğunu ima ederler.

Gerçeklik yalnızca karmaşık değildir; kendi tecrübeme dayanarak söylüyorum, aynı zamanda tuhaftır. Beklediğiniz gibi açık, net ve belirgin bir şey değildir her zaman. Örneğin, yeryüzünün ve tüm gezegenlerin güneşin etrafında döndüğünü ilk öğrendiğinizde, bütün gezegenlerin birbirine uyması gerektiğini – yani eşit ya da düzenli olarak çoğalan mesafelerde bulunmaları, aynı boyutlarda olmaları ya da güneşten uzaklaştıkça belli oranda büyümeleri gerektiğini – kısacası bir tür düzen olması gerektiğini düşünürsünüz. Aslında, ne mesafelerde ne de boyutlarda (görebildiğimiz kadarıyla) herhangi bir düzen ya da neden yoktur. Bazılarının tek bir ayı, bazılarının dört ya da iki ayı vardır. Hatta birinin daireleri vardır.

Gerçeklik, sizin tahmininiz doğrultusunda ortaya çıkan bir şey değildir. Hristiyanlığa bu nedenle inanıyorum. Tahmin edemeyeceğiniz bir inançtır. Eğer Hristiyanlığın bize sunduğu evren tam beklediğimiz gibi çıksaydı, bunu bizim uydurduğumuzu düşünürdüm. Tıpkı gerçeklerde gördüğümüz gibi, beklenmedik şeyler vardır Hristiyanlıkta. O halde, bırakalım şu çocuksu felsefeleri,

basitin basiti yanıtları. Sorun basit değildir, yanıt da basit olmayacaktır.

Sorun nedir? Evrenin bir yanda kötü ve anlamsız gibi görünen birçok şeyi, diğer yanda ise kötünün ve anlamsızlığın ne olduğu bilen bizim gibi canlıları içermesidir. Bütün bu gerçeklerle yüzleşen sadece iki görüş var. Bunlardan biri, başlangıçta iyi olan, kötülüğe kapılan, ama nasıl olması gerektiğini hatırlayan dünya görüşüdür. Hristiyanlığın görüşüdür bu. Diğeri ise İkiciliktir (Dualizm). İkicilik, her şeyin arkasında birbirine eşit ve bağımsız iki gücün bulunduğunu, bunların birinin iyi diğerinin kötü olduğunu öne sürer. Bu evren ikisinin sonsuz mücadelesine sahne olan savaş alanıdır. Hristiyanlık dışında, piyasadaki en makul ve akla yatkın inancın İkicilik olduğunu düşünüyorum. Ama kusurları vardır bu görüşün.

İki güç, ya da ruh veya ilah – biri iyi öteki kötü – bir hayli bağımsızdır. Her ikisi de ezelden beri vardır. Hiçbiri diğerini yaratmamıştır ve kendisine Tanrı deme hakkı yoktur. Her biri de kendisinin iyi, ötekinin ise kötü olduğunu düşünmektedir. Biri nefreti ve zulmü sever, öteki ise sevgi ve merhameti; her ikisi de kendi görüşünü destekler. Şimdi, birine “iyi” ötekine “kötü” güç derken, ne demek istiyoruz? Ya birini diğerine tercih ettiğimizi – örneğin birayı, elma suyuna tercih etmek gibi – ya da iki güç ve biz insanlar ne düşünürsek düşünelim, birinin aslında kendisini iyi olarak nitelemekte son derece yanıldığını söylüyoruz. Eğer sadece bir tercih yapıyorsak, o zaman iyilik ve kötülükten hiç söz etmeyelim. Çünkü “iyi”, aklınızdakine ve hoşlandığınıza bakmadan daima seçilmesi gerektir. Eğer “iyi olmak” sadece hoşunuza giden tarafa katılmanız anlamına gelseydi, iyinin “iyi” olarak nitelenmeyi hak etmediği sonucu çıkardı. Bu durumda, ikicilik

görüşünde ısrar edersek, iki güçten birinin gerçekten yanlış, diğ-
erinin ise gerçekten doğru olduğu sonucuna varmalıyız.

Ancak bunu söylediğiniz anda, evrene iki Gücün yanı sıra üçüncü bir unsur daha yerleştirmiş olursunuz: iki güçten birinin uyduğu diğ-
erinin ise uymadığı bir yasa, bir standart ya da bir iyilik kuralıdır bu. Ancak her iki güç de bu standarda ya da bu standardı koyan Varlığa tabi olduğu için, bu Varlık ikisinin de üzerindedir ve gerçek Tanrı olarak adlandırılacaktır. Onları iyi ya da kötü olarak niteleyerek onlardan birinin gerçek Tanrı'nın huzurunda doğru, diğ-
erinin ise yanlış olduğunu söylemiş oluruz.

Aynı noktayı farklı bir ifadeyle dile getirebiliriz. İkcilik ger-
çekse, o zaman kötü Güç kendi adına kötülükten hoşlanmaktadır. Ne var ki, sırf kötü olduğu için kötülükten hoşlanan bir varlık olamaz. Buna en yakın kavram zalimlikdir. Ancak gerçek yaşamda insanlar iki nedenle zalimdir. Ya kendilerine zevk verdiği için cinsel bir sapkınlık içindedirler ya da bundan – para, güç veya güvenlik gibi – bir çıkarları vardır. Ne var ki zevk, para, güç ve güvenlik aslında iyi şeylerdir. Kötülük şer bir yöntemle ya da yanlış bir yolla bunların peşindedir. Bunları yapan insanların son derece kötü olduklarını yalanlamıyorum. Kötülük, iyi bir amaca yanlış yoldan varmaya çalışmaktır. Sırf iyilik uğruna iyi olabilir-
siniz, ama salt kötülük uğruna kötü olamazsınız. İyilik yapmayı istemediğinizde ve hatta bundan zevk almadığınızda dahi doğru olduğunu bildiğiniz için iyilik yapabilirsiniz. Ama sırf zulüm yanlış olduğu için zulüm eden bir kimse olamaz. Ya zevk almak için ya da bir çıkarı olduğu için zulmeder zalim. Başka bir deyişle, kötülük iyiliğin iyi olduğu şekilde kötü olmayı başaramaz. Önce iyi bir şey olmalıdır ki, sonradan bozulup kötüleşebilsin. Sadizme cinsel sapkınlık deriz, ama önce normal cinselliğin ne olduğunu

bilmeliyiz ki, sapmış halinden söz edebilelim. Sapıklığı normalinden ayırt edebildiğiniz için açıklayabilirsiniz; normalinden yola çıkarsınız. İyi Güç ile eşit olduğu varsayılan bu Kötü Gücün, İyi Gücün iyiliği sevdiği gibi kötülüğü sevdiğini söylemek saçmalamak olur. Kötü olabilmek için, iyi şeyleri istemeli ve bunları yanlış yoldan aramalıdır; başlangıçta iyi güduları olmalıdır ki bunları sapkınlıştırabilin. Ama eğer kötüyse, ne iyi şeyleri arzulayabilir ne de iyi güduları sapkınlıştırabilir. Bunların ikisini de İyi Güçten almalıdır. O zaman da zaten bağımsız olamaz. İyi Gücün dünyasının bir parçası olmalıdır. Ya İyi Güç ya da her ikisinin de üzerinde olan başka bir güç tarafından yaratılmıştır.

Biraz daha sadeleştiririm. Kötü olabilmek için bir şeyin var olması, zekâ ve irade sahibi olması gerekir. Ancak varoluş, zekâ ve irade kendi içlerinde iyidir. Dolayısıyla kötülük bunları İyi Güçten almalıdır. Kötü olabilmek için bile rakibinden ödünç almalı ya da çalmalıdır. Hristiyanlığın neden İblis'e düşmüş melek dediğini şimdi anlıyor musunuz? Bu sadece çocuklar için bir masal değildir. Kötülüğün ilk ve özgün kaynak değil, aslında sadece bir parazit olduğunu görmektir bu. Kötülüğün devam etmesini sağlayan güçler, ona iyilik tarafından verilmiştir. Kötü bir kişinin kötülük etmesini sağlayan şeyler özde iyidir – kararlılık, zekâ, hoş görünüm, varoluş. Bu nedenle İkicilik işe yaramayan bir görüştür.

Bununla birlikte, gerçek Hristiyanlığın (özellikle “Hristiyanlık ve su” görüşüne kıyasla) İkicilik görüşüne yakın olduğunu kabullenirim. İncil’i ciddi anlamda ilk okuduğumda, evrendeki Karanlık Güçten – ölümün, hastalığın ve günahın ardındaki kötü ruhtan - ne kadar çok söz ettiğini gördüğümde şaşırđım. Hristiyanlığın farkı şudur: Bu Karanlık Güç başlangıçta Tanrı tarafından iyi bir güç olarak yaratılmış ama sonra kötüye gitmiştir. Hristiyanlık

bu evrende bir savaş olduğu konusunda İkililikle aynı görüştedir. Ama bu savaşın bağımsız güçler arasında olduğunu düşünmez. Bu bir iç savaştır, bir isyandır ve bizler evrenin isyancı tarafından işgal edilen kısmında yaşıyoruz.

Düşman işgalindeki bölge – işte dünya budur! Hristiyanlık doğru kralın bu bölgeye nasıl sızdığını ve hepimizi büyük bir sabotaj kampanyasına dâhil etmeye çağırıldığını anlatır. Kiliseye gittiğinizde, arkadaşlarınızla telsiz bağlantısı kuruyorsunuz. Düşman bu nedenle bizi kiliseye gitmekten alıkoymaya çalışıyor. Bunu yapmak için bizim kibrimizle, tembelliğimizle ya da düşünsel gururumuzla oynuyor. Bana şöyle bir soru gelecektir: “Yani sen şimdi bir de başımıza o çatakkuyruklu, boynuzlu iblisi mi çıkaracaksın?” Elbette boynuzu, kuyruğu var mı bilemem, ama bu soruya yanıtım evettir. Neye benzediğini bilmiyorum. Eğer onu daha iyi tanımak isteyen bir kişi varsa, ona “Merak etme” demek isterim. “Eğer tanımak istersen tanyacaksın. Ama tanıdığında bundan hoşnut kalacak mısın?” Bu da ayrı bir soru.

3. Bölüm

Şok Edici Alternatif

O halde Hristiyanlar, kötü bir gücün kendisini bu dünyanın ilahı olarak ortaya koyduğuna inanıyorlar. Elbette bu durum çeşitli sorunlar doğuruyor. Bu tuhaf olay, Tanrı'nın isteğine uygun mu değil mi? Eğer uygunsa, Tanrı da tuhaf demektir. Eğer uygun değilse, mutlak güce sahip bir varlığın isteğine karşı bir şey olabilir mi?

Yetki sahibi olan herkes bilir ki, bir şey bir yandan sizin isteğinize uygundur ama diğer yandan uygun değildir. Bir annenin çocuklarına, “Her akşam odanızı size ben toplatmayacağım. Kendi başınıza toplamayı öğreneceksiniz” demesi oldukça makuldür. Sonra bir gece odaya girip oyuncak ayıyı, mürekkebi ve Fransızca Gramer kitabını yerde darmadağınık bulabilir. Bu onun isteğine uymayan bir durumdur. Çocukların ortalığı toplu tutmasını istemiştir. Öte yandan, çocuklara ortalığı toplamama seçimi tanıyan da kendisidir. Aynı şeyi her yerde, kurumlarda, okullarda ve hatta sendikalarda bile görürsünüz. Bir şeyi insanların seçimine ve isteğine açık bırakırsanız, yarısı onu yapmaz. Bu durum sizin isteğiniz değildir, ama sizin isteğiniz bu duruma yol açmıştır.

Aynı şey muhtemelen evren için de geçerlidir. Tanrı özgür iradeye sahip canlılar yaratmıştır. Bu canlılar doğruyu da yanlış da seçebilir. Bazı kişiler, özgür ve yanlış yapmayan bir canlı hayal

edebilir, ama ben edemem. Bir şey iyiyi seçme özgürlüğüne sahipse, kötüyü seçme özgürlüğüne de sahiptir. Zaten kötülüğü mümkün kılan, özgür irade olmuştur. O halde Tanrı, onlara neden özgür irade verdi? Çünkü özgür irade kötülüğü mümkün kıldığı halde sevgiye, iyiliğe ve sevince değer kazandıran tek şeydir. Robotlardan oluşan, makineler gibi işlev gören canlıların dünyası yaratılmaya değmeyen bir dünyadır. Tanrı'nın insanlar için tasarladığı mutluluk, onların hem kendisine hem de birbirlerine gönüllü olarak özgürce, sevgiyle ve zevkle bağlandıkları bir dünyadır. Böyle bir dünya, kadın ile erkek arasında hayal edilebilecek en ateşli aşkı bile gölgede bırakır. İşte bunun için insanların özgür iradeye sahip olmaları gerekir.

Elbette Tanrı, canlıların özgürlüğü kötüye kullandıklarında neler olacağını biliyordu, ama besbelli bunu riske değer buldu. Belki de O'nunla aynı düşüncede değiliz. Ama Tanrı'yla hemfikir olmamanın bir zorluğu vardır. Sizin bütün düşünce gücünüzün kaynağı Tanrı'dır. Su kaynağından yukarıda olamayacağı gibi, siz doğru Tanrı yanlış olamaz. Tanrı'yla tartışmaya girdiğinizde, tartışabilmenizi sağlayan tek güçle tartışmaya girmiş oluyorsunuz. Oturduğunuz dalı kesmek gibi bir şeydir bu. Tanrı evrendeki bu savaşın özgür irade için ödenmesi değer bir bedel olduğunu düşündüyse – yani dünyamızdaki canlılar gerçekten iyilik ve kötülük yapabiliyor, önemli olan şeyler yaratabiliyorlarsa, ipleri tümüyle kendisinin elinde olan bir kukla dünyasına kıyasla – bunun bedelini ödemeye değer.

Özgür iradeyi anladıktan sonra, bir kişinin bana sorduğu gibi, “Tanrı neden böyle berbat bir canlı yarattı ki bu denli kötüye gitti?” sorusunun ne denli akılsızca olduğunu göreceğiz. Bir canlı ne kadar zeki, güçlü ve özgür yaratılırsa, iyiliği seçtiğinde o kadar

güzel olacaktır, ama kötülüğü seçtiğinde de o kadar berbat. Bir ineğin iyi ya da kötü olması mümkün değildir, bir köpek azıcık iyi ya da kötü olabilir. Bir çocuk biraz daha fazla, bir yetişkin oldukça fazla, bir deha ise bir hayli iyi ya da kötü olabilir. Hayalinizdeki bir Süpermen de en iyisi ya da en kötüsü olacaktır.

Karanlık Güç ne zaman yoldan çıktı? Sorduğumuz bu soruya insanlar kesin bir cevap veremezler. Ancak yoldan çıkan şeylerle ilgili deneyimlerimize bakarak makul (ve geleneksel) bir tahminde bulunabiliriz. Bir benliğe sahip olduğunuz anda, kendinizi ilk plana yerleştirmek, merkezde olmak – hatta Tanrı olmayı arzulamak gibi bir olasılık vardır. Şeytan'ın işlediği ve insanlığa da işlemesini öğrettiği günah budur. Bazı kişiler insanın ilk günahının cinsellikle ilgili olduğunu düşünür, ama bu bir yanıltır. (Yaratılış kitabındaki öykü, ilk günahın ardından cinsel doğamızda gerçekleşen bozulmadan söz eder, ama bu bir neden değil sonuçtur). Şeytan ilk atalarımızın aklına Tanrı gibi olacakları – yani sanki kendi kendilerini yaratmış gibi bir havaya girebilecekleri – kendilerinin efendisi olacakları – yani Tanrı'yı dışlayan bir mutluluk icat edebilecekleri – düşüncesini yerleştirdi. İşte bu umutsuz girişimin sonucunda insanlık tarihi – para, yoksulluk, hırslar, savaşlar, fahişelik, imparatorluk, kölelik – yani insanların Tanrı'nın dışında bir mutluluk bulma girişimlerine sahne olan bir tarih ortaya çıktı.

Bu girişimlerin asla başarıya ulaşamayacağını nedeni şudur: Tanrı bizi yaratmıştır. İnsanın bir motoru yapması gibi Tanrı da insanı yaratmıştır. Araba benzinle ya da mazotla çalışır, başka yakıtlarla pekiyi işlev görmez. Tanrı insanı kendisine bağımlı olarak işlev görecektir şekilde tasarlamıştır. Ruhumuzun yakıtı Tanrı'nın kendisidir. Bir başkası yoktur. Bu nedenle, inanç olmadan bizi kendi halimizde mutlu etmesini Tanrı'dan dilemek anlamsızdır.

Tanrı bize kendisinin dışında bir mutluluk ve esenlik veremez, çünkü böyle bir şey yoktur.

Tarihin anahtarı budur. Enerji inanılmaz boyutlarda ilerlemiş, uygarlıklar kurulmuş, müthiş kurumlar oluşturulmuştur, ama her defasında bir şey yanlış gider. Ölümcül bir hata bencil ve zalim insanları tepeye çıkarır. Her şey sefalete ve yıkıma uğrar. Aslında motor stop etmektedir. Yeniden çalıştırılmakta, birkaç kilometre düzgün gitmekte, ama sonra yeniden durmaktadır. İnsanlar motoru yanlış yakıtla çalıştırmak için uğraş veriyor. Şeytan'ın biz insanlara yaptığı budur işte.

Peki Tanrı ne yaptı? Her şeyden önce bize vicdan verdi. Doğruyu yanlıştan ayırma duygusuna sahibiz ve insanlar tarih boyunca buna uymaya (hatta bazıları bayağı uğraştı) gayret gösterdiler. Ama hiçbiri fazla başarılı olamadı. İkinci olarak, Tanrı insanlara iyi rüyalar verdi. Putperest inançlarda bile görülen bir ilahın ölmesi ve sonra dirilmesine dair tuhaf öyküler insanlara yeni bir yaşam verdi. Üçüncü olarak, belli bir halkı seçerek yüzlerce yıl boyunca nasıl bir Tanrı olduğunu onların kafasına kazımaya çalıştı – kendisi tekti ve doğru davranışlar bekliyordu. Bu halk Yahudilerdir ve Eski Antlaşma bu kazıma sürecinin öyküsünü anlatır.

Bunların ardından tam bir şok yaşandı. Yahudilerin arasında Tanrı gibi konuşan biri ortaya çıktı. Günahları bağışladığını iddia ediyor, her zaman var olduğunu söylüyordu. Zamanın sonunda dünyayı yargılamaya geleceğini bildiriyordu. Şimdi bunu netleştirelim. Hintliler gibi panteistlerin arasında kendisini ilahların bir parçası ilan eden ya da ilahlarla bir olduklarını söyleyen kişiler çıkmıştır. Ama bu kişi Yahudi olduğundan o tür ilahlardan biri olduğunu iddia etmiyordu. Yahudilerin dilinde Tanrı, bu dünyanın dışında var olan, dünyayı yaratan ve hiçbir şeye katiyen benzemeyen

Varlıktı. Bunu anladığınız zaman, bu kişinin sözlerinin insan ağzından dökülmüş en şok edici sözler olduğunu göreceksiniz.

İddialarının bir kısmını o kadar çok işittik ki, artık kulak asmaz ve ne anlama geldiklerini gözden geçirir olduk. Yani düşünsenize, günahları bağışlama iddiası: bütün günahları! Bunları söyleyen kişi gerçekten de Tanrı değilse, kulağa o kadar küstahça geliyor ki gülünç olmaktan bile çıkıyor. Bir insanın kendisine karşı işlenen günahları bağışlamasını hepimiz anlarız. Benim ayağıma basarsanız, sizi bağışlarım. Paramı çalarsanız, sizi yine bağışlayabilirim. Ama ayağına basılmamış ve soyulmamış birisi ortaya çıkıp başka insanların ayağına bastığınız ve paralarını çaldığınız için sizi bağışladığını söylerse ne olacak? Normalde bu kişinin inanılmaz yalancılığını, dehşet budalalılığına verirsiniz. Ancak İsa Mesih'in yaptığı budur. İnsanlara günahlarını bağışladığını söyledi ve bunu yaparken onların günahlarından ötürü zarar gören diğerlerine akıl danışma gereğini duymadı. Bütün bu günahlar aracılığıyla en temel yanlış sanki kendisine karşı yapılmış gibi davrandı. Sadece her günahla birlikte yasası çiğnenen ve sevgisi incinen gerçek Tanrı böyle davranabilirdi. Tanrı olmayan bir kişinin ağzında bu sözler, tarihte hiçbir insandan duyulmamış bir kibir ve budalalıktır örneğidir.

Ne var ki, İsa Mesih'in düşmanları bile (hakikaten tuhaftır bu), İncil'i okurken kibir ve budalalık görmezler. Daha az önyargılı olanlar zaten hiç görmez! İsa Mesih kendisinin "yumuşak huylu ve alçakgönüllü" olduğunu söyler. Biz de O'nun sadece bir insan olması durumunda ağzından çıkan sözlerin yumuşak huyluluğun ve alçakgönüllülüğün zerresini bile içermediğini biliriz.

Buradaki amacım, insanların sık sık İsa'yla ilgili olarak söylediği "Ben İsa'yı büyük bir ahlak öğretmeni olarak kabul etmeye

hazırım, ama Tanrı olarak kabul etmem” gibi akılsızca şeyler söylemelerini engellemektir. Böyle bir şey söyleyemeyiz. Bir insan, sadece insan haliyle İsa Mesih’in söylediği şeyleri söyleyip büyük bir ahlak öğretmeni olamazdı. Ya bir deli olurdu – kendisinin iyi pişmiş yumurta olduğunu söyleyen bir kişi gibi – ya da Cehennemden çıkma bir İblis olurdu. Seçiminizi yapmalısınız. Bu adam ya gerçekten Tanrı’nın Oğluydu ya da bir deli veya deliden de tehlikeli biriydi. İsa’ya aptal deyip dışlayabilir, yüzüne tükürebilir ya da iblis diye öldürebilirsiniz. Veya O’nun ayaklarına kapanıp Rabbim ve Tanrım dersiniz. Ama lütfen O’nun sadece büyük bir öğretmenden ibaret olduğunu öne sürüp saçmalamayalım. O böyle bir seçeneğe yer vermemiştir. Niyeti bu değildir.

4. Bölüm

Pratik Sonuç

İsa Mesih yetkin teslimiyetle aşağılanmaya razı oldu; yetkindi çünkü Tanrı'ydı, teslim oldu ve aşağılandı, çünkü insandı. Hristiyan inancı, İsa Mesih'in acılarına ve alçakgönüllülüğüne ortak olduysak, ölüm üzerindeki zaferine de ortak olduğumuzu, ölümden sonra yeni bir yaşama ve yetkin bir mutluluğa kavuşacağımızı belirtir. Bu gerçek, O'nun öğretişini izlemeye çalışmaktan çok daha fazlasıdır. İnsanlar sık sık evrimin sonraki adımının – yani insan olmanın ötesine geçişin – ne zaman gerçekleşeceğini merak ederler. Hristiyanlık ise bunun zaten gerçekleştiğini belirtir. İsa Mesih'te yeni bir insan oluşmuştur. O'ndan kaynaklanan yeni bir yaşam bizlere dökülmüştür.

Bu nasıl olur? Eski ve sıradan yaşamın nasıl başladığını hatırlayın. O yaşamı başkalarından, ana babamızdan, atalarımızdan kendi rızamız olmadan almıştık. İlginç bir süreçti bu; zevkleri, acıları ve tehlikeleri içeren. Bize bırakılsa, asla akıl erdiremezdik. Çoğumuz çocukluğumuzda tahminler yürüttük ve bazı çocuklar ilk duyduklarında inanamadılar. Onları suçlayamam, çünkü gerçekten çok tuhaf! İşte o süreci düzenleyen Tanrı ile yeni yaşamın – İsa Mesih'in yaşamının – nasıl aktarılacağını düzenleyen Tanrı aynıdır. Bunun da tuhaf olacağını bilmeliyiz. Tanrı cinselliği yaratırken bize akıl danışmadı. Bunu oluştururken de bize danışmadı.

İsa Mesih'in yaşamını bize aktaran üç şey vardır: iman, vaftiz ve Hristiyanların değişik adlar verdiği – Kutsal Sofra, Rab'bin Sofrası, ekmek ve şarap ayini – o gizemli eylem. En azından bunlar üç sıradan yöntemdir. Bazı özel durumlarda bunlar olmadan yaşamın aktarılamayacağını söylemiyorum. Özel durumlara burada yer ayıramayız ve zaten bunları pek bilmiyorum. Eğer bir adama birkaç dakikada Edinburgh'a nasıl gideceğini tarif etmeye çalışıyorsanız, onu trene doğru yönlendirirsiniz. Elbette oraya hava ya da deniz yoluyla da gidebilir, ama bu seçenekleri aklınıza getirmezsiniz. Bu üç unsurdan hangisinin en temel olduğunu söylemiyorum. Metodist arkadaşım daha çok imanı vurgular. Ama ben buna girmeyeceğim.

Size Hristiyan öğretisini veren bir kişi üçünden de söz edecektir ve şu anki amacımız için bu yeterlidir. Yeni yaşamın neden bunlar aracılığıyla aktarılması gerektiğini bilmiyorum. Ama eğer hiçbir bilğim olmasaydı, belli bir bedensel zevk ile dünyaya yeni bir insanın gelmesi arasında da herhangi bir bağlantı göremezdim. Gerçekliği bize geldiği şekliyle kabullenmeliyiz. Öyle değil de böyle olsaydı gibi tartışmaların bir anlamı yoktur. Öte yandan, neden böyle aktarılmasını bilmediğim halde, neden böyle olduğuna inandığımı anlatabilirim. İsa Mesih'in neden Tanrı olduğuna inanmam gerektiğini açıklamıştım. İsa izleyicilerine yeni yaşamın bu şekilde aktarılacağını öğretti. Başka bir deyişle, O'nun yetkisine dayanarak buna inanıyorum. "Yetki" terimi sizi korkutmasın. Yetkiye dayanarak bir şeye inanmak, güvenilir olduğunu bildiğiniz bir kişiden duyduğunuz için inanmak demektir. İnandiğiniz şeylerin yüzde doksan dokuzuna zaten yetki aracılığıyla inanırız. New York'a hiç gitmediğim halde öyle bir kent olduğuna inanıyorum. New York'un varlığını soyut düşünceyle kanıtlayamam. Güvenilir

insanlardan duyduğum için buna inanıyorum. Sıradan insan Güneş Sistemine, atomlara, evrime, kan dolaşımına hep yetki aracılığıyla inanır – çünkü bilim adamları öyle söylemiştir. Dünyanın tarihiyle ilgili her şeye yine yetki aracılığıyla inanırız. Hiçbirimiz Normandiya Çıkarmasını ya da Armada yenilgisini görmedik. Hiçbirimiz bu olayları matematikte olduğu gibi kanıtlayamayız. Bunları gören kişiler, yazarak bize aktardıkları için inanırız. Bazı insanlar, yetki konusundaki ayak direktmelerini inanç dışındaki diğer alanlarda da tekrarlasalar, hayat boyu hiçbir şey öğrenemezlerdi.

İman, vaftiz ve Rab'bin Sofrasını, İsa Mesih'i örnek alma konusundaki çabalarınızın yerine koyduğumu zannetmeyin. Doğal yaşamınız ana babanızdan mirastır; ama sizin hiçbir şey yapmayacağınız anlamına gelmez bu. Yaşamınızı ihmal ya da intihar yoluyla kaybedebilirsiniz. Bu yaşamı beslemeli, kollamalı ama sizden kaynaklanmadığını daima hatırlamalısınız. Sadece birisinden aldığınız yaşamı devam ettiriyorsunuz. Aynı şekilde, bir Hristiyan, İsa Mesih'ten aldığı yaşamı kaybedebilir ve bu nedenle devam ettirmek için gayret göstermelidir. Öte yandan, dünyaya gelip geçmiş en iyi Hristiyan bile bu yaşamı kendi gücüyle sürdürmez. Sadece kendi çabalarıyla edinmediği bir yaşamı beslemekte ve korumaktadır. Bunun pratik sonuçları vardır. Doğal yaşamınız bedeninizde olduğu sürece, bedeniniz onu devam ettirmek için kendisini onaracaktır. Kesilirse, bir noktaya kadar iyileşir, ama ölü bir beden için böyle bir şey söz konusu değildir. Canlı bir beden, asla incinmeyen değil, bir dereceye kadar kendisini onarabilen bedendir. Aynı şekilde, Hristiyan asla yanlış yapmayan bir kişi değil, tövbe ederek ayağa kalkan ve tökezledikten sonra yeniden doğrulan kişidir. İçinde İsa Mesih'in yaşamı

vardır, onu sürekli onarmakta, Mesih'in ölümünü bir dereceye kadar kendisinde tekrarlamasına olanak tanımaktadır.

Bu nedenle, Hristiyan iyi olmaya çalışan diğer insanlardan farklı bir konumdadır. Diğer insanlar, iyilik yaparak Tanrı'yı hoşnut etmeye çalışırlar. Eğer Tanrı yoksa iyilikleriyle diğer iyi insanların onayını kazanmaya çalışırlar. Oysa Hristiyan, yaptığı her iyiliğin iç varlığında İsa Mesih'in yaşamından kaynaklandığını bilir. Tanrı'nın bizi iyi olduğumuz için seveceğini düşünmez. Tanrı bizi sevdiği için iyi olduğumuzu düşünür. Bir seranın çatısı parlak olduğu için güneş ışınlarını çekmez. Güneş üzerinde parladığı için çatı parlaktır.

Hristiyanlar, içlerinde Mesih'in yaşadığını söyledikleri zaman sadece zihinsel ya da ahlaksal bir şeyi kastetmiyorlar. Yani sadece Mesih'i düşündüklerini ya da örnek aldıklarını söylemiyorlar. İsa Mesih'in gerçekten de bizzat kendileri aracılığıyla işlev gördüğünü, bütün Hristiyanların Mesih'in etkinliğini gerçekleştiren fiziksel bir organizma olduğunu – bizim O'nun bedeninin parmakları, kasları, hücreleri olduğumuzu söylerler. Bu durum bir iki şeyi açıklıyor. Yeni yaşamın neden sadece iman gibi salt zihinsel eylemlerle değil de vaftiz ve Rab'bin Sofrası gibi bedensel eylemlerle de aktarıldığını açıklıyor. Evrim gibi bir şeydir bu – hem biyolojik hem de biyoloji üstü. Tanrı'dan daha ruhsal olmaya çalışmak beyhudedir. Tanrı insanı salt ruhsal bir varlık olarak tasarlamıştır. Bu nedenle bize yaşamını aktarmak için ekmek ve şarap gibi şeyleri kullanır. Kulağa ruhsallıktan yoksun ve kabaca gelebilir bu. Ama Tanrı bunu böyle görmez. Yemek yemeyi icat eden Tanrı'dır. Tanrı maddeyi sever. Maddeyi O yaratmıştır.

Eskiden beni şaşırtan bir şey daha var. Bu yeni yaşamın sadece İsa Mesih'i işiten ve O'na iman eden kişilerle sınırlı kalması

korkutucu derecede büyük bir haksızlık değil mi? Tanrı bize diğer insanlarla ilgili ne gibi düzenlemeler yaptığını söylememiştir! Ama İsa Mesih'in aracılığı olmadan hiç kimsenin kurtulamayacağını biliyoruz. Yalnızca O'nu tanıyanlar kurtuluşa kavuşabilir. Bu arada, dışarıdaki insanlar için kaygılanırken, dikkat edin kendiniz de dışarıda kalmayın! Hristiyanlar İsa Mesih'in bedenidir; Mesih'in aracılığıyla etkin olduğu organizmadır. Bu bedene katılan her kişi, Mesih'in daha fazla etkin olmasını sağlar. Eğer dışarıdaki insanlara yardımcı olmak istiyorsanız, kendi küçük hücrenizi Mesih'in bedenine eklemelisiniz. Çünkü o insanlara yalnızca Mesih yardımcı olabilir. Bir insanın parmaklarını kesmek, ona daha fazla iş yaptırmanın garip bir yolu olurdu.

Bu noktaya yönelik başka bir itiraz daha var: Tanrı neden düşmanın işgal ettiği bir dünyaya sızıp İblis'i sabote etmek için gizli bir toplum oluşturmaya başladı? Neden kuvvet kullanıp direkt işgal etmiyor? Yeterince güçlü değil mi? Hristiyanlar Tanrı'nın bir gün kuvvet kullanacağını biliyorlar. Bunun ne zaman olacağını bilmiyoruz. Tanrı'nın neden geciktiğini tahmin edebiliriz. Kendi seçimimizle O'nun tarafına geçmemiz için bize fırsat veriyor. Müttefiklerin Almanya'ya girmesini bekledikten sonra onların tarafına geçtiğini söyleyen bir Fransız'a fazla değer vermedik! Peki, ama Tanrı'nın dünyamıza açık ve direkt müdahale etmesini isteyip duran insanlar, acaba bu gerçekleştiği zaman ne yapacaklar? Dünyanın sonudur bunun gerçekleşmesi! Yazar sahneye çıkıp yürüdüğü zaman piyes son bulmuş demektir. Tanrı gerçekten de dünyayı işgal edecektir. Ama bütün doğal evrenin bir rüya gibi eriyip gittiğini gördüğünüzde Tanrı'nın tarafında olduğunuzu söylemenin ne yararı var? Zaten bazılarımıza son derece güzel, bazılarımıza ise o denli korkunç gelecek o gün, öyle ansızın bastırarak ki seçme

fırsatı bile kalmayacak. O gün Tanrı olduğu gibi görünecek, her canlının yüreğinde ya karşı konulmaz bir sevgi ya da dehşet uyanacak. O gün taraf seçmek için çok geç olacak. Ayağa kalkmak olanaksız olduğunda yerde yatmayı seçmenizin hiçbir anlamı yoktur. O gün seçme günü değil, hangi tarafı seçmiş olduğumuzun ortaya çıkacağı gün olacaktır. Bugün ve tam şu anda doğru tarafı seçme fırsatımız var. Tanrı bize o seçim fırsatını tanımak için bekliyor. Ama ebediyen sürmeyecek bu bekleyiş. Ya almalı, ya da bırakmalıyız!

3. KISIM

1. Bölüm Ahlakın Üç Kısmı

Okuldaki bir öğrenciye Tanrı neye benzer diye sormuşlar. Bildiği kadarıyla, Tanrı'nın hayattan zevk alan insanları gizlice araştıran ve bulunca da zevklerine engel olmaya çalışan bir kişi olduğunu söylemiş. Ahlak sözcüğünün birçoklarının zihninde uyandırdığı düşünce budur. Hayatınıza karışan, hoşça zaman geçirmenize engel olan bir şey! Gerçekte, ahlak kuralları insan makinesine yön veren levhalardır. Her ahlak kuralı, makinenin bozulmasını, aksamasını ya da zorlanmasını önlemek için vardır. Bu kuralların başlangıçta bize sürekli müdahale eder gibi görünmelerinin nedeni budur. Bir makineyi kullanmayı öğrenirken, eğitmen sık sık “Hayır, öyle yapma” der. Çünkü gözünüze normal görünen, makinenin doğallığına uygun olduğunu düşündüğünüz, ama aslında işe yaramayan çok şey vardır.

Bazı insanlar, normal kurallar yerine ahlak ideallerinden, ahlaksal itaat yerine ahlaksal idealizmden söz etmeyi tercih eder. Ahlaksal mükemmelliğin, ulaşılamama açısından bir ideal olduğu doğrudur. Bu anlamda, biz insanlar için mükemmel olan her şey, bir idealdir. Mükemmel araba kullanmamız, kusursuz tenis

oynamamız ya da düz çizgileri mükemmel çizmemiz mümkün değildir. Ancak ahlaksal mükemmelliği bir ideal olarak nitelemenin son derece yanlış olmasının başka bir nedeni var. Bir kişi 'idealimdeki ev', 'idealimdeki gemi' ya da 'idealimdeki bahçe' gibi terimler kullanırken (eğer budala biri değilse), başka herkesin aynı ideale sahip olması gerektiğini düşünmez. Bu tür konularda farklı zevklerimiz, farklı ideallerimiz olabilir. Ama ahlaksal yasaya uymak için büyük gayret gösteren bir kişiyi "yüksek ideal sahibi biri olarak" tanımlamak tehlikelidir. Çünkü ahlaksal mükemmelliğin bu kişinin kişisel tercihi olduğu, bizim ise aynı gayreti göstermemiz gerekmediği sonucu çıkabilir. Felaket bir hata olur bu. Araba kullanırken mükemmel vites değiştirmek mümkün olmadığı gibi, mükemmel davranışlar da mümkün olmayabilir, ama bu ideal yine de bütün insanları bağlar. Mükemmel vites değiştirmek, arabaların doğasından ötürü bütün sürücüler için bir standart olduğu gibi, ahlaksal yasa da insan makinesinin doğasından ötürü bütün insanlar için erişilmesi zorunlu olan bir standarttır. Bir kişinin hiç yalan söylememeye (birkaç yalan yerine), ya da hiç zina yapmamaya (nadiren yapmak yerine) veya hiç kabadayılık etmemeye (arada sırada dayılanmak yerine) çalıştığı için kendisini yüksek ideal sahibi olarak nitelemesi daha da tehlikelidir. Bu yaklaşım sizi ukalalığa iter, idealizminizden ötürü tebrik bekleyen özel bir kişi olduğunuzu düşünmenizi sağlar. Toplama işlemini doğru bir şekilde tamamlamaya çalıştığınız için tebrik beklemek gibi bir şey olur bu. Mükemmel aritmetiğin bir ideal olduğu doğrudur ve hesap sırasında kesinlikle bazı hatalar yaparsanız. Toplama işleminin her adımında hatasız olmaya çalışmanın hoş bir yanı olmadığı doğrudur. Ancak denememek budalalık olur, çünkü her yanlış daha sonra başınızı ağrıtabacaktır. Aynı şekilde her ahlaksal kusur, hem size hem de başkalarına zarar verecektir. 'İdealler' ve

'idealizm' yerine kurallardan ve itaatten söz ettiğimizde kendimize bu gerçekleri hatırlatmış oluruz.

Şimdi bir adım daha atalım. İnsan makinesinin bozulmasının iki yolu vardır. Bunlardan birincisi, insanların birbirlerinden uzaklaşmaları ya da birbirleriyle çakışmaları, hile ya da kavgaya bulaşarak birbirlerine zarar vermeleridir. İkincisi ise kişinin iç varlığındaki bozulmadır – varlığının çeşitli kısımları (yetenekleri ve arzuları, vs.) birbirinden uzaklaşır ya da birbiriyle çakışır. Eğer insanları, belli bir nizam doğrultusunda yüzen gemilerin oluşturduğu bir donanma gibi hayal ederseniz bu düşünce netleşecektir. Öncelikle gemiler çarpışmazsa ve birbirinin önüne geçmezse, ikinci olarak her gemi doğru yönde ilerler, makinelerinde hiçbir arıza olmazsa yolculuk başlangıçta başarılı olur. Alsında, bu iki şeyi birbirinden ayıramazsınız. Eğer gemiler birbirine çarparsa, yola fazla devam edemezsiniz. Diğer yandan, eğer dümenleri doğru işlemezse, yine çarpışmanın önünü alamazsınız. İsterseniz, insanlığı bir orkestra ekibi olarak da hayal edebilirsiniz. İyi bir sonuç alabilmek için iki şey geçerlidir. Hem her müzik aleti akortlu olmalı hem de diğerleriyle tam bir uyum içinde çalmalıdır.

Ancak, henüz hesaba katmadığımız bir şey daha var. Donanmanın nereye gitmeye ya da orkestranın hangi parçayı çalmaya çalıştığını sormadık. Müzik aletleri tümüyle akortlu olabilir ve hepsi birbiriyle uyumlu çalabilir, ama dans müziği gerektiği halde Cenaze Marşını çalarlarsa, bunun başarılı bir performans olduğu söylenemez. Aynı şekilde, New York'a niyetle yola çıkan donanma Kalküta'ya varırsa, yolculuk bir hayli başarısız geçmiş demektir.

O halde ahlak, üç unsurla ilgilidir. Bunların ilki, bireylerin arasındaki uyum ve adil oyundur. İkincisi, her bireyin iç varlığının düzenli ve uyumlu olmasıdır. Üçüncüsü insan yaşamının genel

amacıyla, insanın ne için yaratıldığıyla ilgilidir. Donanma hangi yönde ilerleyecek, şef hangi parçayı çalacaktır.

Çağdaş insanların genellikle ilk unsuru düşündüklerini, diğer ikisini unuttuklarını fark etmişsinizdir. İnsanlar gazetelerde Hristiyanlığın ahlak standartlarına göre yaşamaya çalıştıklarını söylediklerinde, genellikle uluslar, sınıflar ve bireyler arasında iyi niyeti ve adil oyunu gözettiklerini, yani ilk unsura dikkat ettiklerini kastederler. Bir kişi yapmak istediği bir şeyden söz ederken, “Yanlış olamaz, çünkü kimseye zarar vermiyor” dediğinde, yine sadece birinci unsura değinmektedir. Başka bir gemiye çarpmadığı sürece kendi gemisinin iç kısmıyla ilgilenmediğini söylemektedir. Ahlakın ilkönce sosyal ilişkilerle başladığını düşünürsek, bu çok doğaldır. Kötü bir ahlak o alanda çok belirgindir ve baskısını her gün üzerimizde hissettirir: savaş, yoksulluk, yolsuzluk, yalanlar ve yarım yamalak işler. Ayrıca, birinci unsura ne kadar sıkı sarılırsanız, ahlak üzerinde o kadar az fikir ayrılığı görürsünüz. İnsanların tümü bireylerin birbirlerine karşı iyi yürekli, dürüst ve yardımcı olmaları gerektiği konusunda (en azından kuramda) aynı fikirdedir. Ancak ahlakımız ve düşünüşümüz orada kalıyorsa, hiçbir şey düşünmemiş oluruz. İkinci unsura yönelmedikçe – yani insanın iç varlığını düzene sokmadıkça – yalnızca kendimi aldatmakla kalırız.

Gemilerimiz çarpık dümenli, salaş ve külüstür tekneler ise, öteki gemilerle çarpışmamaya dikkat etmemiz gerektiğini söylemenin ne anlamı var? Kâğıt üzerinde sosyal davranışlar için kurallar belirlemenin ne faydası var? Eğer iç varlığımızdaki açgözlülük, korkaklık, öfke ve kibir yüzünden bunlara uyamayacaksak, ne işe yararlar? Sosyal ve ekonomik sistemlerimizi geliştirmeyelim demiyorum. Eğer bu sistemlerin düzgün işlemesini sağlayacak olan etkenin

bireylerin cesareti ve özverisi olduğunu göremiyorsak, bu çaba bir ucuz bir cila gibi duracaktır. Şu anki sistemin altını oyan yolsuzlukları, zorbalıkları ortadan kaldırmak kolay olsa gerek. Ama bireyler yolsuz ve zorba oldukları sürece, eski oyunu yeni sistemde de devam ettirmenin bir yolunu bulacaklardır. Yasalarla iyi insanlar yaratamazsınız, iyi insanlar olmadan iyi bir toplum da yarataamazsınız. Bu nedenle ikinci unsuru, bireylerin iç varlığındaki ahlaki düşünmeye başlamamız gerek.

Ancak orada da durmamız gerektiğini sanmıyorum. Evrendeki farklı inançların farklı davranışlar ürettiği bir noktaya varıyoruz. İlk bakışta, oraya varmadan durup bütün insanların fikirbirliğinde olduğu ahlak anlayışıyla devam etmemiz gerektiğini düşünürüz. Ama devam edebilir miyiz? Unutmayın din, gerçeklerle ilgili çeşitli açıklamalar içerir; bunlar ya doğrudur ya da yanlış. Eğer doğrularsa, donanmanın doğru ilerlemesiyle belli bazı sonuçlar alınacaktır, yanlışlarsa farklı sonuçlar doğacaktır. Örneğin, kimseye zararı dokunmayan bir şey yapmadığı için eylemini haklı çıkaran kişiye dönelim. Konvoydaki diğer gemilere zarar vermemesi gerektiğini biliyor, ama kendi gemim sadece beni ilgilendirir diyor. Peki, gemisinin kendi malı olup olmaması büyük bir fark yaratmaz mı? Aklım ve bedenim üzerinde mal sahibi miyim, yoksa gerçek mal sahibine karşı sorumlu olan bir kiracı mıyım? İkisi arasında bir fark yok mu? Eğer beni bir başkası kendi amaçları için yarattıysa, o zaman sadece kendime aitmiş gibi davranıp bir sürü sorumluluğu görmezden gelemem.

Hristiyanlık her bireyin sonsuza dek yaşayacağını söyler; bu ya doğrudur ya da yanlış. Sadece yetmiş yıl yaşayacak olsaydım, birçok şeye aldırış etmezdim. Ama eğer sonsuza dek yaşayacaksam, o zaman ciddiyetle düşünmem gereken çok şey var. Belki

öfkem ve kıskançlığım giderek artıyor ve yetmiş yıl içerisinde bu artış fazla dikkat çekmiyor. Eğer Hristiyanlık doğruysa, milyonlarca yıl sonra bu artış tam bir kâbusa dönüşecektir. Aslında neler olacağını en iyi şekilde ortaya koyacak olan teknik terim cehennemdir. Ölümsüzlük, totaliterlikle demokrasi arasındaki farklılıkla bağlantılı olan başka bir farkı gözler önüne serer. Eğer bireyler yalnızca yetmiş yıl yaşasalardı, o zaman bin yıl yaşayacak bir devlet, ulus ya da uygarlık bireyin kendisinden daha önemlidir. Ancak Hristiyanlık doğruysa, o zaman birey çok daha fazla önemli demektir, çünkü sonsuzdur. Devletin ya da uygarlığın ömrü bireye kıyasla kısacık bir an gibidir.

Bu durumda, ahlaktan söz ederken, şu üç unsuru dikkate almalıyız: insanların arasındaki ilişkiler; bireyin iç varlığı, insan ile kendisini yaratan güç arasındaki ilişkiler. İlk unsur üzerinde hepimiz işbirliği yapabiliriz. İkinci unsurda fikir ayrılıkları baş gösterir ve üçüncü unsurda bunlar ciddiye biner. Hristiyanlık ahlakıyla Hristiyanlık dışındaki ana farklar üçüncü unsurda ortaya çıkar. Kitabın kalan kısmında, Hristiyanlığın bakış açısını inceleyeceğim ve resmin tümü Hristiyanlığın doğru olduğu temeline dayandıracam.

2. Bölüm

'Baş Erdemler'

Önceki bölüm, canlı yayında kısa bir konuşma olarak tasarlanmıştı.

Eğer sadece on dakika konuşmanıza izin verilmişse, kısa tutmak uğruna birçok şeyi kurban etmeniz gerekir. Ahlakı üç kısma ayırmaktaki en önemli amacım konuyu en kısa ve kapsamlı şekilde ele almaktır. Burada konunun geçmiş yazarlar tarafından nasıl bölündüğüne yer vermek istiyorum. O konuşma için bu çok iyi bir konu olurdu ama biraz fazla zaman alırdı.

Daha uzun olan bu düzene göre yedi 'erdem' var. Bunların dördüne 'baş' erdemler, diğerlerine ise 'ilahiyat' erdemleri denir. Baş erdemler bütün uygar insanların tanıdığı erdemlerdir. İlahiyat erdemleri ise yalnızca Hristiyanların bildiği erdemlerdir. İlahiyat erdemlerine daha sonra bakarız. Şu anda dört baş erdeme değinmek istiyorum. Bunlar, tedbirlilik, ölçülülük, adalet ve metanettir.

Tedbirlilik pratik sağduyudur; ne yaptığınızı ve sonuçlarını düşünmektir. Günümüzde insanlar tedbirliliği erdemlerden biri olarak görmekte güçlük çekiyor. Oysa İsa Mesih O'nun dünyasına yalnızca çocuklar gibi olduğumuz takdirde girebileceğimizi söylemiştir. Birçok Hristiyan bunu aptallığa kaymadan 'iyi' olmak şeklinde yorumlar. Ama bu bir yanlış anlamadır. Her şeyden önce, çocukların çoğu gerçekten ilgilendikleri şeyleri yaparak ve bunlara

bir hayli duyarlı yaklaşarak tedbirlilik göstermiş olurlar. İkinci olarak, Elçi Pavlus'un da söylediği gibi, İsa Mesih asla zekâ açısından çocuklar gibi kalmamızı istememiştir. Bunun tam tersi geçerlidir. Yalnızca güvercin gibi saf değil, yılan gibi kurnaz olmamızı söylemiştir. Yürekte çocuk ama düşüncede yetişkin olmamızı arzulamıştır. İyi çocuklar gibi sade, candan, sevecen ve eğitilebilir olmamızı, ama aynı zamanda zekâmızı kullanarak uyanık ve mücadeleye hazır olmamızı istemiştir. Bir hayır kurumuna bağlı yapmanız, o kurumun dolandırıcı olup olmadığını araştırmayacağınız anlamına gelmez. Saf bir yürekle Tanrı'yı düşünmeniz (örneğin dua ederken), beş yaşındayken sahip olduğunuz bebekçe fikirleri bırakmayacağınız anlamına gelmez. Elbette, daha düşük bir zekâ seviyesiyle dünyaya geldiyse, Tanrı'nın sizi daha az sevmesi ya da daha sınırlı kullanması söz konusu değildir. Sağduyusu az olanlar için de Tanrı'da yeri var, ama O herkesin elindeki tüm sağduyuyu kullanmasını istiyor. Sloganımız "Sen iyi biri ol ve akıllı olmayı başkalarına bırak" değildir. Sloganımız şudur: "İyi biri ol ve bunun akıllı olmayı da içerdiğini unutma!" Tanrı tembelliğin her türünden olduğu gibi, düşünsel türünden de hoşnut değildir. Hristiyanlığı benimsemeyi düşünüyorsanız, sizi uyarıyorum; bütün varlığınızı içerecek, beyninizi ve tüm varlığınızı kapsayacak bir adım atıyorsunuz. Ne mutlu ki, diğer yönden de işe yarar bu! İçtenlikle Hristiyan yaşamını sürdürmek isteyen biri, zekâsının keskinleştiğini görecektir. Hristiyan olmak için özel bir eğitim gerekmemesinin nedeni, Hristiyanlığın başlı başına bir eğitim olmasıdır. Bunyan gibi eğitimsiz bir imanlının bütün dünyayı şaşırtan bir kitap yazabilmesinin nedeni budur!

Ölçülülük ne yazık ki anlamı değişmiş sözcüklerden biridir. Artık genellikle içkiden kaçınmak anlamına geliyor. Oysa ikinci

baş erdem olarak nitelendiği günlerde böyle bir anlamı yoktu. Ölçülülük sadece içkiyle değil, tüm zevklerle ilgilidir ve yalnızca kaçınmak değil, ucunu kaçırmamak anlamına gelir. Hristiyanların tümüyle içkiden kaçınmaları gerektiğini düşünmek yanlış olur. İçkiyi tümüyle bırakmayı buyuran inanç Hristiyanlık değil Müslümanlıktır. Ebette belli bir zamanda alkollü içeceklerden kaçınmak Hristiyanların yalnızca bazılarının değil tümünün görevi olabilir. Ayrıca, ipin ucunu kaçırmadan içemeyen ya da sarhoşluğa meyilli arkadaşlarını teşvik etmek istemeyen kişilerin içkiden tümüyle kaçınmaları gerekebilir. Önemli olan nokta, kişinin bir şeyden iyi bir nedenle kaçınırken aynı konuda başkalarını mahkûm etmemesidir. Kötü bir insanın işaretlerinden biri, herhangi bir şeyi herkese bıraktırmadan kendisinin de bırakmamasıdır. Bu davranış Hristiyanlığa yakışmaz. Bir Hristiyan çeşitli nedenlerle bazı şeylerden kaçınmayı uygun görebilir – evlilik, et, bira ya da sinema, vb.. Ancak bunların kendi içinde kötü olduklarını iddia etmeye ve bunları yapanlara tepeden bakmaya başladığı an yanlış bir yola girmiştir.

Ölçülülük terimini sadece içkiye bağlayan yaklaşımla çağdaş bir hataya düşüldü. İnsanların başka birçok konuda ne denli ölçüsüz olabilecekleri unutturuldu. Motosikletini ya da sevdiği sporu hayatının merkezi yapan bir adam, elbiselerinden ya da köpeğinden başka bir şey düşünmeyen bir kadın, en az her gece kafayı bulan bir kişi kadar ölçsüzdür. Elbette bunlar dışarıdan fazla göze batmayabilir; konken ya da golf bağımlılığı yolun ortasında yıkılıp kalmanıza neden olmaz. Ne var ki Tanrı, dış görünüşe kanmıyor!

Adalet mahkeme salonlarıyla kısıtlı bir şey değildir. Hakça görüldüğümüz her şey için kullanılan çok eski bir terimdir. Dürüstlük, almak ve vermek, gerçeğe bağlılık, sözünde durmak ve yaşamın bu

yönüyle ilgili olan her şeyi içerir. Metanet cesaretin iki yönüyle – hem tehlikeye meydan okuyan hem de acıya katlanan yönüyle – ilgilidir. Günlük konuşmada “gözü peklik” terimi, bu erdemi oldukça iyi tanımlar. Dikkat ederseniz, bu erdemi devreye sokmadan diğer erdemlerde fazla yol almak mümkün değildir.

Erdemlerle ilgili olarak dikkat edilmesi gereken bir nokta daha var. Adil ya da ölçülü bir kişi olmak ile belirli bir eylemi adil ya da ölçülü yapmak arasında fark var. Şu anda iyi bir tenisçi olmayan bir kişi, arada sırada iyi bir atış yapabilir. İyi oyuncuyla kastettiğiniz, gözleri, kasları ve sinirleri eğitilmiş olan, sayısız iyi atış yapmış olan ve bu konuda güvenebileceğiniz bir kişidir. Oynamadığı zamanlarda bile böyle bir kişinin farklı bir niteliği ve tarzı vardır. Matematikçinin aklının sahip olduğu ve matematikle uğraşmadığı anlarda dahi devam ettirdiği özel bir düşünme tarzına benzerdir bu. Aynı şekilde, kararlılıkla adil eylemlerde bulunan ve sıkıntıda bile bunu devam ettiren bir kişi, sonunda karakterinin bu yönde biçimlendiğini görecektir. İşte, herhangi bir erdemden söz ederken belli bazı eylemleri değil, bu niteliği kastediyoruz.

Bu ayrımın önemini şöyle açıklayabiliriz. Eğer bir erdemi belli bazı eylemlerden ibaret görürsek, üç yanlış düşünceyi teşvik edebiliriz:

1) Nasılsa doğru şeyi yaptım diyerek, bunu neden ve nasıl yaptığınızı düşünmezsiniz – yani isteyerek mi istemeden mi, sevinçle mi asık suratla mı, doğru olduğu için mi yoksa insanların düşüncesinden korktuğunuz için mi yaptınız! Yanlış nedenle yapılan doğru eylemler, “erdem” dediğimiz karakter özelliğini geliştirmez. (Eğer tenis oyuncusu, gerektiği için değil de öfkelenmediği için sert vuruş yapıyorsa, belki oyunu kazanır, ama güvenilir bir oyuncu olma yolunda ilerleyemez.)

2) Tanrı'nın belli bir kural dizinine uymamızı beklediğini düşünebiliriz. Oysa Tanrı, sadece belli yüreğe sahip kişiler ister.

3) Erdemlerin sadece bu yaşam için gerekli olduğunu, öteki dünyada tartışacak bir şey olmadığından adaleti, tehlike olmadığından da cesareti bırakabileceğimizi düşünebiliriz. Öbür dünyada adil ya da cesur davranmayı gerektiren olaylar olmayacağı doğrudur. Ancak, orada karşımıza çıkacak olan fırsatları belirleyen, buradaki eylemlerimizin sonucunda nasıl kişilere dönüştüğümüzdür. Belli bazı karakter niteliklerine sahip olmadığınız için Tanrı sizi ebedi dünyasına kabul etmeyecek değildir. Sorun şu ki, insanlar içlerinde bu niteliklerin başlangıcına dahi sahip değillerse, dışlarındaki hiçbir koşul onlara Cennet'i hissettirmeyecek, yani Tanrı'nın bizler için tasarladığı o sarsılmaz, derin ve güçlü mutluluğu yaşattırmayacaktır.

3. Bölüm

Toplumsal Ahlak

İnsan ile insan arasındaki Hristiyan ahlakı hakkında netleştirmemiz gereken ilk şey, İsa Mesih'in bu alanda yeni bir ahlak getirmemiş olmasıdır. İncil'in Altın Kuralı (İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın) aslında herkesin iç varlığında doğru olduğunu bildiği bir şeydir. Büyük ahlak öğretmenleri hiçbir zaman yeni bir ahlak sistemi getirmezler: şarlatanlar ve uçuklardır bunu yapanlar. Dr. Johnson'ın da dediği gibi, "İnsanların eğitimden çok hatırlamaya ihtiyaçları var." Her ahlak öğretmenin asıl işi, atı atlamak istemediği çite ya da çocuğu asmak istediği derse tekrar ve tekrar getiren gibi, bizleri de görmekten pek hoşlanmadığımız eski ilkelere döndürmektir.

Netleşmesi gereken ikinci nokta, "İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın" ilkesiyle ilgilidir. Hristiyanlığın bu ilkeyi belli bir topluma belli bir anda uygulamak için ayrıntılı, siyasal bir programı yoktur. Olamazdı zaten. Çünkü bu kural her çağda bütün insanlar için geçerlidir. Oysa belli bir zamana ve mekana uyan bir program başkasına uyamazdı. Hristiyanlık böyle işlev görmez. Açları doyurmanızı söylerken, yemek pişirme dersi vermez. Kutsal Yazıları okumanızı söylerken, İbranice, Grekçe ya da İngilizce gramer dersleri vermez. İnsan

sanatların ve bilimlerinin yerini almak ya da bunları aşmak gibi bir gayesi yoktur. Hristiyanlık bir yönetici gibi bütün bunların doğru işlenmesini ve yeni yaşamın enerjisiyle dolu olmasını amaçlar.

İnsanlar, “Kilise bize öncülük etmeli” derler. Eğer bunu doğru anlamda söylüyorlarsa haklıdırlar. “Kilise” derken kastettikleri, gerçek Hristiyanların topluluğu olmalıdır. “Kilise bize yön vermemeli” derken, yetenekli Hristiyanların ekonomist ve devlet adamı olması ya da tüm ekonomist ve devlet adamlarınının Hristiyan olması, “İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın” ilkesini ekonomi ve siyasette uygulamasıysa, o zaman Hristiyanlığın bizim toplumsal sorunlarımızı hızlı bir şekilde çözdüğünü göreceğiz. Ancak elbette, kilisenin öncülüğünü isteyen insanların arzusu kilise önderlerinin siyasal bir program çıkarmasıdır. Bu aptallıktır. Kilise önderleri, sonsuz yaşama hazırlanmamıza yardımcı olmak üzere özel eğitimden geçmiş kişilerdir. Biz ise onların eğitim almadıkları bir alanda bambaşka bir iş yapmalarını istiyoruz. Bu görev kilise üyesi olan bizlerin işidir. Hristiyanlığın ilkelerini eğitime ya da sendikacılığa uygulamak, Hristiyan eğitimcilerinin, okul müdürlerinin, sendikacılarının işidir. Hristiyan edebiyatı nasıl Hristiyan romancılardan ya da piyes yazarlarından bekleniyorsa, bu alanda da aynısı geçerlidir. Kilise önderlerinin oyun yazmak için bir araya gelmesi ya da boş zamanlarında roman yazması beklenemez.

İncil, Hristiyanlığı tümüyle yaşayan bir toplumun neye benzediğini ayrıntılara girmeden ortaya koyar. Belki de bizim alabileceğimizden fazlasını verir. Örneğin, asalakların varlığını kabul etmez İncil. Çalışmayan adam ekmek yemeyecek der. Herkes ellerini kullanarak çalışmalı, üstelik iyi bir şey üretmelidir. Eften püften

mallar üretip abartılı reklamlarla bize satmaya kalkışmamalıdır. Caka satma, adam kayırma, havaya girme gibi şeyler de olmamalıdır. Bu açıdan Hristiyan toplumu bir bakıma bugün bizim sosyalist dediğimiz kesime benzer olacaktır. Ama diğer açıdan daima söz dinlerliği vurgulayacaktır – çocuklardan yetişkinlere, karı kocalara kadar herkesin devlet görevlilerinin (sadece dışarıdan hürmet göstermek değil) sözünü dinlemesini kastediyorum. Üçüncü olarak, neşeli bir toplum olacaktır bu: ezgilerle ve sevinçle dolu, kaygıyı ve kederi yanlış olarak gören. Ayrıca, nezaket Hristiyanlığın erdemlerinden biridir ve İncil başkalarının işine burun sokmayı yasaklar.

Eğer böyle bir toplum gerçekten var olsaydı ve bizler gidip baksaydık, çoğumuz tuhaf bir izlenim edinirdik. Oradaki ekonomik yaşamın sosyalist ve ilerici olduğunu, aile yaşamının, duruş ve davranışların ise epeyce eski moda – belki biraz törensel ve aristokrat kaldığını görürdük. Hepimiz bazı kısımlarına özenirdik, ama korkarım tümünü istemezdik. Hristiyanlığı insanlık için tam kapsamlı bir plan olarak hayal edenlerimiz böyle bir şeyle karşılaşır. Çoğumuz bu tümsel plandan farklı şekillerde koptuk ve hepimiz o plana kendimize özgü değişiklikler eklemeyi istiyoruz. Gerçekte her konuda bunu tekrar tekrar görürüz. Hristiyan bir toplum düşüncesi herkese çekici gelir. Ama oradan buradan koparıp almak ister ve gerisine dokunmaz. Bu nedenle fazla ileri gidemiyoruz. Aynı nedenle, birbirine aykırı şeyler için savaşan insanlar Hristiyanlık için savaştıklarını söyler.

Başka bir noktaya geçelim. Eski putperest Greklerin, Eski Antlaşma'daki Yahudilerin ve Orta Çağların büyük Hristiyan öğretmenlerinin bize verdiği bir öğüt var. Çağımızın ekonomik

sistemi bu ögüdü tümüyle kulak arkası etmiştir. Bütün bu insanlar paramızı faize vermemizi öğütlemiştir. Ne var ki bizim – adını yatırım koyduğumuz – bütün sistemimiz faize dayalıdır. Elbette mutlaka ve tümüyle yanlış yaptığımızı söyleyemem. Bazı kişiler Musa'nın, Aristo'nun ve Hristiyanların faizi yasaklamasını, o günlerde sadece tefecilerin olmasına ve borsa şirketlerinin bilinmemesine bağlar. Yani onların ne dediklerine fazla takılmamak gerektiğini söylerler. Bu soruya karar veremiyorum. Bir ekonomist olmadığımın, içinde bulunduğumuz durumdan yatırım sisteminin sorumlu olup olmadığını bilmiyorum. İşte bu noktada Hristiyan bir ekonomiste ihtiyacımız var. Ama üzerine bütün yaşamımızı kurduğumuz ekonomik unsurun üç büyük uygarlık tarafından mahkûm edildiğini söylemezsem, dürüst olmamış olurum.

Son bir noktayla kapatacağım. İncil'de çalışmamızın bir gerekçesi olarak ihtiyaç içinde olanlara vermekten söz edilir. Yoksullara vermek, Hristiyan ahlakının temellerinden biridir. Hatta koyunlar ve keçilerle ilgili korkutucu benzetmede dönüm noktası bu konudur. Günümüzde insanlar yardımseverliğin gereksiz olduğunu, yoksullara vermek yerine yoksulların olmadığı bir toplum yaratmayı amaç edinmemiz gerektiğini öne sürmektedir. Bu tür bir toplum yaratmamız gerektiğini vurgulamakta haklılar. Ama bu gayret süresince yoksullara yardım etmekten kaçınırsak, Hristiyan ahlakından ayrılırız. Hiç kimse ne kadar vermemiz gerektiğini belirleyemez. Korkarım, tek güvenli kural elimizdeki fazladan daha fazlasını vermektir. Başka bir deyişle, eğlence, lüks ve rahat yaşam masraflarımız, geliri bizimkine eşit insanlarla aynıysa, yeterince vermiyoruz derim. Yardımlarımız bizi zorlayacak duruma yaklaşmalıdır. Yardım giderlerimiz yüzünden yapmak isteyip de yapamadığımız şeyler olmalıdır. Aslında şimdi ben

“yardımlar” derken genel bir dil kullanıyorum. Tanrı dikkatinizi sıkıntıda olan akrabalarınıza, arkadaşlarınıza, komşularınıza ve çalışanlarınıza çektiğinde verme gereksinimi daha da artabilir, hatta sizin durumunuzu tehlikeye sokacak ve sakatlayacak boyutlara getirebilir. Çoğumuz için yardımseverliğin önündeki en büyük engel lüks yaşam ya da daha çok para kazanma arzusu değil korkumuz – güvensizliğimizdir. Bu sık sık bir ayartı olarak ortaya çıkabilir. Bazen gururumuz da yardımseverliğimizi engeller. Cömertliğin göstermelik biçimlerine (bahşiş, konukseverlik) daha fazla para ayırıp gerçekten muhtaç olanları ihmal edebiliriz.

Bu bölüme son verirken, okuyanları nasıl etkilediğine dair bir tahminde bulunacağım. Bazı solcu okurlarım, o yöne daha çok kaymadığım, diğer taraftaki okurlarım ise fazla sola gittiğim için öfkelenmiş olmalılar. Durum buysa, Hristiyan toplumunun taslağını çıkarırken bir engelle karşılaştık demektir. Çoğumuz konuya yaklaşırken Hristiyanlığın ne dediğini anlamaya değil, kendi partimizin görüşlerine Hristiyanlıktan destek bulmaya çalışıyoruz. Yanımızda ya bir Efendi ya da bir Hâkim olarak görev yapacak bir müttefik arıyoruz. Ben de böyleyim. Benim de bu kısımda çıkarıp atmak istediğim bazı şeyler var. Bu nedenle, eğer uzun yolda yürümeye razı olmazsak, bu konuşmalar hiçbir yere varmayacak. Gerçekten hepimiz istemediğimiz takdirde, Hristiyan toplumunu oluşturmak mümkün olmayacak. Nefesim tükenene kadar “İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın” diye tekrarlayıp durabilirim, ama komşumu kendim gibi sevene dek ben bunu yaşamamış olurum. Komşumu kendim gibi sevmeyi öğrenemezsem, Tanrı’yı da sevmeyi öğrenemem. Sizi uyardığım gibi, sosyal konulardan dinsel konulara geçtikten sonra

içsel unsurlara dönüyoruz. Çünkü eve en kısa zamanda varan yol en uzun yoldur.

4. Bölüm

Ahlak ve Psikanaliz

Çoğunluğumuz Hristiyanlığı benimsemediğimiz sürece, Hristiyan bir toplum idealinin asla gerçekleşmeyeceğini söylemiştim. Elbette toplum konusunda hiçbir şey yapmayalım anlamına gelmiyor bu. Her iki işe de birlikte başlamalıyız anlamına geliyor: 1) “İnsanların size nasıl davranmasını istiyorsanız, siz de onlara öyle davranın” ilkesinin çağdaş topluma nasıl uygulanabileceği işi. 2) nasıl olduğunu keşfederken bunu gerçekten uygulayabilecek kişilere dönüşme işi. Hristiyanlıkta iyi bir insan düşüncesini – yani Hristiyanlığın nasıl bir insan tasarladığını ele alarak başlamak istiyorum.

Ayrıntılara girmeden önce, iki genel noktaya değineceğim. Birincisi, Hristiyan ahlakı insan mekanizmasını doğru çalıştırmayı amaçlayan bir teknik olduğundan, aynı iddiada bulunan başka bir teknikle – yani psikanalizle olan ilişkisini bilmek istersiniz diye düşünüyorum.

Bu aşamada iki unsuru birbirinden titizlikle ayırmalısınız: Bunlar a) psikanalistlerin teknikleri ve tıbbi kuramları ile b) Freud’un ve diğerlerinin bunlara eklediği genel dünya görüşü felsefesidir. İkinci olarak, Freud’un felsefesi, başka bir büyük psikolog olan Jung’un felsefesine tümüyle karşıttır. Ayrıca, Freud nevrozun tedavisinden söz ederken kendi alanındaki bir uzman

olarak konuşur, ama konu genel felsefeye kaydığında oldukça amatördür. Dolayısıyla, kendi konusunda ona saygıyla kulak verirken başka bir konuda vermemek yerinde olur. Ben böyle yapıyorum ve bunu gönül rahatlığıyla yapıyorum. Freud'un, kendi alanından başka bir konuda – örneğin benim bilgili olduğum (dil gibi) bir konuda konuşurken epeyce bilgisiz olduğunu anladım. Ancak Freud ve diğerlerinin felsefe eklentilerinden ayrı çalışan psikanalistlerin hiç de Hristiyanlıkla çeliştiği söylenemez. Psikanaliz teknik açıdan bazı noktalarda Hristiyan ahlakıyla örtüşür ve herkesin psikanaliz hakkında biraz bilgi edinmesi fena olmaz. Ama Hristiyanlıkla tümüyle yoldaş değildir; iki teknik farklı yöntemlerle işlev görür.

Bir kişinin ahlak seçimi iki noktayı içerir. Birincisi seçme eylemidir. İkincisi ise seçiminde rol oynayan etkenler, yani psikolojik yapısının kaynağını oluşturan malzemeler, duygular ve güdülerdir. Bu malzemelerin iki türü olabilir. Bazıları normaldir ve bütün insanlara özgü duygulardır. Diğerleri ise bilinçaltında kötüleşen ve doğal olmayan duygulardır. İnsanların gerçekten tehlikeli şeylerden korkmaları normaldir ve birinci türe girer. Kedilerden ya da örümceklerden korkmaları ise ikinci türe örnektir. Bir erkeği ya da kadını arzulamak birinci türe girer, erkeğe ya da kadına duyulan çarpık arzular ise ikinci türe. Psikanaliz anormal duyguları ortadan kaldırmaya çalışır ve insanlara daha iyi malzeme seçenekleri sunmayı amaçlar. Ahlak da işte bu seçme eylemiyle ilgilidir.

Şöyle düşünelim. Savaşa giden üç adam hayal edin. Birinin doğal bir tehlike korkusu var, bunu ahlaksal çabayla bastırıyor ve cesur bir kişi oluyor. Diğer ikisinin ise bilinçaltında abartılı,

mantıksal olmayan korkular var ve ahlaksal çaba hiçbir şeyi değiştiremiyor. Şimdi devreye bir psikanalist giriyor ve bu iki adamı iyileştirip birincisinin yerine koyuyor. Yani psikanalitik sorun geride kalıyor ve ahlaksal sorun devreye giriyor. İki de iyileştigiğine göre, artık öncekinden farklı bir duruşları olmalıdır. Birincisi şöyle diyor: “Ah ne iyi, şu saçmalıklardan kurtulduğuma göre, her zaman dilediğim şeyi artık yapabilir ve ülkeme hizmet edebilirim.” İkincisi ise şöyle düşünüyor: “Ateş altında kendimi daha sakin hissetmem fena olmadı. Tehlikeli işleri başkalarına bırakmak için elimden geleni yapacağım. Daha az korkmanın en iyi yönlerinden biri, kendime daha iyi bakmak ve tehlikeli işlerden kaçtığımı diğerlerinden daha akıllıca saklayabilmek.” İki arasındaki fark, tümüyle ahlaksaldır ve psikanalizin yapabileceği hiçbir şey yoktur. Bir insanın malzemelerini ne denli geliştiren de, elinde hala özgür bir irade var. Ya kendi avantajına bakacak ya da başkalarını düşünecek. Ahlakın tek alanı işte bu özgür iradedir.

Kötü bir psikolojik malzeme, günah değil hastalıktır. Tövbe edilmesi değil tedavi edilmesi gerekir. Ayrıca son derece önemlidir. İnsanlar birbirlerini dışsal eylemlere göre yargılar. Tanrı ise onları ahlak seçimlerine bakarak yargılar. Tanrı'nın gözünde patolojik bir kedi korkusu olan, ama iyi bir nedenle bir kediyi tutmak için kendini zorlayan nevrotik bir kişinin, savaş madalyası kazanmak için kendini zorlayan sağlıklı bir kişiden daha cesur görünmesi mümkündür. Gençliğinden beri acımasızlığın doğru bir şey olduğuna inandırılmış çarpık düşünceli bir gencin, yaşitlarının gözünde aşağılanmayı göze alarak zalimce bir davranıştan kaçınması ya da küçük bir iyilik göstermesi, Tanrı'nın gözünde bizim bir dostumuz için canımızı vermemiz kadar değerli olabilir.

Bunu başka bir açıdan ifade etmek mümkündür. Kendimizi hoş insanlar olarak gören bazılarımız, aldığımız iyi mirası ve iyi terbiyeyi o kadar az değerlendirebiliriz ki, şeytan gibi gördüğümüz insanlardan daha kötü olabiliriz. Olumsuz bir psikolojik koşullandırma ve kötü bir terbiyenin ardından bir de Himmler'in gücüne kavuşmuş olsaydık, kimbilir nasıl bir duruşumuz olurdu? Bu nedenle, Hristiyanlara kimseyi yargılamamaları buyrulur. Biz sadece bir insanın kendi malzemelerine dayanarak yaptığı seçimlerin sonuçlarını görüyoruz. Ama Tanrı onu malzemelerine göre değil, malzemeleriyle neler yaptığına bakarak yargılıyor. İnsanın psikolojik yapısının büyük bir kısmı bedenine bağlıdır. Beden öldüğünde bütün o yapı da dökülüp gider. Geriye insanın özü, yaptığı seçimler, malzemesinden çıkardığı iyilik ve kötülük kalır. Bize ait sandığımız, ama aslında iyi bir sindirimin sonucu olan şeyler de dökülüp gidecektir. Diğer insanların kompleksleri ve sağlık sorunları da aynı şekilde ortadan kalkacaktır. O zaman herkesin gerçekte kim olduğunu ilk kez göreceğiz. Sürprizler olacaktır.

Bu da beni ikinci noktaya getiriyor. İnsanlar Hristiyan ahlakının bir tür pazarlık olduğunu sanıyorlar. Sanki Tanrı, "Bir sürü kural-lara uyarsan, seni ödüllendiririm, uymazsan cezalandırırım" demektedir. Bence olaya bakmanın en iyi yolu bu değildir. Ne zaman seçim yapsanız, özünüz, yani seçim yapan parçanız değişiyor. Yaşamınızın tümünü dikkate aldığınızda, yaptığınız sayısız seçimler özünüzü ya cennete ya da cehenneme yaraşır bir varlığa dönüştürüyor. Ya Tanrı'yla, diğer insanlarla ve kendisiyle barışık ya da Tanrı'ya, diğer insanlara ve kendisine düşman bir kişi oluyorsunuz. Cennete yaraşan bir kişi olmak, sevinç, esenlik, bilgi ve güç sahibi olmaktır. Diğer kişi ise deliliğe, korkulara, öfkeye,

güçsüzlüğe ve sonsuz yalnızlığa mahkûm olacaktır. Şu anda her birimiz bu iki durumdan birine doğru ilerliyoruz.

Hristiyan yazarlar hakkında en şaşırtıcı bulduğum şeyi açıklıyor bu durum. Sanki bir durumda çok katı, başka bir durumda ise özgür ve rahat görünüyorlar. Düşünce günahları sanki son derece önemliymiş gibi konuşuyorlar. Korkunç cinayetleri ve hainlikleri ise tövbe edince kolayca bağışlanan basit suçlar gibi gösteriyorlar. Ne var ki, onların haklı olduklarını gördüm. Eylemlerin bu dünyada kimsenin göremediği ama hepimizin sonsuza dek katlanmak ya da zevk almak zorunda olacağımız sonuçlarını, yani kişinin özündeki bıraktığı izleri kastediyorlar. Öfkeyle hareket eden bir kişinin, binlerce insanın kanını dökecek bir mevkiye yerleştirilmiş olduğunu düşünün. Aynı derecede öfkeli bir başkası ise, tüm patlamalarına rağmen sadece alaya alındığı bir mevkidedir. İşte, her ikisinin ruhundaki izlerin aynı olması çok muhtemeldir. Her ikisi de, tövbe etmediği sürece öfkesinin gelecek sefer daha azdığını ve kontrolünü daha fazla kaybettiğini görecektir. İkisi de içtenlikle Tanrı'ya dönerse, özlerindeki çarpıklığın düzeldiğini, dönmezlerse uzun vadede mahkûm olduklarını görecektir. Olayın dışarıdan görülen büyüklüğü ya da küçüklüğü o kadar önemli değildir.

Son bir nokta Doğru yönde ilerlemenin yalnızca esenliğe değil, bilgiye de götürdüğünü söylemiştim. İyiye giden bir kişi, içinde kalan kötülüğü çok daha net anlar. Kötüye giden bir kişi ise kötülüğünü daha az anlar. Orta derecede kötü olan bir kişi, pek iyi olmadığını bilir, ama kötülüğe teslim olmuş bir kişi kendisinde sorun olmadığını düşünür. Aslında bu sağduyudur. Uykuyu, uyurken değil uyanıkken anlarsınız. Aklınız düzgün çalıştığınızda

matematikteki hataları görürsünüz. Ama hataları, yaptığınız anda göremezseniz. Sarhoşken değil ayıkken sarhoşluğun doğasını anlayabilirsiniz. İyi insanlar hem iyiliği hem de kötülüğü bilirler, kötü insanlar ikisini de bilmezler.

5. Bölüm

Cinsel Ahlak

Şimdi Hristiyan ahlakının cinsellikle ilgili kısmını, Hristiyanların 'iffet' adını verdikleri erdemi ele alalım. Hristiyanlığın iffetle ilgili kuralı, toplumun görgü, edep gibi sosyal kurallarıyla karıştırılmamalıdır. Toplumun edep kuralı, insan bedeninin ne kadarının görünebileceğini, belli bir toplumda hangi konuların ne gibi sözcüklerle ifade edilebileceğini belirler. Bu nedenle, iffet kuralı bütün Hristiyanlar için tüm zamanlarda aynı kaldığı halde edep kuralı değişir. Pasifik adalarında neredeyse çıplak dolaşan bir kız ile tutucu bir ülkede sıkı sıkıya örtünmüş bir bayan kendi toplumlarının ölçülerine göre eşit derecede edepli giyinmiş olabilir. Shakespeare'in günlerinde iffetli kadınların kullandığı dil, ondokuzuncu yüzyılda yalnızca tümüyle terk edilen bir kadın tarafından kullanılırdı. Eğer insanlar, kendi zamanlarında ve toplumlarında kendilerinde ya da başkalarında şehvet uyandırmak için edep kuralını çiğniyorlarsa, o zaman iffeti de çiğniyorlar demektir. Edep kuralını bilgisizlik ya da dikkatsizlik yüzünden bozanlar ise sadece nezaketsizlik etmektedir. Edep kurallarının başkalarını şoka uğratmak ya da utandırmak amacıyla küstahça çiğnenmesi her zaman iffetsizlik sayılamaz. Ancak böyle yapanlar acımasızdırlar, çünkü başkalarını rahatsız etmekten zevk almaktadırlar. Çok katı ve titiz bir edep kuralının iffetin kanıtı olmadığı gibi ona bir yardımcı

dokunacağını da sanmam. Bu nedenle, kuralı basitleştirip esnetmemin yaşamımda iyi bir sonuç verdiğini düşünüyorum. Şu aşamada, farklı yaş ve türden insanlar aynı ölçüyü kabul etmiyorlar ve nasıl bir noktada durduğumuzu bilemiyoruz. Bu karışıklık sürüp giderken, yaşlı ya da eski düşünceli insanlar, serbest gençleri edep kurallarına uymadıkları için ahlaksız olarak nitelememeye özen göstermelidir. Gençler de yeni ölçülere çabucak uyum sağlamayan yaşça olgun kişileri dinci ya da yobaz olarak nitelemekten kaçınmalıdır. Başkaları hakkında en iyisini düşünmek ve onları mümkün olduğu kadar rahat ettirmek sorunların çoğunu çözecektir.

İffet en sevilmeyen Hristiyan erdemidir. Ama bundan kaçış yoktur. Hristiyanlığın kuralı şudur: “Ya evlen ve eşine tam bir sadakat göster ya da cinsel ilişkiden tümüyle uzak dur.” O denli zor, içgüdülerimize öyle ters gelen bir şey ki bu, ya Hristiyanlık yanlıştır ya da cinsel içgüdülerimiz yoldan çıkmıştır. Ya biri ya da öteki! Elbette, bir Hristiyan olarak içgüdülerimizin yoldan çıktığını düşünüyorum.

Ama bu düşüncem için başka gerekçelerim de var. Yemek yemenin biyolojik amacı nasıl bedeni onarmaksa, cinselliğin biyolojik amacı da çocuk yapmaktır. Şimdi, canımız istediği kadar yersek, çoğumuz aşırıya kaçırız ama çok da abartmayız. Yani bir kişi iki kişilik yemek yiyebilir ama on kişilik yemek yiyemez. İştah, biyolojik amacını aşırıya kaçmadan biraz aşar. Ancak sağlıklı genç bir adam, her kabardığında cinsel iştahını gidermeye kalkışsa küçük bir köyü doldurabilir. Bu, işlevini çok aşan gülünç ve budalaca bir iştah olur.

Başka bir açıdan bakalım. Bir kızın sahnede soyunduğu striptiz şovuna kalabalık bir seyirci kitlesi toplayabilirsiniz. Şimdi geldiğiniz

bir ülkede, sahneye kocaman bir kâse çıkarıldığını ve ışıklar sönmeyen önce kapağının yavaşça açıldığı hayal edin. Kâsede bir parça pırzola ya da yahni olduğunu görüyorsunuz. O ülkede yeme iştahıyla ilgili bir şeyin gerçekten yoldan çıktığını düşünmez misiniz? Bambaşka bir dünyada yetmiş biri, bizim cinsellik iştahımız hakkında aynısını düşünmez miydi?

Bir eleştirmen, yemeğin sahneye konduğu striptiz şovlarının olduğu bir ülkede insanların açlıktan ölmek üzere olduğunu düşündüm dedi. Bu sözlerle kastettiği, striptiz eyleminin cinsel ahlaksızlıktan değil, cinsel açlıktan kaynaklandığıydı. Onunla aynı fikirdeyim. Yani bir ülkede pırzola şovları revaçtaydı, orada kıtlık olduğunu düşündüm. Sonraki adım, o ülkede gerçekten de böyle bir kıtlık olup olmadığını, yemek tüketiminin durumunu öğrenmek olurdu. Eğer kanıtlar ülkedeki insanların genellikle tok olduğunu ortaya koyuyorsa, o zaman kıtlık savını bırakmak ve başka bir sava bakmak gerekirdi. Aynı şekilde, cinsel açlık savını kabul etmeden önce, bizim çağımızda striptizcilerin bilinmediği çağlara oranla cinsellikten daha fazla uzak durulduğuna ilişkin kanıt bulmamız gerek. Ama elbette böyle bir kanıt yok. Gebelik önleyiciler, cinsel ilişkileri evlilik içerisinde çok daha pahalı, evlilik dışında ise çok daha güvenli bir hale getirdi. Çağımızdaki insanlar evlilik dışı cinsel birleşmeye ve hatta sapkınlığa eski çağlardan çok daha az düşmanca bakıyor. Dolayısıyla açlık savından başka gerekçelere bakmalıyız. Herkes cinsel iştahın, tüm diğer iştah türleri gibi bağımlılık yoluyla güçlendiğini bilir. Açlık çekenler yemeği fazlaca düşünürler, ama açgözlüler de öyle. Kıtlık çekenlerin akli sürekli yemektir ama gözü doymayanların da öyle.

Üçüncü bir nokta daha var. Gerçekte yiyecek olmayan şeyleri yemek isteyen ya da yiyecekleri yemektense başka amaçlarla kullanmayı tercih eden insanların sayısı çok azdır. Başka deyişle, yiyecek iştahıyla ilgili sapkınlıklar son derece nadirdir. Oysa cinsellik güdüsünün sapkınları sayısızdır, tedavisi zordur ve korkutucudur. Bu ayrıntılara girdiğim için üzgünüm ama mecburum. Çünkü son yirmi yıldır bize cinsellikle ilgili anlatılanların çoğu yalan dolandır. Cinselliğimizin tüm diğer doğal arzularımız gibi olduğu, bunu eski usule göre bastırmaya çalışmak yerine serbest bırakırsak her şeyin gül bahçesine döneceği boyna anlatılıp duruyor. Propagandayı bırakıp da gerçeklere baktığımızda bunun böyle olmadığını görürüz.

Bastırılan cinselliğin bozulduğunu söylerler. Ama geçtiğimiz yirmi yıl boyunca cinsellik bastırılmadı. Hatta bütün gün cinsellikten söz edildiğinizi işitiyoruz. Ne var ki cinsellik hala berbat durumda. Eğer sorun bastırmadaysa, serbest bırakmakla çözülmeliydi! Ama çözülmedi. Bence tam tersi geçerli. Bence insanlık cinselliği bastırdı, çünkü berbat durumdaydı. Çağdaş insanlar durmadan cinselliğin utanılacak bir şey olmadığını söylüyor. Bu sözlerle iki şey kastetmeleri mümkündür. “İnsanlığın belli bir şekilde üreyip çoğalmasında ve bundan zevk almakta utanılacak bir şey yoktur.” Eğer kastettikleri buysa, haklıdırlar. Hristiyanlık da aynısını söyler. Sorun ne cinselliktedir ne de zevkinde! Eski Hristiyan öğretmenler der ki, eğer insan hiç günaha düşmemiş olsaydı, cinsel zevk çok daha fazla olurdu. Kafası karışık bazı Hristiyanların sanki cinsellik, beden ve zevk kendi içlerinde kötüymüş gibi konuştuklarını biliyorum. Yanılıyorlar. Hristiyanlık bedeni takdir eden en büyük inançlardan biridir. Madde iyidir, çünkü Tanrı'nın kendisi de insan bedeni almıştır. Bize Gökte bir tür beden verilecektir.

Bedenler mutluluğumuz için temel bir parçadır; güzelliğimiz, mutluluğumuz ve enerjimizdir. Hristiyanlık evliliği tüm diğer inançlardan daha fazla taçlandırmıştır. Dünyada yazılan en büyük aşk şiirlerinden bazıları Hristiyanlar tarafından kaleme alınmıştır. Hristiyanlık cinselliğin kendi içinde kötü olduğunu söyleyen bir kişiyi yalanlar. Ancak elbette, insanlar “Cinsellik utanılacak bir şey değildir” dediklerinde cinsel içgüdünün şu anda içine düştüğü durumu kasdediyor olabilirler.

Kastettikleri buysa, yanırlarlar. Bence epeyce utanılması gerekir. Yemekten zevk almanın utanılacak yanı yoktur. Ama dünyanın yarısı yemeği hayatlarının saplantısı haline getirmişlerse, yemek resimlerine bakarak kafa yoruyor, ağızlarının suyu akararak yemek fantezileri kuruyorlarsa gerçekten de utanmalılar. Şu anki durumun sorumluluğu bizlerde demek istemiyorum. Atalarımızdan çarpık organizmalar aldık ve iffetsizliği öven propagandayla büyüdük. Cinsel arzularımızı kabartarak para kazanmak isteyen insanlar var. Saplantılı bir kişi, böyle bir pazarlamaya karşı koyamaz. Tanrı durumumuzu bilir. Bizi yargılarken karşılaştığımız zorlukları dikkate alacaktır. Önemli olan nokta, bunları kararlılıkla alt etmeyi istemektir.

Tedavi edilmeden önce tedaviyi istemeliyiz. Gerçekten yardım isteyenler yardım bulurlar. Ne var ki, çağdaş insanlar için bunu istemek bile büyük bir zorluktur. Gerçekten istekli olmadığımız bir konuda istekli olduğumuzu zannetmek kolaydır. Ünlü bir Hristiyan, gençliğinde iffet konusunda dua ediyormuş. Yıllar sonra dudaklarından “Ya Rab, beni iffetli kıl” duası dökülürken yüreğinin “Ama bunu şimdi yapma” dediğini fark etmiş. Başka

erdemler için ettiğimiz dualarda da aynı şey geçerli olabilir. İffetli olmayı istemenin zorluğu üç nedene dayanır.

Bunlardan birincisi çarpık doğamız, cinlerin etkisi ve şehvet uyandıran çağdaş propagandadır. Bunlar cinsel arzuların çok doğal, sağlıklı ve mantıklı, bunlara karşı koymanın ise anormal ve sapkınca olduğuna dair bizi ikna etmeye çalışır. Posterlerde, filmlerde, romanlarda cinselliğe düşkünlük sağlık, normallik, gençlik, keyif ve açık sözlülükle bağdaştırılır. Ama elbette bu bir yalandır. Bütün güçlü yalanlar gerçekleri temel alır. Gerçekte (sabit fikir ve saplantı haline getirilmeden) normaldir ve sağlıklıdır cinsellik. Bunun yalana dönüşen biçimi ise, kabaran her cinsel arzuyu eyleme dökmenin sağlıklı ve normal olduğudur. Bu düşünce, sadece Hristiyanlara değil, başka açılara sahip kişilere de saçma gelmelidir. Bütün arzularımıza boyun eğmenin bizi hastalıklara, güçsüzlüğe, kıskançlıklara, yalanlara ve gizliliğe, yani sağlığın, keyfin ve açık sözlülüğün tam tersi yöne götürdüğü çok açıktır. Mutluluğun herhangi bir türüne ulaşmak isteyen insan, çoğu kez doğal arzularında da ölçülü olmalıdır. Çok kuvvetli olan arzuların sağlıklı ve makul olduğunu düşünmek yanlıştır. Akli başında ve uygar insanlar, arzularına ket vurmali ve ilkeli davranmalıdır. Bazı insanlar Hristiyanlığın ilkelerine, bazıları ise toplumsal ilkelere göre davranır. Gerçek çatışma Hristiyanlık ile doğa arasında değil, Hristiyanlık ile doğayı kontrol eden diğer ilkeler arasındadır. Neticede kendi hayatını mahvetmek istemeyen her insan, öyle da ya da böyle doğasını kontrol edecektir. Hristiyan ilkelerinin diğerlerine kıyasla daha katı olduğu doğrudur, ama Hristiyan ilkelerine uyarken yardım bulacaksınız. Ötekilerinde ise herhangi bir yardım söz konusu değildir.

İnsanları Hristiyan iffetini ciddi bir şekilde denemekten alıko-
yan ikinci zorluk, bunun olanaksız olduğunu düşünmeleridir. Ama
bir şeye girişmeden önce onun olanaklılığı düşünülmez ki! Sınav
kâğıdında seçimli bir soruyla karşılaşan bir kişi, cevaplayıp cevap-
lamamayı düşünebilir. Oysa zorunlu bir soruyla karşı karşıya kalan
kişi, elinden gelenin en iyisini yapmaya mecburdur. Kusurlu bir
yanıt için belki ortalama bir not alırsınız, ama soruyu boş bırakır-
sanız hiçbir şey alamazsınız. Sadece sınavlarda değil, savaşta,
dağcılıkta, patende, yüzmede, bisiklette, hatta kravat takmada bile,
insanlar kendilerine eskiden olanaksız görüneni sonradan becerir-
ler. Mecbur kaldığımızda şaşırtıcı şeyler yapabiliriz.

Mükemmel iffetin – tıpkı mükemmel yardımseverlik gibi – salt
insan çabalarıyla gerçekleşmeyeceğinden emin olabiliriz. Tanrı'nın
yardımını dileyebilirsiniz. Bunu yaptığınız zaman dahi, uzunca bir
süre hiçbir yardım almadığınızı ya da gerektiğinden daha az
yardım aldığınızı düşünebilirsiniz. Buna aldırmayın. Her başarısız-
lıktan sonra af dileyin, ayağa kalkın ve tekrar deneyin. Genellikle,
Tanrı'nın bize sunduğu ilk yardım, erdemin kendisinden çok tekrar
deneme gücüdür. İffet (ya da cesaret, doğruluk veya herhangi bir
erdem) son derece önemli olduğu halde, canın daha önemli olan
diğer alışkanlıkları bu süreçle eğitilir. Kendimizle ilgili yanlış
yanılsamalar tedavi edilir ve Tanrı Sözüne bağımlı olmayı öğre-
niriz. En iyi anlarımızda dahi kendimize bağımlı olmamayı, en
kötü anlarımızda dahi umutsuzluğa kapılmamayı, çünkü başarısız-
lıklarımızın bağışlandığını öğreniriz. En ölümcül hata, nasılsa
mükemmel olamıyoruz deyip halimizden memnun bir şekilde
yerimizde oturmaktır.

Üçüncü olarak, insanlar psikolojinin bastırma diye nitelediği şeyi sık sık yanlış anlarlar. Bu bize bastırılan cinselliğin tehlikeli olduğunu öğretir. Ancak burada ‘bastırılmak’ teknik bir terimdir. ‘İnkâr etmek’ ya da ‘karşı koymak’ anlamına gelmez. Bastırılan bir arzu ya da düşünce (genellikle küçüklüğümüzde) bilinçaltına itilen, aklımıza sinsi ya da tanınmayan bir şekilde gelen düşüncedir. Bastırılan cinsellik hastaya hiç de cinsellik gibi görünmez. Oysa genç ya da yetişkin bir kişi bilinçli bir arzuya karşı koyduğunda, bunu bastırmamaktadır. Tam tersine, iffetli davranmaya çalışarak kendilerini denetleyen kişiler çok daha bilinçlidirler ve kısa sürede kendi cinselliklerini başkalarından daha iyi bildiklerini fark ederler.

Son olarak, cinsellikle ilgili uzun uzun konuştuğum halde, bunun Hristiyan ahlakının merkezini oluşturmadığını söylemeliyim. Hristiyanlığın iffetsizliği en büyük kötülük olarak gördüğünü sananlar yanılır. Bedene ait günahlar kötüdür, ama günahların en kötüsü değildir. En kötü zevkler tümüyle ruhsal olanlardır. İnsanları bile bile yanıltmanın zevki, tepeden bakmak, patronluk taslamak, arkadan konuşmak, gücün ve nefretin verdiği zevkler... İçimde, olmak istediğim kişiye karşı savaşılan iki kuvvet var. Bunlardan biri hayvansı benlik, diğeri ise şeytansı benliktir. Bunların en kötüsü şeytansı benliktir. Bu nedenle, kiliseye giden ama kendine özgü doğrulukla övünen soğuk yürekli, kibirli bir ukala, bir fahişeden daha yakın olabilir cehenneme. Ama elbette, en iyisi ikisinin de olmamasıdır.

6. Bölüm

Hristiyan Evliliği

Son bölüm genellikle olumsuzdu. İnsandaki cinsellik güdüsünde neyin yanlış olduğunu inceledim, ama doğru işleyişi – yani Hristiyan evliliği – hakkında pek az şey söyledim. Evliliğe girmek istemememin iki nedeni var. Birinci neden, bu konudaki Hristiyan öğretisinin hiç sevilmemesidir. Diğer neden ise benim hiç evlenmemiş olmam ve sadece ikinci elden konuşabilmemdir. Buna rağmen, Hristiyan ahlakıyla ilgili bir konuda bu noktayı dışarıda bırakamam.

Hristiyan evliliği, İsa Mesih'in erkek ve kadını tek bir organizma olarak tanımlayan sözlerine dayalıdır. Çağdaş dile 'tek beden' olarak aktarılmıştır bu. Hristiyanlar, İsa Mesih'in bu sözlerle sadece bir hissiyatı dile getirmediğine, bir gerçekten söz ettiğine inanır. Yani kilit anahtarının ya da kemanla yayının gerçekte tek bir alet olmasına benzer bu. İnsan mekanizmasını icat eden, onun erkek ve dişi olmak üzere iki kısımdan oluştuğunu, bunların sadece cinsel anlamda değil, tam anlamıyla birleşmek üzere tasarlandığını ortaya koymuştur. Evlilik dışı cinsel ilişkinin korkunçluğu, birliğin bir türünü (cinsellik) alıp birleşmenin tümünü oluşturan tüm diğer unsurlardan koparmaya çalışmaktır. Hristiyan inancı, yemek zevki gibi cinsel zevkin de yanlış olmadığını belirtir. Ancak yutmadan ve

sindirmeden sadece çiğneyip tükürmek nasıl yanlışsa, cinselliği de bir ilişkinin tüm diğer unsurlarından koparmak yanlıştır.

Sonuç olarak, Hristiyanlık evliliğin yaşamın tümü için olduğunu öğretir. Elbette bu konuda birbirinden farklı düşünen kiliseler vardır. Bazıları boşanmaya izin vermez, bazıları da istemeden çok özel vakalara olanak tanır. Hristiyanların böyle bir konuda farklı düşünmesi üzücüdür. Ancak sıradan insanın gözünde, kiliselerin evlilik hakkında uyduğu noktalar, kilise dışındaki dünyayla uyuştukları noktalardan çok daha fazladır. Yani kiliselerin tümü, boşanmayı canlı bir beden büyük bir parçasını kesip atmak olarak görür. Bazılarına göre bu kesme işlevi o denli şiddetlidir ki, hiç yapılmamalıdır. Diğerlerine göre ise bazı umutsuz vakalarda son çaredir. Ama hepsi de boşanmanın, iş ortaklığını bitirmek ya da askeriyeden kaçmaktan çok iki bacağın kesilmesine benzediği konusunda hemfikirdir. Kiliselerin tümü, taraflar arasında aşk bittiğinde ya da bir taraf başkasına âşık olduğunda boşanmayı tarafların değiştirilmesi gibi basit bir işlem olarak gören çağdaş görüşe tümüyle karşıdır.

Bu çağdaş görüşün iffetle bağlantısına bakmadan önce, başka bir erdem olan adaletle bağlantısına bakalım. Daha önce de söylediğim gibi, adalet sözlerin tutulmasını içerir. Kilisede evlenen herkes, tanıklar huzurunda eşine ölene dek bağlı kalacağına dair ciddi bir söz verir. Bu sözü tutma görevinin cinsel ahlakla özel bir bağlantısı yoktur, herhangi bir sözde durmak gibidir. Eğer çağdaş insanların bize anlattığı gibi, cinsel güdülerimiz tüm diğer güdülerimiz gibiyse, tüm diğer güdülerimizi denetlemek için verdiğimiz sözlerle aynı muameleyi görmelidir. Ama eğer benim düşündüğüm gibi, diğer güdülerimize pek benzemeyen, kolayca kabaran marazi

bir yapısı varsa, bizi namussuzluğa sürüklememesi için daha büyük bir çaba göstermeliyiz.

Bazı kişiler, ben kilisede sadece formalite icabı söz verdim, tutmaya niyetim yok diyebilir. O halde sözü verirken kimi kandırmaya çalışıyorlardı? Tanrı'yı mı? Bu çok akılsızca olur. Kendilerini mi? Bu daha küçük bir akılsızlık değildir. Gelini mi, damadı mı, karşı tarafın ailesini mi? Bu hainliktir. Bence böyle diyenler daha çok tanıklar topluluğunu aldatmayı umuyor. Evliliğin saygınlığını istiyor, ama bedelini ödemeye yanaşmıyorlar. Yani bu tür kişiler üçkâğıtçıdır, hilekârdır. Bu tür kişilere söyleyecek bir şeyim yok, çünkü daha dürüstlüğü bile ilke edinmediklerine göre, iffet gibi ağır bir erdemi onlardan nasıl bekleyebilirim? Ama eğer kendilerine gelip dürüst olurlarsa, vermiş oldukları sözün onları hala bağladığını hatırlatırım. Dikkat ederseniz, bu nokta iffet değil, adalet başlığı altına giriyor. İnsanlar evliliğin kalıcılığına inanıyorlarsa, tutamayacakları sözler vermek yerine birlikte yaşasınlar! Evlilik olmadan birlikte yaşadıkları takdirde (Hristiyan bakış açısından) fuhuş suçu işlerler. Ama bir hatayı tamir etmek için başka bir hata yapılamaz. İffetsizliğin üzerine bir de yalan yemin suçunu eklemenin bir yararı olmaz.

Evli kalmanın tek gerekçesi âşık olmaksa, o zaman evlilik bir söz ya da sözleşme üzerine kurulmamış demektir. Eğer önemli olan tek şey aşk ise, o zaman söz vermek ona hiçbir şey eklemeyiz ve hiçbir şey eklemeyecekse hiç verilmemelidir. İşin ilginç yanı, sevgililer birbirlerine âşık oldukları sürece bu gerçeği, sadece aşktan söz eden kişilerden daha iyi bilirler. Chesterton'un söylediği gibi, birbirine âşık olan kişiler kendilerini sözlerle bağlama eğilimine sahiptirler. Dünyada yazılan aşk şarkılarının tümü sonsuz

bağlılık yeminleri içerir. Hristiyan yasası aşk tutkusuna, onun doğasına yabancı bir şey eklemeye çalışmıyor, âşıklara bu tutkularını ciddiye almaları yönünde talepte bulunuyor.

Elbette âşikken, âşık olduğum için sevgiliye verdiğim söz, yaşam boyu tutulmalı, aşk sona erdiğinde dahi o sözden dönülmelidir. Söz yapabileceğim şeylerle, eylemlerle ilgilidir. Kimse belli bir duygunun devam edeceğine dair söz veremez. Yoksa başım hiç ağrımayacak ya da hiç açlık duymayacağım gibi bir söz de verilebilir. O zaman, birbirine âşık olmayan iki kişiyi bir arada tutmanın yararı nedir diye sorabilirsiniz. Çeşitli sağlam, toplumsal nedenler vardır: Çocuklar için bir yuva sağlamak, erkeğin canı sıkıldığında (muhtemelen evlilik uğruna kariyerini zedelemiş ya da kurban etmiş olan) kadını kovulmaktan korumak. Emin olduğum başka bir neden daha var, ama bunu açıklamak biraz zor.

Biraz zor, çünkü ‘B, ‘C’den daha iyi olduğunda, birçok insan A’nın B’den daha da iyi olabileceğini göremez. İnsanlar her şeyi iyi ile kötü olarak düşünür; daha iyi, en iyi ya da daha kötü, en kötü gibi seçenekler olabileceğini dikkate almaz. Vatanseverlik sizce iyi bir şey mi diye sorarlar. Yanıtınız olumludur; bireysel bencillikten çok daha iyi olduğunu düşünürsünüz. Ama vatanseverliğin, evrensel hayırseverlik kadar iyi olmadığını söylersiniz. İki çatışma içinde olduğunda evrensel hayırseverlik daima ilk seçiminiz olmalıdır. Bunları söylediğinizde, kaçamak yaptığınızı öne sürerler. Bu kez düello hakkındaki düşüncenizi sorarlar. Bir kişiyle düello yapmaktansa onu bağışlamak çok daha iyidir dersiniz. Ama yaşam boyu süren ve katliamlarla sonuçlanabilecek bir kan davasına kıyasla düello yeğdir dersiniz. Bunları söylediğinizde,

doğru dürüst cevap veremediğinizi öne sürerler. Bu nedenle, umarım kimse sözlerimi yanlış anlamaz.

‘Âşık olmak’ dediğimiz şey şahanedir ve bizim için çeşitli açılardan iyidir. Bizi cömert ve cesur kılar, gözlerimizi sadece sevgilinin güzelliğine değil, bütün güzelliklere açar. En azından ilk başta hayvansı cinselliğimize galip gelir. Bu anlamda aşk şehvetin üzerindedir. Aşkın hem tensellikten hem de soğuk bencillikten daha iyi olduğu aşikârdır. Ancak, söylediğim gibi, yapacağınız en tehlikeli şey doğanın bir güdüsünü alıp ne pahasına olursa olsun izlemeniz gereken tek kılavuz yapmaktır. Aşık olmak iyi bir şeydir, ama en iyi şey değildir. Aşkın altında olan çok şey vardır, ama üzerinde olan şeyler de vardır. Bütün yaşamın temeli yapamayız aşkı. Soylu bir duygudur ama yine de bir duygudur. Hiçbir duygunun aynı yoğunlukla devam edeceği, hatta devam edip etmeyeceği bilinemez. Bilgi devam edebilir, ilkeler devam edebilir, alışkanlıklar devam edebilir, ama duygular gidip gelir. Aslında, insanlar ne derse desin, “âşık olma” durumu genellikle devam eden bir şey değildir. Eskilerin “sonsuz dek mutlu yaşadılar” masalıyla kastedilen “Evlenmeden önceki duyguları elli yıl aynen devam etti” düşüncesi ise, böyle bir şey asla olamaz; zaten olması da hoş olmaz. Beş yıl hiç durmadan böyle bir heyecanla yaşamayı kimin kalbi kaldırır? İşinize gücünüze, iştahınıza, uykunuza, dostluklarınıza neler olmaz? Ama elbette, “âşık olma” durumunun sona ermesi sevginin sona ermesi değildir. Aşkdan ayrı olarak, sevgi sadece bir duygu değildir. Kişilerin iradelerini kullanarak devam ettirdiği, gayret göstererek alışkanlık hale getirdiği, lütufla güçlendirdiği ve Tanrı’dan aldığı derin bir birliktir. Tıpkı kendinizden hoşlanmadığınız anlarda bile kendinizi sevdiğiniz gibi, kişiler de birbirlerinden hoşlanmadıkları anlarda bile bu sevgiyi birbirlerine

gösterebilirler. Hatta kendilerine izin verilip de bir başkasına âşık olmaları durumunda bile birbirlerine bu sevgiyi göstermeye devam edebilirler. Aşk sayesinde birbirlerine sadakat sözü verenler, bu sözü sevgiyle devam ettirecekler. Evlilik mekanizmasının devamını yalnızca sevgi sağlayabilir. Aşk bu patlamayı başlatan etkendir sadece.

Benden farklı düşünüyorsanız, “Adam evli değil ki, bu konuda bir şey bilmez” diyebilirsiniz. Belki de haklısınız. Ama bunu söylemeden önce, beni yargılarken sadece romanları ya da filmleri değil kendi tecrübelerinizden ve arkadaşlarınızın tecrübelerinden öğrendiklerinizi dikkate alın. İnsanların düşündüğü kadar kolay değildir bu. Tecrübelerimiz kitaplar, diziler ve filmler tarafından renklendirilmiştir. Gerçekten yaşamdan öğrendiklerimizi bu renklere ayırmak sabır ve beceri gerektirir.

İnsanlar kitaplara bakarak doğru kişiyle evlendiğinizde sonsuza dek âşık kalacağınız fikrine kapılır. Ama böyle kalmadıklarını fark ettiklerinde bir yanlış yaptıklarını ve değiştirmeleri gerektiğini düşünürler. Oysa yeni aşkın da eskisi gibi sonuçlandığını görürler. Yaşamın her alanında olduğu gibi, bu alanda da yolculuk heyecanlarla başlar ama öyle devam etmez. Uçma düşüncesinin heyecanı ile yanıp tutuşan bir genç, hava kuvvetlerine katıldıktan ve uçmayı öğrendikten sonra aynı heyecanı yaşamayacaktır. İlk kez gördüğünüz güzel bir yerin heyecanı, orada yaşamaya başladıktan sonra değişir. O halde, uçmayı öğrenmeyelim mi ya da güzel bir yerde yaşamayı istemeyelim mi? Tabii ki değil. Her iki durumda da, ilk heyecanın ölmesiyle birlikte daha sakin ve kalıcı bir ilginin oluştuğu görülür. Üstelik (bunun ne kadar önemli olduğu sözlerle anlatılamaz) heyecanın kaybına ve daha sakin bir yolda

yürümeye hazır olan insanlar, farklı yönlerde yeni heyecanlarla karşılaşacaklardır. Uçmayı öğrenen ve iyi bir pilot olan genç, birdenbire müziği öğrenecektir. O güzel yere yerleşen adam, bahçıvanlığı keşfedecektir.

İsa Mesih'in, bir şeyin ölmedikçe gerçekten yaşamaya başlamadığını söylerken kastettiğinin küçük bir parçası bu olsa gerek. Herhangi bir heyecana sarılıp bırakmamak yararsızdır. Aslında yapılabilecek en kötü şeydir. Bırakın ilk heyecan ölsün ve bu ölümden sonra daha sakin bir ilgi ve mutluluk doğsun. Yepyeni heyecanlardan oluşan bir dünyada yaşamaya başladığınızı göreceksiniz. Ancak heyecanlar tek gıdanız olur ve bunları suni yolla uzatmaya çalışırsanız, giderek zayıfladıklarınızı ve azaldıklarınızı göreceksiniz. Ömrünüzün kalan kısmında bunalacak, sıkılacak ve hayal kırıklığına uğrayacaksınız. Bu gerçeği kavramış çok az sayıda insan vardır. Orta yaştaki sayısız insan ise yeni ufuklara açılacakları, yeni kapılardan girecekleri bir dönemde kaybolan gençliklerine yapıp durmaktadır. Sığ suda çırpınmanın heyecanına dönebilmek için umutsuzca çabalayan küçük bir çocuk, yüzmenin daha zevkli olduğunu keşfedemeyecektir.

Romanlardan ve dizilerden öğrendiğimiz başka bir şey de, âşık olmanın kaçınılmaz bir şey olduğudur. Kızamık olmak gibi önü alınmaz bir şeydir bu. Bazı evliler, buna inandıkları için de, kimi çekici bulsalar havlu atıp onun kollarına atılırlar. Oysa bu tür karşı konulamayan tutkuların gerçek yaşamda kitapların anlattığından çok daha az görüldüğüne tanık oldum. Güzel, zeki ya da sempatik birini gördüğümüzde, bu iyi niteliklere elbette hayran kalırız ve severiz. Ama bunların aşka dönüşüp dönüşmemesi gerçekten bizim elimizde değil mi? Hiç kuşkusuz, akıllarımız romanlarla, dizilerle,

romantik şarkılarla, bedenlerimiz de alkolle doluyrsa, hissettiğimiz herhangi bir sevgiyi alıp aşka dönüştüreceğiz. Eğer yolunuzda bir oluk varsa, yağmur suyunun o oluşu dolduracağından emin olabilirsiniz. Gözlük camlarınız maviyse, her şeyi mavi görürsünüz. Ama bunlar sizin kusurunuzdur.

Boşanma sorusunu noktalamadan önce, birbiriyle karıştırılan iki kavramı ayırmak isterim. Biri Hristiyanların evlilik anlayışı, diğeri ise bambaşka bir sorudur – Hristiyanlar seçmen ya da meclis üyesi olarak evlilik ve boşanma konusundaki düşüncelerini toplumun kesimlerine kabul ettirmek için ne kadar çaba harcamalıdır. Birçok kişi, Hristiyanların boşanmayı herkes için zorlaştırması gerektiğini düşünür. Ben böyle düşünmüyorum. Örneğin, dinciler tüm diğeri insanlara şarabı yasaklasalardı, buna bir hayli kızardım. Bence, toplumun büyük bir kesiminin gerçekte Hristiyan olmadığını kabullenmeliyiz. Evliliğin iki ayrı türü olmalıdır. Bunlardan biri devlet tarafından kıyılan ve bütün vatandaşları bağlayıcı kuralları içeren evlilik, diğeri ise kilisede kıyılan ve kilise üyelerinin uymalarını gerektiren nikâhtır. İkisi arasında mutlak bir fark olmalıdır, öyle ki hangi çiftlerin Hristiyanlık ilkeleriyle evli olduğu, hangilerinin olmadığı belli olsun.

Evliliğin sürekliliğini gerektiren Hristiyan düşüncesinden yeterince söz ettik. Şimdi ise, pek seilmeyen bir konuya gelmemiz gerek. Hristiyan kadınlar kocalarına itaat sözü verirler. Hristiyanlığa uygun evlilikte, erkeğin evin reisi olduğu söylenir. Dolayısıyla, iki soru akla gelir. 1) Neden evin bir reisi olması gerekiyor – neden eşitlik olmasın? 2) Evin reisi neden erkek olmalı?

1) Reisi gerektiren neden, evliliğin kalıcılığına dayanır. Elbette eşler her konuda aynı görüşte olduğu sürece reisin kim olduğu

önemli değildir. Hristiyanlığa uygun bir evlilikte, zaten ideal durum bu olmalı. Ama ortaya ciddi bir görüş ayrılığı çıktığında ne olacak? Herhalde karı koca oturup konuşacak, ama diyelim ki, konuşma bile uzlaşmayı sağlayamadı. Sonraki adım ne olacak? Oy çoğunluğuyla karar veremezler, çünkü iki kişi arasında çoğunluk sağlanamaz. Böyle bir durumda ya ayrılıp kendi hayatlarını sürdürecekler ya da birinden biri son sözü söyleyecek. Evliliğin sürekliliği için son çare olarak eşlerden biri idari yetkiye sahip olmalı. Birliğin devamlılığını korumak için bazı kurallar gerekir.

2) Eğer bir reis olacaksanız, bu neden erkek olsun? Önce şöyle sorayım: Kadının reis olması için çok ciddi bir talep var mı? Söylediğim gibi, ben evli değilim. Ama görebildiğim kadarıyla, kendi evinin reisi olmak isteyen bir kadın bile komşusunun evinde böyle bir durumun cereyan etmesini hoş karşılamaz: “Zavallı falan bey, O cadalozun kendisini bu şekilde yönetmesine nasıl dayanıyor!” gibi bir eleştiride bulunma olasılığı çok büyüktür. Birisi kalkıp da, evin başı olmaya çalışan bir kadını “evin reisi” olarak nitelese, kadın bunu hoş bir iltifat olarak algılayabilir mi? Kadınların kocalarına reislik etmelerinde doğal olmayan bir durum var, çünkü bunu yapan kadınlar bu durumdan utanır ve egemen oldukları kocayı küçük görür. Başka bir neden daha var ve bir bekâr olarak sözümlü sakınmayacağım. Zaten bu neden, dışarıdan daha iyi görünür. Ailenin dış ilişkileri erkeğe bağımlı olmalıdır, çünkü erkek ailenin dışındakilere karşı çok daha adildir ve zaten adil olmalıdır. Kadının önceliği bütün dünyaya karşı kocası ve çocukları için mücadele vermektir. Doğal olarak, çocuğunun ve eşinin istekleri, ihtiyaçları kadın için tüm diğer insanlardan daha önemlidir. Kadın onların çıkarlarını gözetir. Kocanın işlevi ise kadının bu doğal eğilimini dizginlemektir. Karısının aileye yönelik düşkünlüğünün

aşırıya kaçmaması için son söz erkeğindir. Bu konuda kuşkulu olanlara küçük bir soru yöneltmek isterim. Köpeğimizin komşunun köpeğini ısırıldığını varsayalım. Ya da çocuğunuz komşunun köpeğine zarar vermiş olsun. Kiminle gidip konuşmanız gerektiğini düşünürsünüz; o evin kadınıyla mı erkeğiyle mi? Evli bir bayan-sanız, size şöyle sorayım: Kocanıza çok büyük hayranlık duyabilirsiniz, ama komşulara karşı sizi ve kendisini yeterince savunmadığını düşünmez misiniz? Sanki biraz ortalığı yumuşatan ve yatıştıran bir tavrı var, öyle değil mi?

7. Bölüm

Bağışlama

Önceki bölümde iffetin, Hristiyanlığın en sevilmeyen erdemi olduğunu söylemiştim. Ama şimdi bakıyorum da, haklı mıyım emin değilim. Sanki iffetten bile daha az sevilen bir erdem olduğunu düşünüyorum. Bu erdem Hristiyanlıkta açıkça belirtilmiştir: “Komşunu kendin gibi sev.” Hristiyan ahlakında ‘düşmanlarınız’ da ‘komşularınız’ kapsamına girer. Dolayısıyla düşmanlarımızı bağışlamak gibi dehşet verici bir görevle karşı karşıya kalırız.

Bağışlamamız gereken bir durumla karşılaşana dek hepimiz bağışlamanın çok güzel bir fikir olduğunu düşünürüz. Ama öyle bir durum baş gösterdiğinde, bu konuyu açmaya kalksanız öfke patlamalarıyla karşılık alırsınız. İnsanlar öyle bir durumda, bağışlamayı zannedildiği gibi yüce ve zor bir erdem olarak değil acınacak bir zayıflık olarak görürler. Bu tür sözlerin midelerini bulandırdığını öne sürerler. Bu satırları okuyanların yarısının aklından şöyle bir soru geçer: “Eğer bir Yahudi ya da Polonyalı olsaydınız, Nazileri bağışlama konusunda neler hissedersiniz?”

Bu sorunun cevabını ben de merak ediyorum. Hem de çok. İncancımı inkâr ederek işkenceli bir ölümden kurtulacağımı bilsem dahi, Hristiyanlık bana inkâr etmemem gerektiğini söyler. Ne var ki, iş o noktaya varınca ne yapacağımı merak ediyorum. Bu kitapta

amacım benim neler yapabileceğimi anlatmak değil – benim yapabileceğim çok az şey var. Ben sadece size Hristiyanlığın ne olduğunu anlatıyorum. Hristiyanlığı yaratan ben değilim. Hristiyan inancının odak noktasında, “Bize karşı günah işleyenleri bağışladığımız gibi, sen de bizim günahlarımızı bağışla” sözleri yer alır. Bu sözlerin herhangi bir koşula bağlı olduğuna dair en ufak bir ima bile yoktur. Başkalarını bağışlamayan, kendisinin de bağışlanmayacağından emin olabilir. Bunun başka bir çıkar yolu yok mudur? O halde ne yapalım?

Bu olayı kolaylaştırmanın iki yolu var. Matematiği ilk öğrendiğimiz günlerde, güç problemlere dalmadan basit toplama işlemleriyle başladık. Aynı şekilde, başkalarını bağışlamayı gerçekten istiyorsak (gerçekten istemeye bağlıdır her şey), Nazileri bağışlamaktan daha kolay bir şeyle kolları sıvamalıyız. Karımızı, kocamızı, anne ve babamızı, çocuklarımızı ya da müdürümüzü geçen hafta bize karşı söyledikleri ya da yaptıkları bir şeyden ötürü bağışlayarak bu yola çıkabiliriz. İlk aşamada, yeterince meşgul edecektir bizi bu. İkinci adım, “Komşunu kendin gibi sev” buyruğunun anlamını öğrenmektir. Komşumu kendim gibi mi sevmeliyim? Peki, ben kendimi nasıl seviyorum?

Bu konu üzerinde düşündükçe kendimi çok fazla beğenmediğimi fark ediyorum. Hatta kendimle baş başa kalmadan pek hoşlanmadığım anlar bile var. O halde, “Komşunu sev” demek, “Ondan hoşlan” ya da “Onu çekici bul” demek değil! Birisinden hoşlanmaya çalışarak ondan hoşlanmak mümkün değildir. Kendimi hoş biri olarak görüyor muyum? Korkarım bazen böyle oluyor (ve kuşkusuz bunlar benim en kötü anlarım) ama kendimi sevmemin nedeni bu değildir. Hatta durumun tam tersi olduğunu söyleyebilirim.

Kendime olan sevgim, hoş bir insan olduğumu düşünmemi sağlıyor, ama hoş bir insan olduğumu düşündüğüm için kendimi seviyor değilim. Demek ki, düşmanlarımı sevmem onların hoş olduğunu düşünmem anlamına gelmiyor. Bu gerçek bizleri son derece rahatlatmalı. Çoğu insana göre, düşmanımızı sevmek, onların çok kötü insanlar olmadıklarını itiraf etmektir. Ne var ki, muhtemelen kötüdürler. Bir adım daha atalım. Düzgün düşünebildiğim zamanlarsa, yalnızca hoş bir insan olmadığımı bilmekle kalmam, hiç de hoş gitmeyecek bir insan olduğumu da bilirim. Yaptığım bazı şeylere dehşet ve tiksintiyle bakarım. Demek ki, düşmanlarımın bazı yaptıklarına bakarak bunları dehşet ve tiksintiyle karşılamak mümkündür. Bu konuda düşündükçe, geçmişte Hristiyanlığı öğreten bazı kişilerin kötü insandan değil, kötü insanın kötü davranışlarından nefret etmem gerektiğini söylediklerini anımsıyorum. Başka bir deyişle, günahkârdan değil, günahtan nefret edilmelidir.

Uzunca bir süre bunu budalaca ve mantıksız bir ayırım olarak görmüştüm. Bir adamın kendisinden değil de yaptıklarından nefret etmek nasıl mümkün olabilir? Ancak, geçen yıllar bana bir şey gösterdi. Bir kişiye karşı tavrım gerçekten de böyleydi. O kişi bendim. Korkaklıklarım, kibrimden ve hırsımdan ne kadar nefret etsem de, kendimi sevmede kusur etmedim. Hatta en ufak bir zorluk bile çekmedim bu konuda. Aslında bazı yönlerimden nefret etmemin nedeni kendimi sevmemdi. Öyle ki, bu yönlerimden nefret ettiğimi fark ettiğimde kendimi sevdiğim için üzülüyordum. Hristiyanlık hainliğe ve zalimliğe karşı nefretten zerre kadar taviz vermemizi beklemez. Bunlara karşı gerçekten de nefret duymalıyız. Bunları yererken sarf ettiğimiz sözler hak edilmemiş sözler değildir. Ancak Hristiyanlığın talebi, nefretin bunları

kendimizde gördüğümüz zaman hissettiğimiz boyutlarda kalmasıdır. İnsanların böyle davranışları karşısında üzülmeliyiz ama günün birinde bunlardan kurtulup yeni birer insan olabileceklerine dair umut duymalıyız.

Önümüzdeki asıl sınav şudur: Gazetede çirkin ve kirli zalimliklerle ilgili bir haber okuyan bir kişi varsayalım. Ancak daha sonra, haberin pek doğru olmadığını, aslının gösterildiği kadar kötü çıkmadığını öğrenir. Acaba ilk duygusu nasıl olur? “Tanrı’ya şükür o kadar da kötü değilmiş” diyerek rahatlar mı, yoksa düşmanlarının mümkün olduğu kadar kötü olduklarını düşünüp ilk habere mi sarılır? Eğer seçimimiz ikincisiyse, o zaman bizi şeytanlığa götüren bir sürecin ilk aşamasında olabiliriz. Haberi okuyan kişi, karanın biraz daha kara olmasını istemektedir. Yolun başı buysa, ilerisinde griyi ve hatta akı da kara olarak göreceğiz. En sonunda Tanrı’yı, arkadaşlarımızı ve hatta kendimizi bile kötü olarak göreceğiz ve bu düşünce tarzını değiştirmek mümkün olacak. Tümüyle nefret dolu bir evrende ebediyen tutsak kalacağız.

Bir adım daha atalım. Düşmanınızı sevmek, onun cezalandırmamak anlamına mı gelir? Hayır! Çünkü kendimi sevmek, ölüm cezası bile söz konusu olsa, bana verilen cezadan sakınmak değildir. Eğer birisinin canını aldınızsa, bir Hristiyan olarak yapılacak tek doğru şey, kendinizi polise teslim etmek ve verilen cezayı çekmektir. Bu nedenle, Hristiyan bir hâkimin bir adamı cinayetten ötürü mahkûm etmesi ya da Hristiyan bir askerın düşmanı öldürmesi benim kanıma göre doğrudur. Hristiyan olduğumdan beri bunun doğru olduğunu düşündüm ve artık barış döneminde olduğumuz halde düşüncelerim hala aynı yöndedir. Bu konuda, “Öldürmeyeceksin” diyen ayeti aktarmanın bir yararı yoktur. Grekçe’de iki ayrı ‘öldürmek’ terimi vardır. Bunlardan biri, sadece öldürmek

anlamına gelir, diğeri ise cinayet. İsa Mesih bu ayeti İncil’de aktardığında İncil’in ilk üç kitabı cinayet anlamına gelen terimi kullanmıştır. Üstelik İbranice’de de böyle bir ayırım olduğunu duydum. Cinsel ilişkinin her türü zina olmadığı gibi, her öldürme de cinayet değildir. Vaftizci Yahya’ya gelen askerler, ne yapmaları gerektiğini sordular. Yahya onlara ordudan ayrılmalarını söylemedi. İsa da karşılaştığı Romalı yüzbaşıya böyle bir şey söylemedi. ‘Şövalye’, iyi bir amaç uğruna silahlanmış Hristiyan anlamına gelir ve Hristiyanlığın en yüksek düşüncelerinden biridir. Savaş korkunçtur ve savaş karşıtlarına saygı duyarım, ama yine de yanılığ içinde olduklarını düşünürüm. Bununla birlikte, hiçbir şekilde akıl erdiremediğim görüş, günümüzdeki yarı savaş karşıtlığıdır. Yani savaşmanızı, ama sanki yaptığınızdan utanç duyarcasına asık bir yüzle savaşmanızı öneren savaş karşıtlığından söz ediyorum. Orduda bulunan birçok genç Hristiyan’ı haklarından alıkoymaktır bu. Doğru olan şeyin sevinçle ve bütün kalple yapılması gerekir.

I. Dünya Savaşında askerlik yaparken sık sık aklıma şöyle bir olasılık gelirdi: “Ben ve Alman bir asker aynı anda birbirimizi öldürseydik ve ölümden bir dakika sonra kendimizi bir arada bulsaydık, nasıl olurdu?” Zannetmem ki birbirimize karşı herhangi bir utanç ya da güceniklik duyalım! Belki de bu duruma birlikte gülerdik.

“Eğer düşmanın davranışlarını değerlendirip onu cezalandırabiliyor ve hatta öldürebiliyorsak, o zaman Hristiyan ahlakıyla sıradan görüşler arasında ne fark kalıyor?” Böyle bir soruyla karşılaşabileceğimizi biliyorum. Arada çok fazla fark var! Biz Hristiyanların sonsuz yaşama inandığımızı unutmayın. Gerçekten önemli olan nokta, ruhu en sonunda cennete ya da cehenneme yaraşan bir varlık haline dönüştüren içsel değişimlerdir. Eğer

gerekirse, öldürebiliriz ama nefret etmemeli ve bundan kesinlikle zevk almamalıyız. Gerekirse cezalandırabiliriz, ama bundan hiçbir zevk almamalıyız. İçsel nefretimizden, öç alma duygumuzdan ve gücenikliğimizden kurtulmalıyız. Bu tür duyguları asla hissetmeyeceğimize ilişkin bir karar almakla çözemeyiz sorunu. Böyle yürümez bu. Her an, her gün, her yıl bu duygularla mücadele etmeli, her fark ettiğimizde başlarını ezmeliyiz. Zorlu bir çabadır bunu, ama yapmaya başlamak olanaksız değildir. Ceza verirken bile kendimiz hakkında ne hissediyorsak, düşman hakkında da aynısını hissetmeye çalışmalıyız. Keşke kötülüğe teslim olmasa, keşke tedavi görüp iyileşse diye umut ederek iyiliğini dilemeliyiz. Kutsal Kitap düşmanınızı sevmenizi söylediği zaman hoş olmayan bir insanın hoş olduğunu düşünmemizi değil, onun iyiliğini dilememizi kastediyor.

İtiraf etmeliyim ki, sevilecek bir yanı olmayan kişileri sevmek demektir bu. Peki, acaba bizim sevilecek bir yanımız var mı? Kendinizi sadece kendiniz olduğunuz için seversiniz. Tanrı herkesi aynı şekilde ve aynı nedenle sevmemizi ister. Tanrı yapılan bir toplama işleminin sonucunu göstererek örnek oluşturur, yani kendimizi nasıl sevdiğimizle yola çıkarır bizi. Şimdi ise bize düşen, tüm diğer insanlara aynısını uygulamaktır. Eğer Tanrı'nın da bizi böyle sevdiğini aklımızda bulundurursak, durumu kolaylaştırmış oluruz. Tanrı bizi hoş ve çekici özelliklerimizden ötürü değil, *biz olduğumuz* için sever. Bizler nefretten o denli zevk alırız ki, vazgeçmek içki ya da sigarayı bırakmak gibidir. Görüldüğü gibi sevilecek pek bir yanımız yoktur.

8. Bölüm

En Büyük Günah

Şimdi Hristiyan ahlakının tüm diğer ahlak türlerinden en kesin biçimde ayrıldığı konuya geldik. Dünyada her insanda bulunan, herkesin bir başkasında gördüğünde tiksindiği, ama Hristiyanlardan başka kimsenin böyle bir şeyden ötürü kendisini suçlu görmediği bir günahtan söz edeceğiz. Bazen insanların öfke, kızlara düşkünlük, alkol bağımlılığı ve hatta korkaklık gibi günahlardan tövbe ettiklerini duyarım. Ancak Hristiyan olmayan bir kişinin bu günahtan ötürü kendisini suçlu gördüğüne hiç tanık olmadım. Aynı şekilde, Hristiyan olmayanların bu günahı başkalarında gördüklerinde hiç anlayış gösterdiklerini de zannetmiyorum. Bizi en çok sevimsiz yapan ama en az farkında olduğumuz günahtır bu. Üstelik kendimizde bu günahtan ne kadar çok varsa, başkalarında görmekten de o denli nefret ederiz.

Gurur ya da kibirden söz ediyorum. Hristiyan ahlakında bunun tam karşıtı olan erdem alçakgönüllülüktür. Hatırlarsanız, cinsel ahlaktan söz ederken, bunun Hristiyanlığın odak noktasında olmadığını söylemiştim. İşte şimdi bu odak noktasına geldik. Hristiyanlığın öğretmenlerine göre, en temel ve en büyük kötülük gururdur. İffetsizlik, öfke, açgözlülük, sarhoşluk ve tüm diğer günahlar gururla karşılaştırıldığında deveye kulak kalır. Şeytan, gurur

yüzünden şeytan olmuştur. Tüm diğer kötülüklerin anasıdır gurur ve aklın Tanrı'ya tümüyle karşıt olması durumudur.

Size abartılı mı geldi tüm bunlar? O zaman tekrar düşünün. Bir kişi ne kadar gururluysa, başkalarındaki gururdan o kadar az hoşlanır demiştim. Aslında ne kadar gururlu olduğumuzu öğrenmenin en kolay yolu kendimize şöyle sormaktır: “Başkaları tarafından küçümsendiğimde, göz ardı edildiğimde, kontrol edildiğimde ya da gösterişe maruz kaldığımda, bundan ne kadar hoşlanıyorum?” Herkesin gururu başkalarının gururuyla yarış içindedir. Bir partide konuşan ve dikkat çeken kişi ben isem, benden daha çok ilgi çeken birisinden rahatsız olurum. Huyları birbirine benzer olan insanlar anlaşmakta güçlük çeker. Gururun temelde rekabetçi olduğunu anlamamanızı istiyorum. Tüm diğer günahlar rastlantı eseri rekabetçidir ama gururun doğası böyledir. Özü rekabetçidir. Gururu tatmin eden sadece bir şeye sahip olmak değil, o şeye başkalarından daha fazla sahip olmaktır. İnsanların zengin, zeki, çekici ya da yakışıklı oldukları için gururlu olduklarını söyleriz. Oysa gururlu olmalarının nedeni bu değildir. Başkalarından daha zengin, daha zeki, daha çekici ya da daha yakışıklı olmakla gurur duyarlar. Eğer bu nitelikler herkeste eşit derecede bulunsaydı, ortada gurur duyulacak hiçbir şey kalmazdı. Bizi gururlu yapan, aradaki kıyaslamadır ve üstün olduğumuzu bilmenin keyfidir. Rekabete neden olan şeyi ortadan kaldırırsanız, gurur da son bulur. Bu anlamda gurur, temelde diğer günahların olmadığı kadar yarışmacı bir niteliğe sahiptir. İki erkeğin aynı kızı arzulaması durumunda aralarında bir rekabet oluşabilir. Ama bu sadece bir rastlantıdır. Ayrı kızları da arzulayabilirlerdi. Oysa gururlu bir adamın kız arkadaşınızı elinizden almasının nedeni, o kızı gerçekten istemesi değil, sizden daha iyi bir erkek olduğunu kanıtlama ihtiyacı

duymasıdır. Eğer arzu duyulan şeylerden az sayıda varsa, açgözlülük yüzünden insanlar rekabete düşebilir. Ancak gururlu bir insanın elinde ihtiyaç fazlası bile olsa, sadece gücünü kanıtlamak için daha da fazlasını ister. Hırs ya da bencillikten ötürü tasarlanan kötülüklerin hemen hepsi gerçekte gururun bir sonucudur.

Örneği, para konusuna bakalım. Hırs yüzünden insanlar daha iyi bir evde yaşamak, daha iyi şeyler yiyip içmek ve daha iyi bir yerde tatil yapmak için daha çok para ister. Ama sadece bir noktaya kadar. Elinde hâlihazırda iyi bir yaşam sürece kadar parası olan bir kişinin, bunun iki katını kazanmak istemesinin nedeni daha çok zevk ve eğlence arayışı değildir. Başkalarından daha zengin ve dolayısıyla daha güçlü olma tutkusudur. Gururun en çok haz ettiği şey güçtür. Kişiye başkalarından daha üstün olduğunu hissettiren, oyuncak askerlerle oynarcasına onlarla oynamaktır. Güzel bir kız, bulunduğu bir yerde neden çevresine hayranlar toplayıp onlara acı vermek ister? Cinsel bir dürtü değildir bu, çünkü bu tür kızlar cinsel bakımdan genellikle soğuk olur. Gururdur bunun nedeni. Bir siyasetçi ya da bir ulus neden daha fazlasını ister? Nedeni yine gururdur. Doğasından ötürü rekabetçidir gurur, had hudut tanımaz. Gurura teslim olmuş bir kişiysem, dünyada benden daha güçlü, daha zengin ya da daha zeki bir kişi olduğu sürece o benim rakibimdir ve düşmanımdır.

Hristiyanlar haklıdır, çünkü dünyanın başlangıcından beri, her ulusun ve her ailenin en büyük acı ve keder kaynağı gurur olmuştur. Diğer kötülükler insanları bazen yakınlaştırır. İçkiciler ya da iffetsizler arasında hoşça zaman geçirebilir, onlarla şakalaşabilir ve hatta arkadaşlıklar kurabilirsiniz. Ama gurur daima düşmanlık

demektir. Üstelik yalnızca insanla insan arasında kalmaz, Tanrı'ya karşı da düşmanlıktır gurur.

Tanrı'da gördüğümüz her şey, hepimizden ölçülemeyecek kadar üstündür. Tanrı'yı böyle görmedikçe ve Tanrı'ya kıyasla birer hiç olduğumuzu bilmedikçe Tanrı'yı tanıyamayız. Gururlu bir insan başkalarına daima tepeden bakar. Tabii ki her şeye tepeden baktığınızda, sizin tepenizdeki bir şeyi göremezsiniz.

Bu da dehşet verici bir soruya yol açıyor. Bariz bir şekilde gurura teslim olmuş bazı insanlar, nasıl Tanrı'ya inandıklarını söyleyip dindar görünebilir? Bu insanların hayali bir Tanrı'ya tapındıklarından korkuyorum. Bir yandan bu düşsel Tanrı'nın önünde kendilerinin bir hiç olduğunu söylüyor, diğer yandan Tanrı'nın onlardan hoşnut olduğunu ve başkalarından daha iyi olduklarını düşünüyorlar. Tanrı'ya uydurma bir alçakgönüllülükle yaklaşırken insanlara karşı korkunç derecede kibirli davranıyorlar. İsa Mesih'in adında cinleri kovmuş olan ama dünyanın sonunda O'nun asla tanımayacağı kişiler bunlar olsa gerek. Bizler de kendimizi bir anda bu ölüm tuzağında bulabiliriz. Ne mutlu ki, kendimizi basit bir sınavdan geçirmemiz mümkündür. Ruhsal yaşamımız başkalarından daha iyi ve üstün hissetmemize neden oluyorsa, bu duyguların Tanrı'dan değil Şeytan'dan geldiğini bilebiliriz. Tanrı'nın huzurundaki gerçek duruşumuzun sınavı şudur: Tanrı'nın huzurunda gerçekten durduğumuzda ya kendimizi tümüyle unuturuz ya da küçük ve kirli bir zerre gibi görürüz. Kendimizi tümüyle unutmak daha iyidir.

En büyük kötülüğün bir yolunu bulup da ruhsal yaşamımızın tam merkezine sızabilmesi korkunç bir şey! Ama nedenini anlayabiliriz. Daha küçük olan diğer kötülükler, günahlı doğamız aracılığıyla

Şeytan'ın bizdeki etkinliğidir. Ancak gurur günahlı doğamızdan değil, doğrudan doğruya cehennemin dibinden gelir. Ruhsal olan bu niteliğinden ötürü, sinsidir ve ölümcüldür. Aynı nedenle gurur, daha küçük olan bazı kötülüklerin ezilmesinde kullanılabilir. Örneğin öğretmenler, okulda bir çocuğa uslu durmasını söylerken onun gururuna ya da öz saygısına hitap ederler. Birçok kişi korkaklık, şehvet ya da öfke gibi zayıflıklarını kendi düzeylerinin çok altında görerek, gururla alt etmişlerdir. Şeytan bu duruma güler. Yüreğinizde gururdan bir taht kurduğu sürece sizin iffetli, cesur ve özdenetimli birine dönüşmenize aldırış etmez. Sizin kansere yenik düşeceğinizi bilse, gribinizin tedavi edilmesine aldırılmaz. Ruhsal bir kanserdir gurur. Sevgi, doyunluk ve sağduyu olanaklarının kökünü kurutup bitirir.

Son noktayı koymadan önce bazı yanlış anlamalara karşı savunma yapmalıyım:

1) Övülmekten zevk almak gurur değildir. Dersini başarıyla tamamladığı için övülen bir çocuk, güzelliğinden ötürü sevgilisinden iltifat alan bir kadın, İsa Mesih'ten "Aferin" sözünü duyan bir Hristiyan hoşnuttur ve zaten hoşnut olması gerekir. Bu övgü sözlerindeki zevk, sizin kimliğinizden kaynaklanan bir zevk değil, bir başkasını hoşnut etmiş olmanın verdiği zevkidir. Ancak, "Ne güzel, onu hoşnut edebilmişim!" düşüncesi, "Böyle bir şeyi becerdiğime göre harika biri olmalıyım!" düşüncesine dönüştüğünde sorun çıkar. Övgüden hoşnut olmak yerine kendinizden hoşnut olmaya başladınızsa, durumunuz kötüleşiyor demektir.

Hele hele övgü artık sizi hiç ilgilendirmiyorsa ve yalnızca kendinizden hoşnutsanız, uçurumun dibine varmışsınız demektir. Bundan ötürü, göze en çok çarpan gurur türleri böbürlenme ve

gösteriş düşkünlüğü olduğu halde, aslında en kolay bağışlananlardır bunlar. Böbürlenmiş gösterişli biri daima övgü, alkış ve hayranlık peşindedir. Hiç kuşkusuz bir kusurdur bu, ama çocuksu ve bir açıdan tuhaf biçimde alçakgönüllü bir kusurdur. Kendinize duyduğunuz hayranlığın henüz size yeterli gelmediğini ortaya koyar. Hiç değilse dönüp size bakmalarını sağlayacak kadar değer verirsiniz insanlara. Bu bile sizin hala insan olduğunuzu gösterir. Gururun asıl şeytani ve kapkara olan türü, insanları sizin hakkınızda ne düşündüklerine hiç aldırmaz etmeyecek kadar küçümsediğinizde etkindir. Bazen bu yaklaşımı doğru nedenle, yani insanların ne düşündüğüne kıyasla Tanrı'nın ne düşündüğüne önem verdiğimiz için yaparız. Elbette gerçek neden buyusa, doğrusunu yaparız. Ancak gururlu insanın aldırmazlığı değişik bir nedene dayanır. Gururlu kişi şöyle der: “Ne diye insanların alkışlarına önem vereyim? Ne önemi var ki düşüncelerinin? Zaten bir önemi olsa bile, bir iltifat karşısında ilk dansına kaldırılan taze gelin gibi zevkten dört köşe olacak biri miyim? Hayır, ben olgun ve yetişkinim. Bugüne kadar ne yaptıysam, ideallerime ulaşmak, sanatsal yönümü tatmin etmek, aile geleneklerini devam ettirmek ya da tek bir sözcükle ‘ben böyle biri olduğum için’ yaptım. Eğer bu hoşlarına giderse gitsin. Benim için bir hiçtir onlar!”

Gerçek gurur, size kendinizi beğenmişliğinizi hissettirir ve bunu geliştirmeniz için çağrıda bulunur. Söylediğim gibi, Şeytan size daha büyük bir kusur kazandırmak için küçük kusurunuzu tedavi etmeye razıdır. Kendimizi beğenmek, kaçınmamız gereken bir kusurdur. Ama bundan kaçınmak için gururu davet edemeyiz.

2) Bazen lafın gelişi, birinin oğlundan, babasından, okulundan ya da askerlik hizmetinden gurur duyduğunu iştiriz. Acaba bu

anlamda ‘gurur’ günah mıdır? Sanırım cevap, gurur duymaktan ne kastettiğimize bağlıdır. Aslında burada gurur duymakla kastedilen, genellikle sıcak bir hayranlıktır. Elbette böyle bir hayranlık, günah sayılamaz. Ancak, söz konusu kişi, ünlü olan babasıyla ya da aldığı eğitimle hava atıyor olabilir. Elbette bir kusurdur bu, ama yine de yalnızca kendimizle böbürlenmemizden daha iyidir. Tanrı’dan daha büyük bir sevgi ve hayranlık duyduğumuz herhangi bir şey, bizi mahva götürür. Ama kendimiz dışında bir şeyi sevip hayranlık duyabilmek, hiç değilse doğru yönde küçük bir adım sayılır.

3) Tanrı’nın, gururu kendisi öyle olduğu ve gücendiği için yasakladığı, alçakgönüllülüğü ise kendi yüksekliğinden ötürü talep ettiğini düşünmemeliyiz. Tanrı’nın kendi saygınlığıyla ilgili en ufak bir takıntısı yoktur. Tanrı daha çok sizin kendinizi tanımanızı amaçlar. Tanrı’yla herhangi bir ilişkiye girdiğinizde, alçakgönüllülük sizi o denli hoşnut edecek ki, kendi saygınlığınızla ilgili gülünç saplantıdan kurtulduğunuz için sonsuz bir esenlik ve rahatlık duyacaksınız. İşte bunun gerçekleşmesi için Tanrı sizden alçakgönüllük bekliyor. Küçük aptallar gibi sarılıp caka sattığımız abartılı, çirkin ve süslü giysileri üzerimizden çıkartmaya çalışıyor. Eğer ben şimdikinden daha alçakgönüllü biri olmayı başarabilseydim, o edalardan, pozlardan, süslü giysilerden ve şişme kişilikten soyunmanın esenliğinden ve huzurundan daha çok söz edebilirdim. Böyle bir duruma bir an bile yaklaşmak, çölde dili damağı kurumuşken bir içim soğuk suya kavuşmaya benzer.

4) Gerçekten alçakgönüllü olan bir insanla karşılaşır sanız, birçoklarının kafasındaki alçakgönüllülük imajına uymadığını görüp de şaşırmayın. Elbette böylesi size daima bir hiç olduğunu söyleyecek ve asla yaltaklanmayacaktır. Ama karşınızda, söylediklerinize

yürekten kulak veren neşeli ve zeki bir insan bulacaksınız. Ondan hoşlanmazsanız, bunun nedeni yaşamdan bu denli kolay zevk alabilen birini kıskanmış olmanızdır. Böyle bir insanın sırrı alçakgönüllülüğü mümkün olduğu kadar çok düşünmesi değil, kendisini hiç düşünmemesidir.

Alçakgönüllülük yolunda yürümek isteyen birisine sanırım ilk adımın ne olduğunu söyleyebilirim. İlk adım gururumuzun farkına varmaktır. Epeyce büyük bir adımdır bu. Çünkü siz de gurur olduğunuzu iddia ederseniz, bu aslında bir hayli gururlu olduğunuz anlamına gelir.

9. Bölüm

Sevgi

Önceki bir bölümde dört büyük erdem ve üç ilahiyat erdemi olduğunu gördük. Üç ilahiyat erdemi iman, umut ve sevgidir. İmanı son iki bölümde ele alacağız. 7. Bölümde sevgiye biraz değinmiştik ama orada irdedeğimiz, sevginin bağışlama yönüydü. Şimdi ise sevgi konusuna diğer noktaları eklemek istiyorum. Hristiyanlıkta sevgi bir duygu değildir; duyguların değil iradenin etkinliğidir. Kendimizi sevmemiz söz konusu olduğunda doğal olarak sahip olduğumuz bu iradeye diğer insanlar için de sahip olmaya gayret göstermeliyiz.

Bağışlama bölümünde gördüğümüz gibi, kendimizi sevmek kendimizden hoşlanmak değil kendi iyiliğimizi istemek anlamına gelir. Aynı şekilde, insanlara karşı sahip olmamız gereken Hristiyan sevgisi hoşlanma ya da onları beğenmek ile ilgili değildir. İnsanların bazılarında hoşlanırsınız, bazılarında hoşlanmayız. Bazı yiyeceklerden hoşlanmamanın bir erdem ya da bir günah sayılmayacağı gibi insanlardan hoşlanıp hoşlanmamak da kendi başına bir günah değildir. Bu sadece bir duygudur. Elbette buradan hareketle davranışlarımız erdemli ya da günahlı olabilir.

İnsanlardan doğal olarak hoşlanmamız, onlara sevgiyle yaklaşmamızı muhakkak kolaylaştırır. Bu nedenle, egzersiz yapmak ya

da sağlıklı besinleri sevmek için nasıl gayret gösteriyorsak, insanları sevmek için de gayret göstermemiz gerekecektir. Hoşlanmak sevginin bir erdemi değildir, ama sevmeye yardımcı olur. Ancak, birisinden hoşlanmıyoruz diye, ona karşı sevgisiz ve hatta haksızca davranmamaya büyük özen göstermeliyiz. Bazen, birisinden hoşlanmak, ona olan sevgimizle çatışma içine girebilir. Çocuğuna son derece düşkün olan bir anne, doğal sevgisinden ötürü onu şımartarak çocuğun gelecekteki mutluluğunu bu sevginin verdiği doyuma kurban edebilir.

Doğal hoşlanma duygusu normalde iyi bir şeydir, ama sevgi yolunun sevecen duygular uyandırmaya çalışmaktan ibaret olduğunu düşündürebilir. Bazı insanlar yaradılıştan soğuk bir mizaca sahiptir ve bu durum kendileri için bir şanssızlıktır. Hazımsızlık bir günah olmadığı gibi, bu durum da bir günah sayılamaz. Ancak ‘soğuk’ mizaç, kişiyi sevgiyi öğrenme fırsatından ve görevinden özgür kılmaz. Aslında bu alandaki kural son derece basittir. Komşumu acaba seviyor muyum diye vakit kaybedeğeğimize, onu sevseydim nasıl davranırdım diye düşünelim ve öyle davranalım. Bunu yapar yapmaz, en büyük sırlardan birini kavrayacağız. Birini seviyormuş gibi davranırsak, çok geçmeden onu gerçekten sevdiğimizi göreceğiz. Hoşlanmadığınız bir kişiye zararınız dokunursa, ondan daha da az hoşlandığınızı fark ederseniz. Ama ona iyilik yaptığınızda, hoşlanmaya başladığınızı görecekisiniz. Elbette iyilik yapma amacınız önemlidir. Tanrı’yı hoşnut edip O’nun sevgi yasasını yerine getirmek için değil de ne kadar iyi ve bağışlayıcı bir insan olduğunuzu göstermek ya da karşınızdakini size borçlu ve minnettar hissettirmek için iyilik yapıyorsanız, sizi bir hayal kırıklığı bekliyor. İnsanlar budala değildir. Hava atma ya da üstünlük taslama hevesiyle yapılan bir şeyi hemen sezerler. Ama o

kişiyi yalnızca Tanrı'nın yarattığı bir insan olduğu için iyilik yapıyorsak, kendi mutluluğumuz kadar onun mutluluğunu da amaç ediniyorsak, ondan daha çok hoşlanmaya başlayacağız.

Bu nedenle Hristiyan sevgisi, kafalarında bolca duygusallık olan kişilere soğuk gelir. Sevgi ile hoşlanmak birbirinden farklı şeyler olsa da sonunda sevgi hoşlanmaya götürür. Bir Hristiyanın sevgisiyle ile dünyasal kişinin sevgisi arasındaki fark şudur: Birinden hoşlanan dünyasal kişi ona iyi ve nazik davranır. Hristiyan ise herkese karşı iyi ve nazik olmaya çalıştığından, hoşlanmadığı insanlardan bile zamanla hoşlanmaya başladığını fark eder.

Aynı yasa bunun tam tersi yönde de etkindir. Almanlar eskiden Yahudilerden nefret ettikleri için onlara kötü muamele etmişlerdi. Bunun sonucunda onlardan daha çok nefret ettiler. Ne kadar zalimseniz, o kadar çok nefret ederseniz, ne kadar çok nefret ederseniz o kadar zalim bir kişiye dönüşürsünüz. Hiç bitmeyen bir döngüdür bu.

Faizler nasıl katlanarak çoğalırsa, iyilik ve kötülük de aynı yolla çoğalır. Her gün aldığımız birçok küçük karar bu nedenle uzun vadede büyük önem taşır. Bugün yapılan bir iyilik, aylar sonra hayal bile etmediğiniz zaferlere kapı açabilir. Bugün şehvet ve öfkeye hoşgörülle yaklaşmanız, düşmanın sizden alması mümkün olmayan bir tepeyi, demiryolunu ya da köprüyü sizin kendi elinizle ona teslim etmenize neden olabilir.

Bazı yazarlar 'sevgiyi' insanlar arasındaki ilişkiden değil, yalnızca Tanrı'yla insan arasındaki ilişkiden söz ederken kullanırlar. İnsanlar bu ilişkilerin ikincisi hakkında oldukça kaygılanırlar. Tanrı'yı sevmeleri gerektiğini bilirler ama kendilerinde böyle bir

duygu bulamazlar. Bu durumda ne yapmaları gerekir? Az önce verdiğimiz yanıtın aynısı geçerlidir. Karşımdaki sevseydim nasıl davranırdım diye düşünüp öyle davranmak. Oturup kendimizi kasarak bu duyguları üretmeye çalışmanın bir yarar yoktur. Kendimize şöyle sormalıyız: “Eğer Tanrı’yı sevdiğimden emin olsaydım, ne yapardım?” Yanıtı bulduğunuzda hemen uygulamaya başlayın.

Tanrı’nın bize yönelik sevgisi üzerinde kafa yormak, bizim O’na yönelik sevgimizi düşünmekten daha güvenlidir. Kimse her zaman ruhsal duygularla hareket edemez. Zaten bunlara sürekli sahip olabilseydik bile, Tanrı’nın önceliği değildir bunlar. İster Tanrı’ya isterse insanlara yönelik sevgimiz daima iradeyle ilgili bir konudur. Eğer Tanrı’nın isteğini yerine getirmek istiyorsak, “Tanrının olan Rab’bi seveceksin” buyruğunu uygulamalıyız. Eğer Tanrı arzu ederse, bize sevgi duygusunu verebilir. Bu duyguları kendimiz yaratamayız ya da sanki hakkımızmış gibi talep edemeyiz. Ama şunu unutmamalıyız: Duygularımız gelip geçicidir. Tanrı’nın bize yönelik sevgisi ise gelip geçici değildir. Günahlarımızdan ya da duygu yoksunluğundan ötürü azalmaz bu sevgi. Bu nedenle günahlarımızdan kurtulmak için azimle çaba göstermeliyiz.

10. Bölüm

Umut

Umut ilahiyat erdemlerinden biridir. Sonsuz dünya için bekleyiş içinde olmak, bazı çağdaş insanların düşündüğü gibi bir kaçış yolu ya da tatlı bir hayal değil, bir Hristiyanın sahip olması gereken tavidir. Dünyayı bırakmak anlamına gelmez bu. Tarihe bakarsanız, bu dünya için en büyük başarılarla imza atmış Hristiyanların, öteki dünyayı en çok düşünen kişiler olduğunu görürsünüz. Roma İmparatorluğu'nda müjdenin yayılması İsa Mesih'in elçileri tarafından başlatılmıştır. Ortaçağı yaratan büyük insanların ve esir ticaretine son veren İngiliz Hristiyanların dünyaya damgalarını vurmalarının nedeni kafalarının cennetle dolu olmasıydı. Hristiyanlar sonsuz dünyayı eskisi kadar düşünme alışkanlığını kaybettikleri andan itibaren bu dünyayı değiştirme etkilerini de yitirmişlerdir. Cenneti hedef alırsanız, bu dünyaya ait birçok şeyi de kazandığınızı görürsünüz. Ama hedefiniz bu dünya ise, ikisini de kazanamazsınız. Bu kural kulağa tuhaf gelse de, başka konularda da aynı gerçeğin geçerli olduğunu görürsünüz. Tanrı'nın bize verdiği armağanlardan biri sağlıktır. Ancak sağlığı en temel ve en önemli uğraşınız yaparsanız, işin ucu kaçır ve hastalık hastasına dönersiniz. Yemek, oyun, iş, eğlence, temiz hava gibi şeyleri sağlıktan daha çok istediğinizde doğal olarak sağlıklı bir yaşam sürersiniz.

Aynı şekilde, ana hedefimiz uygarlık olduğu sürece, uygarlığa asla ulaşamayız. Başka bir şeyi bundan daha fazla istemeliyiz.

Cenneti arzulamak birçoğumuz için zordur. Bazılarımız yalnızca kaybettikleri eski dostlarını yeniden görmek için cennete gitmek ister. Bu konudaki zorluğun bir nedeni, cennetle ilgili eğitilmemiş olmamızdır. Eğitim sistemimiz kafamızı sadece bu dünyaya odaklamamızı ister. Bir başka neden, içimizde cennetle ilgili gerçek bir arzu olsa dahi, bunun farkına varamamış olmamızdır. Eğer çoğumuz yüreğimize bakmayı gerçekten öğrenmiş olsaydık, en derin arzularımızın aslında bu dünyada bulunmadığını görürdük. Dünyanın bize verdiği ama gerçekleştirmediği birçok vaat vardır. İlk âşık olduğunuzda, ilk kez yabancı bir ülkeye gitmeyi düşlediğinizde ya da hayal ettiğiniz bir meslek dalında ilk çalışmaya başladığımızda hissettiğimiz özlemleri hiçbir evlilik, hiçbir yolculuk ve hiçbir meslek doygunluğa ulaştıramaz. Başarısız evlilikler, berbat geçen yolculuklar ya da talihsiz meslek seçimlerinden söz etmiyorum. Ben burada en iyilerden söz ediyorum. O ilk özlem anında sarıldığımız şeyler, gerçeklerle karşılaştığımızda sararıp solarlar. Sanırım ne demek istediğimi biliyorsunuz. Evlendiğiniz kadın gerçekten iyi bir hanım, kaldığınız oteller ve gördüğünüz manzaralar nefes kesici, kimya da tam size göre bir meslek olabilir. Ama sanki bir şeyler kaçıp gitmiş, olayın tadı kalmamıştır. Bu gerçekle başa çıkabilmenin bir doğru, iki yanlış yolu vardır.

1) Akılsızların yolu. Akılsızlar suçu kişilere ya da nesnelere atarlar. Başka bir kadınla birlikte olmak, pahalı bir yolculuğa çıkmak ya da diğer hayallerini gerçekleştirmekle hepimizin aradığı o gizemli doyuma ulaşacaklarını sanırlar. Yaşamdan bıkan, hiçbir şeyle tatmin olmayan zengin kesimin çoğu bu sınıfa girer. Dolayısıyla

ömürleri bir kadından ötekine, bir kıtadan diğerine, bir uğraştan başka bir uğraşa koşarak geçer. Her seferinde “bu kez onu yakaladım” deyip düş kırıklığına uğrarlar.

2) Düş kırıklığına uğramış sağduyulu adamın yolu. Bu kişi çok geçmeden her şeyin bir cila olduğuna kanaat getirir. Şöyle bir sonuca varır: “Elbette insanlar gençliklerinde kendilerini böyle hisseder, ama benim yaşıma gelince artık gökkuşağını kovalamaktan bitkin düşersiniz.” Böyle kişiler bir bakıma durulur, büyük beklentileri geride bırakır ve erişemediği o arzuları bastırma yoluna gider. Elbette akılsızların yoluna kıyasla, sağduyulu adamın yolu yeğdir. Neticede kişi biraz mutlu olur ve toplumu fazla rahatsız etmez. Biraz da ukalalaşır aslında. ‘Yeni yetmeler’ diye nitelediği kişilere kibirle bakar, ama genellikle zorlanmadan uyum sağlar. İnsan sonsuza dek yaşamasaydı, muhakkak en iyi yol olurdu bu. Ama bizi bekleyen sonsuz bir mutluluk varken, bununla yetinebilir miyiz? Ya gökkuşağını yakalamak gerçekten mümkünse? O zaman, sözde ‘sağduyumuz’ içimizdeki zevk alma duyusunu ölümlümüzden hemen sonra köreltecektir.

3) Hristiyanlığın yolu. Hristiyanlık, şöyle bir iddiada bulunur: “Canlıların arzularının tatmini mümkün olmasaydı, canlılar en başta o arzularla doğmazlardı.” Örneğin, acıkan bir bebek için yemek denilen bir tatmin yolu vardır. Ördek yavrusu yüzmeyi arzu ederse, su vardır. Cinsel arzu duyulduğunda, seks denilen bir şey vardır. Eğer bu dünyadaki herhangi bir şeyin tatmin edemediği bir arzum varsa, en makul açıklama benim başka bir dünya için yaratılmış olmamdır. Dünyasal zevkler kişiyi tatmin edemiyorsa, evrenin sahte olduğu sonucu çıkarılamaz. Bu durumda, dünyasal zevklerin amacı kişiyi tatmin etmek değil, onu uyararak bunların

aslını, gerçeğini aramasını sağlamaktır. Dolayısıyla, bu dünyanın nimetlerini küçümsemeyip minnet duyarken bir yandan da onların asıl nimetlerin sadece birer kopyası, yankısı ya da serabı olduğunu bilmeliyiz. Onları gelmekte olan asıllarıyla karıştırmamaya özen göstermeliyiz. Ölünce göreceğim asıl vatanımın özlemi gözümde tütmelidir, küllenip unutulmamalıdır. Buradayken o vatana sınıksız sarılmalı ve başkalarının da aynı şeyi yapmasına yardımcı olmamalıyım.

Sonsuzluklar boyunca harp çalıp durmak istemediklerini söyleyerek Hristiyanların cennet umudunu alaya kalan insanlara aldırma. Yetişkinler için yazılan kitapları anlayamıyorsa, onlarla tartışmaya girmeyin. Kutsal Kitap'ta sözü geçen cennet tanımları, harplar, taşlar ve altın eşyalar, dille anlatılamayan gerçeklerin simgesel bir dile dökülmesidir. Müzik aletleri üzerinde vurgunun nedeni, müziğin birçok insan için zevk ve keyif anlamına gelmesi, sonsuzluğa işaret etmesidir. Taşlar Tanrı'yla paydaş yaşamın görkemini, yetkisini ve sevincini simgeler. Altın ise paslanmama özelliğinden ötürü, hem cennetteki yaşamın kıymetini hem de zamansızlığını vurgular. Bu simgeleri sanki birer gerçekmiş gibi algılayan insanlar, başka ayetleri de böyle yorumlayabilir. Örneğin İsa'nın güvercin gibi olmamızı buyurmakla yumurtlamamızı istediği sonucunu çıkarmaları mümkündür.

11. Bölüm

İnanç

Bu bölümde Hristiyanların iman adını verdikleri kavramdan söz edeceğim. Hristiyanlar iman terimini iki anlamda ya da iki düzeyde kullanır. Benim amacım ikisini de sırayla ele almaktır. Bunların birincisi, sadece inanmaktır ve Hristiyanlığın öğretilerinin doğruluğunu kabul etmek anlamına gelir. Aslında oldukça basit bir şeydir. Ancak şimdi insanları ve eskiden beni en çok şaşırtan nokta, Hristiyanların imanı bir erdem olarak görmeleridir. İmanın nasıl bir erdem olabileceğini eskiden düşünüp dururdum. Birçok kurala ya da söze inanmanın nasıl bir ahlaksallığı olabilir? Elbette akli başında bir kişi, herhangi bir konuyu kabul ederken kanıtların sağlamlığına bakar. Kabul etmeyi isteyip istemediğine bakmaz. Eğer kanıtların doğruluğunu incelerken yanılıya düşerse, bu onun kötü bir kişi olduğunu değil, kafasının çok iyi çalışmadığını gösterir. Kanıtların geçersiz olduğunu gördüğü halde kendini bir şeye inanmaya zorladıysa, bu da düpedüz budalalıktır.

O zaman benim, şimdi ise birçok kişinin göremediği bir nokta var. Eskiden şöyle düşünürdüm: İnsan beyni bir şeyi bir kere doğru kabul ettikten sonra bu durumu değiştiren bir şeyle karşılaşmazsa aynı şekilde düşünmeye devam eder. Hatta insan beyninin tümüyle mantığa dayanarak çalıştığını zannedirdim. Ama böyle bir şey

doğru değildir. Mantığım, sağlam bazı kanıtlara dayanarak anestezinin beni boğarak öldürmeyeceğine, eğitilmiş cerrahların beni iyice bayıltmadan kesmeyeceklerine inanmıştır. Ameliyat masasına yatıp o korkutucu maske yüzüme geçirilene kadar devam eder bu inanç. Ama o anda çocukça bir panik uyanır içimde. Anesteziye olan inancım kaybolup gider. İnancım mantık üzerine kurulu olduğundan inancımı sarsan mantık değildir. Buna neden olan hayal gücüm ve duygularımdır. Bir yanımdaki inancım ve mantığım ile diğer yanımdaki duygularım ve hayal gücüm arasında savaş çıkmıştır.

Aslında siz de biraz düşünürseniz, birçok örnek bulabilirsiniz bu duruma. Bir adam tamamıyla sağlam kanıtlara dayanarak tanıdığı hoş bir kızın yalancı ve güvenilmez olduğunu, ağzında bakla ıslanmadığını bilir. Ne var ki, o kızla ne zaman bir araya gelse, o bilgiye olan inancı uçup gider. “Kızcağız belki de değişir” diye düşünmeye başlar. Kendini aptal durumuna düşürür ve söylemesi gereken şeyler söyler ona. Duyguları ve hayal gücü, gerçeğe olan inancını ortadan kaldırmıştır. Yüzme öğrenen küçük bir çocuğu ele alalım. Mantığı insan bedeninin su üzerinde destek almadan durabileceğini iyi bilir. Ama yüzme eğitmeni suda elini bıraktığı anda buna inanmayı sürdürecektir midir? Yoksa panikleyip batmaya mı başlayacaktır?

Hristiyanlıkta da aynı şey geçerlidir. Eğer mantığınız ve ulaştığınız kanıtların çoğu Hristiyan inancının karşındaysa, kimsenin Hristiyanlığı kabul etmesini beklemiyorum. İman bu şekilde doğmaz. Ama diyelim ki bir kişinin mantığı ve vardığı kanıtlar Hristiyanlığı doğruluyor. Böyle bir adama birkaç hafta içinde neler olabileceğini söyleyeyim. Birbirinden kötü haberler alacak, başı dertten derde girecek, inançsız insanlarla bir araya gelecektir. En

sonunda duyguları ve hayal gücü kabarak inancını uçurup götürecektir. Ya da arzuları ve istekleri harekete geçecektir. Bir kadını arzulayıp peşine düşecek, yalana başvurmak zorunda kalacağı bir durum oluşacak ya da kolay yoldan bol para kazanma şansına kavuşacaktır. Başka bir deyişle, Hristiyanlığın doğru olmaması durumunda onun işine çok yarayabilecek olan bazı koşullar meydana gelecektir. Hristiyanlığa karşı akılcı ve mantıksal tartışmaların çıkmasından söz etmiyorum. Bunları cesaretle göğüslemek gerekir ve bambaşka bir konudur. Ben sadece duygularımızın Hristiyanlığa başkaldırdığı anlardan söz ediyorum.

İman dediğimiz şey, mantığımızın bir ara kabul etmiş olduğu şeylere değişken duygularınıza karşın sınıksız sarılabilme sanatıdır. Mantığımız nasıl düşünürse düşünsün, ruh halimiz değişir. Bu gerçeği kendi deneyimlerimden biliyorum. Şimdi bir Hristiyan olduğum halde bazen ruh halim bana her şeyi olanaksızmış gibi gösteriyor. Aynı şekilde, ateist olduğum dönemde de ruh halimin Hristiyanlığı bana çok olanaklı gösterdiği dönemler olmuştu. Ruh haliniz, size karşı zaman zaman isyan edecektir. İşte bu nedenle iman son derece gerekli bir erdemdir. Duygularınızı dizginleyip olmaları gereken yerde tutmazsanız, ne iyi bir Hristiyan ne de iyi bir ateist olabilirsiniz. İnançları hava durumuna ya da sindirim sisteminin düzgün işlemesine bağlı olan, sağa sola sürüklenip savrulan bir kişi olursunuz. Bu nedenle imanla ilgili alışkanlıklarımız eğitimden geçmelidir.

Eğitimin ilk adımı ruh halimizin değiştiği gerçeğini kabullenmektir. Hristiyanlığı kabul ettiğiniz günden sonra bazı öğretilerinin kafanıza zaman zaman takıldığını göreceksiniz. Bu nedenle günlük duaların, imanla ilgili kitapların ve kilise toplantılarının büyük

önemi var. İnanmış olduğumuz şeylerin bize sürekli hatırlatılması gerekir. Ne bu inanç ne de bir başkası beyinde otomatik olarak canlı tutulamaz. İnancın beslenmesi gerekir. Hristiyanlığa sırtını çevirmiş yüz kişiyi incellerseniz, acaba kaç tane mantıklı tartışmalar sonucunda ikna olup yolundan dönmüştür! İnsanlar mantıklı hiçbir neden olmadan sadece bir takım olayların akışına kapılıp sürüklenmiyor mu?

Şimdi imanı daha yüce olan ikinci anlamıyla ele alalım. Bu benim bugüne kadar yaptığım en zor işti. Öncelikle alçakgönüllülük konusuna dönerek yola çıkmak istiyorum. Hatırlarsanız, alçakgönüllülüğün ilk adımının gururun farkına varmak olduğunu söylemiştim. İkinci adım, Hristiyanlığın erdemlerini hayata geçirebilmek için ciddi gayretler göstermektir. Bunun için bir hafta yetmez. Her şey çok hoş gidebilir birinci haftada. Siz en iyisi bunu altı hafta deneyin. Böyle bir denemede kişi, çok geçmeden ya tümüyle imandan döndüğünü ya da ilk başladığı yerden daha da aşağıda olduğunu görecektir. Kendi durumuyla ilgili gerçekleri keşfedecektir. Kimse iyi olmak için bütün gücüyle çaba gösterene dek ne kadar kötü olduğunu fark edemez. İyi insanların günahla ayartılmanın ne olduğu bilmediklerine dair büyük bir yalan vardır. Oysa yalnızca ayartıya karşı koyanlar bunun ne kadar zor olduğunu bilebilir. Alman ordusunun ne kadar güçlü olduğunu öğrenmenin yolu, onlara teslim olmak değil, onlarla savaşa girmektir. Rüzgârın ne kadar güçlü estiğini anlamak için önüne yatmak değil, yüzünü rüzgara verip yürümek gerekir. Bir ayartıya beş dakika dayanıp teslim olan biri, bir saat dayanabilseydi neler olacağını bilemezdi. Kötü yürekli insanların aslında kötülük hakkında çok bilgi sahibi olmamalarının bir nedeni budur. Çünkü kötülüğe daima boyun eğip kapalı bir hayat yaşamışlardır. Kötülüğe ayak diremeye başlamadıkça içimizdeki kötülük eğiliminin şiddetini hiçbir şekilde

öğrenemeyiz. Bu eğilime asla boyun eğmeyen tek kişi İsa Mesih olduğundan, günahla ayartılmanın ne olduğunu da en iyi O bilir. Tek kusursuz gerçekçi İsa Mesih'tir. Hristiyanlığın erdemlerini hayata geçirmek için ciddi bir girişimde bulununca, aldığımız ilk ders başarısızlıktır. Bu süreci Tanrı'nın sizi sınavdan geçirmesine yorabilirsiniz. Sınavı hakkıyla verip Tanrı'dan iyi notlar alabileceğinizi umabilirsiniz. Bu tür fikirleri derhal aklınızdan silip atın. Bunu bir tür pazarlık olarak görebilir, sözleşmede kendinizle ilgili maddeleri yerine getirip Tanrı'yı size karşı borçlu çıkarmayı umabilirsiniz. Böylece Tanrı'yı da kendi yükümlülüklerini yerine getirmek mecburiyetinde bırakacağınızı düşünebilirsiniz. Bu tür fikirlerin de derhal aklınızdan silinmesi gerekir.

Tanrı'yla ilgili az çok düşünen her insan, Hristiyanlığı benimseyinceye dek kafasında bu tür sınav ve pazarlık fikirlerine yer verir. Gerçek Hristiyanlığın ilk işlevi bu fikirleri ortadan kaldırmaktır. Bu fikirlerin yok olduğunu gören bazı kişiler, sorunun Hristiyanlıkta olduğunu düşünüp vazgeçerler. Kafalarındaki Tanrı çok safdil olmalıdır. Oysa elbette, Tanrı bunların tümüyle farkındadır. Hristiyanlığın ilk işlevlerinden biri bu fikri de ortadan kaldırmaktır. Aslında Tanrı bu sınavı asla geçemeyeceğinizi ve O'nu borçlu duruma düşüremeyeceğinizi fark etmenizi beklemektedir.

Sonra başka bir şey keşfedersiniz. Sizdeki her yetenek, düşünme beceriniz, hatta kol ve bacağınızı oynatmak gibi önemsiz işlevleriniz bile size Tanrı tarafından verilmiştir. Tüm ömrümüzün her anını O'na hizmetle tüketseniz bile, Tanrı'ya zaten O'nun olmayan hiçbir şey veremezsiniz. Dolayısıyla, Tanrı için bir şey yaptığımı ya da O'na bir şey verdiğini zanneden bir kişinin neye benzediğini söyleyeyim. Tıpkı babasına, bana "1000 lira ver, sana

doğum günü hediyesi alacağım” diyen bir çocuğa benzer. Baba parayı verir ve çocuğun hediyesiyle hoşnut olur. Ama yalnızca budala bir baba bu işten karlı çıktığını düşünür. İşte bir kimse ne zaman bu gerçeği keşfederse, Tanrı o zaman onda etkin olmaya başlar. Gerçek yaşam bu keşifle birlikte başlar. Artık uyanmıştır kişi. Şimdi ikinci anlamdaki imandan söz edebiliriz.

12. Bölüm

İman

Herkesin çok dikkat etmesini istediğim bir şey söyleyerek başlamak istiyorum. Eğer bu bölümün sizin için hiçbir anlamı yoksa ve aklınızı hiç meşgul etmemiş sorularla uğraşıyorsa, sonraki bölüme geçin. Bunu boş verin. Hristiyanlığı benimsemeden önce, Hristiyanlığa dışarıdan bakılarak anlaşılan bazı şeyler vardır. Ancak bizzat Hristiyanlık yolunda ilerlemeden asla anlayamayacağınız da çok şey vardır. Bunlar göze pratik görünmese de aslında öyle olan şeylerdir. Yolculuk sırasında önünüze çıkan kavşaklarda ve engellerde ne yapılması gerektiğini gösteren levhalara benzerler. Bu tür yol ayrımlarına gelmeyen bir kişi için hiçbir anlamları yoktur. Dolayısıyla, Hristiyanlıkla ilgili anlam veremediğiniz metinler görürseniz, kaygılanmayın. O metinleri atlayın. Belki yıllar sonra ansızın anlamlarını kavrarınız. Hatta böyle şeyleri belki zamanından önce anlarsanız, size yararı değil zararı dokunabilir.

Elbette herkes kadar benim için de geçerlidir bu sözler. Bu bölümde açıklamaya çalıştığım herhangi bir gerçek, benim kendi hayatımda henüz erişemediğim bir şey olabilir. Belki oraya erişemediğim halde eriştiğimi sanıyorum. Bu durumda, bilgili Hristiyanların beni dikkatle izlemeleri ve yanlışıma gördüklerinde beni uyarmalarını isterim. Diğer okurlarım da bunları mutlak doğrular

olarak değil, yararı dokunabilecek bilgiler olarak okusunlar ve ihtiyatla değerlendirsinler.

Amacım imanın daha yüksek olan ikinci anlamını ele almaktır. Hristiyanlığın erdemlerini hayata geçirebilmek için her şeyi denediği halde beceremediğini, bunların bazılarını becerse dahi, Tanrı'ya zaten kendisinin olmayan bir şeyi veremeyeceğini fark etmiş bir kişinin imanın ikinci adımına geldiğini söylemişim. Başka bir deyişle, kişi iflasının farkına varır. Tanrı'nın yalnızca bizim davranışlarımızla ilgilenmediğini tekrar hatırlatmak isterim. Tanrı'nın beklentisi, kendisiyle nitelikli bir ilişki içinde olmamızdır. İnsanlarla da böyle olması gerektiğini ekleme gereği duymuyorum. Çünkü Tanrı'yla doğru bir ilişki varsa, insanlarla da doğru ilişkiler olur. Tahta bir tekerleğin tüm parmakları göbeğine doğru bir şekilde bağlıysa, birbirleriyle de doğru orantıda olacaklardır. Tanrı'yı bir tür müfettiş ya da pazarlık masasındaki bir taraf olarak gören, O'nunla karşılıklı talepler bazında alışverişi olan bir kişi, Tanrı'yla henüz doğru bir ilişki içine girememiştir. Ne kendisinin ne de Tanrı'nın kim olduğunu anlayamamıştır. İflas ettiğini anlayana kadar da Tanrı'yla doğru bir ilişkiye giremez.

'Anlamakla' kastettiğim papağan gibi tekrarlamak değil, yaşayarak keşfedip özümsemektir. Yalnızca temel düzeyde dinsel eğitim almış bir çocuk bile, Tanrı'ya verebileceğimiz her şeye O'nun zaten sahip olduğunu bilir. Hatta Tanrı'ya bir şey verirken dahi bir kısmını kendimize ayırmadan yapamadığımızı görür. Ben bu gerçekleri keşfetmemizden, yani tecrübe ederek öğrenmemizden söz ediyorum.

Tanrı'nın yasalarına uyamadığımızı görebilmek için öncelikle uyma yolunda kendi gücümüzle, canla başla çaba göstermeliyiz.

Çünkü hakikaten böyle bir çaba göstermedikçe kafamızın bir köşesinde, belki sonraki denemede başarabilirim, gibi bir düşünce olacaktır. Tanrı'ya giden yol, sürekli daha büyük bir çaba göstermeyi gerektiren bir ahlak mücadelesi yoludur. Ama diğer yandan, bizi Tanrı'ya döndürecek olan asıl etken o çaba değildir. Kişi asıl can alıcı bir noktaya o çabaların sonunda gelir. Tanrı'ya yaklaşım “Ben yapamıyorum, sen yapmalısın” diye yakarır. Lütfen, “Acaba ben bu noktaya geldim mi?” diye kendinizi sorgulamayın. Buraya ulaşım ulaşmadığımızı görmek için oturup kafa patlatmayın. Doğru yöntem değildir bu. Yaşamımızda önemli gelişmeler olurken biz genellikle bunları fark etmeyiz. Kendi kendimize “Hey, işte şimdi olgunlaşıyorum” demeyiz. Yalnızca geriye dönüp baktığımızda neler olduğunu anlar ve o zaman olgunlaştığımızı fark eder. Başka basit konularda da aynı ilke geçerlidir. Ne zaman uykuya dalacağım diye kaygıyla boğuşan bir kişi bir türlü uyuyamaz. Bu ilke, Elçi Pavlus'a ya da John Bunyan'a olduğu gibi herkese ani bir şekilde olamaz. Hatta bazen öyle yavaş bir gelişme olur ki, ne zaman oldu bu diye düşünürken belli bir saati ya da yılı gösteremezsiniz. Zaten önemli olan nokta gelişme sırasındaki hislerimiz değil, gelişmenin biçimidir. Kendi çabalarımızla memnun olma durumundan ya da kendi başımıza bir şey yapma umudundan kurtulup sorunlarımızı Tanrı'nın ellerine bırakma evresine geçiştir.

“Tanrı'nın ellerine bırakma” ifadesinin yanlış anlaşılabileceğini biliyorum ama şimdilik kullanmam gerek. Bir şeyi Tanrı'ya teslim eden bir Hristiyan bütün gücüyle İsa Mesih'e güvenir. İsa Mesih'in bütün yaşamı boyunca sürdürdüğü kusursuz söz dinlerliği kendisiyle paylaşacağına güvenir. İsa Mesih'in onu kendisine benzer kılacağına ve zayıf yönlerini güçlendireceğine güvenir. İsa Mesih, Hristiyanların dilinde “Oğulluk” özelliklerini bizimle paylaşır, bizi

kendisine benzer kılar ve Tanrı'nın çocukları olma hakkını verir. 4. Kitapta bu sözcüklerin anlamını inceleyeceğim. Dilerseniz şöyle diyebilirsiniz: İsa Mesih bir hiçe karşılık bir şeyi hatta her şeyi teklif etmektedir. Hristiyan yaşamı, bu teklifi kabul etmektir. Ama zor olanı, yaptığımızın ve yapacaklarımızın tümünün bir hiç olduğunu görebileceğimiz noktaya varmaktır. Keşke Tanrı bütün iyi yönlerimizi sayıp kötü yönlerimizi göz ardı etseydi. Önemle tekrar vurgulamak istiyorum. Bir ayartının üstesinden gelmek için kendi başımıza çabalamayı bırakmalıyız. Ancak elbette, her şeyi İsa Mesih'in ellerine teslim etmek, hiçbir çaba göstermemek demek değildir. Ona güvenmek ve her sözünü yerine getirmeye çalışmaktır. Bir kişinin öğütlediğini yapmıyorsanız, O'na güvenmediğiniz söyleyemezsiniz. Eğer kendinizi gerçekten O'nun ellerine teslim ettiyseniz, o zaman O'nun sözünü dinlemelisiniz. Bu sözdinleme eskisine göre daha az kaygılı olmalıdır. Sonsuz yaşama kavuşmak için değil, zaten kavuştuğumuz için söz dinliyoruz. Eylemlerimizle cennete gitmeyi amaçladığınız için değil, cennetin ilk ışıkları zaten üzerinizde parladığı için, o eylemlerde bulunmayı zaten istediğiniz için bunu yapmalısınız.

Bir Hristiyanın cennete gitmesini iyi eylemlerin mi yoksa imanının mı sağladığı sıkça tartışılmıştır. Aslında böyle zor konular hakkında konuşmaya pek hakkım yok. Ama bence bu soru, makasın hangi ucunun daha gerekli olduğunu sormaya benziyor. Büyük bir ahlaksal çaba göstermeniz, sizi sonunda umutsuzluğa düşürecektir. İşte o noktada sizi umutsuzluktan kurtarabilecek tek şey İsa Mesih'e imanınızdır. O'na olan imanınızdan ötürü iyi eylemlerde bulunmanız kaçınılmazdır. Hristiyanlar bazen Hristiyanlıkta bulunmayan iki yanlış düşünceye inanmakla suçlanır. Suçlanan iki grup Hristiyan vardır. Birinci grup şöyle dediği için suçlanır: "En

önemli olan şey eylemlerdir. En iyi eylem yardımseverliktir. En iyi yardımseverlik para yardımı, para yardımı yapabileceğiniz en iyi yer de kilisedir. Öyleyse, verin bize 10 bin sterlin, biz de size cennet kapısını açalım.” Böyle bir saçmalığa verilecek yanıt, cennetin satılabileceği düşüncesinden hareketle yapılanların iyi eylemler değil, en fazla ticari girişimler olabileceğidir. Diğer grup ise şöyle dediği için suçlanır: “Tek önemli olan imandır. İmanınız varsa, gerisi pek önemli değildir. Vur patlasın çal oynasın düşüncesiyle yaşayabilirsiniz. İsa Mesih nasılsa en sonunda hiçbir farklılıkla karşılaşmamanızı sağlayacaktır.” Bu saçmalığa şöyle yanıt verilebilir. “Eğer sizin iman diye nitelediğiniz şey, O’nun sözlerine uymanızı gerektirmiyorsa, bu iman değildir. Ne iman ne de güvenlidir bu. Siz sadece O’nun bazı öğretilerini aklınızla kabul etmişsiniz.”

Kutsal Kitap imanı ve eylemi’ şaşırtıcı bir şekilde birleştirip perçinler. “Kurtuluşunuzu saygı ve korkuyla sonuca götürmek için daha çok gayret edin” der. Bu ayete göre her şey bize ve iyi eylemlerimize bağlıdır. Ama Kutsal Kitap aynı zamanda, “Sizde etkin olan Tanrı’dır” der (Filipililer 2:12-13). Bu ayete göre de sanki bizim yaptığımız hiçbir şey yoktur. Sanki her şeyi Tanrı yapmaktadır. Hristiyanlıkta bu tür gerçeklerle karşılaşırız ama bunlar beni fazla şaşırtmıyor. Dikkat ederseniz, şu anda Tanrı’nın ve insanın neler yaptığını anlamaya çalışıyoruz. İkisinin ne zaman işbirliğinde bulunduğunu görebilmek ve işlevlerini birbirinden ayırmak için uğraş veriyoruz. Elbette bu uğraşı aklımızda canlandırırken birlikte çalışan iki kişi düşünürüz. Biri bir işi, diğeri ötekini yapmaktadır. Ama böyle bir düşünce tarzıyla bir yere varamayız. Tanrı böyle çalışmaz; sizin dışınızda olduğu kadar içinizedir! Kimin ne yaptığını anlayabilsek bile insan diliyle açıklayamayız. Hristiyanlığın farklı mezhepleri bu gerçeği açıkla-

maya çalışırken farklı diller kullanır. Ancak değişmeyen bir şey var. İyi eylemleri en çok vurgulayanlar imana da büyük bir gerek olduğunu, iman üzerinde en çok ısrar edenler ise iyi eylemlerin de gerekliliğini vurgular. Bu konuda daha fazla şey söylemek istemiyorum.

Hristiyanlık ilk önce göze sadece ahlak, görevler, kurallar, suçluluk ve erdemden ibaret görünse de, bunlar aracılığıyla sizi aslında çok daha öteye götürür dersem, bütün Hristiyanların bu görüşümü paylaşacaklarını biliyorum. Böyle şeylerin şaka haricinde artık konuşulmayacağı bir ülke hayal ediyorum. Aynalar nasıl ışıkla dolarsa, o ülkede de herkes iyilikle dolu olacak. Ama adına iyilik demeyecekler. Hiçbir şey demeyecekler. Hatta bunu düşünmeyecekler bile. Sadece bunun geldiği kaynakta olacak gözleri. Dünyamızın kenarından geçer bu kaynağa giden yol. Onun ötesini de kimse göremez. Ama benim gördüklerimin daha ötesini görebilen birçok kişi var.

4. KISIM

1. Bölüm Yapmak ve Doğmak

Önüme gelen herkes beni bu son kısımdaki konulara girmemem yolunda uyardı. Hepsi de “Sıradan okurlar ilahiyat istemez, sen sadece pratik, basit bir din anlat” dediler. Tavsiyelerini reddettim. Bence sıradan bir okur aptal değildir. İlahiyat Tanrı bilimi demektir. Tanrı’yı düşünmek isteyen biri, O’nun hakkındaki en açık ve doğru düşünceleri edinmek ister. Çocuk değilsiniz ki! Neden çocuk muamelesi göresiniz?

Bazı insanların ilahiyattan neden hoşlanmadıklarını kısmen anlayabiliyorum. Bir keresinde İngiltere Kraliyet Hava Kuvvetlerinde bir konuşma yapmak üzere davet edilmiştim. Kıdemli, yaşlıca bir subay ayağa kalktı ve şöyle dedi: “Ben böyle şeylere karışmam, ama şunu söyleyeyim ki ben de dindar biriyim. Tanrı’nın varlığına inanıyorum. Çölde yalnız olduğum bir gece O’nun varlığını, o müthiş gizemi hissettim. Tanrı hakkındaki bu zalıca doğmalarınıza, formüllerinize işte bu nedenle inanmıyorum. Tanrı’yı tecrübe eden insanlar için bu sözleriniz o kadar ufak, gerçek dışı ve ukalaca ki!”

Bir bakıma bu adama katılıyorum. Çölde Tanrı'yla yaşadıklarının gerçekliğine inanıyorum. Öyle bir tecrübeden sonra Hristiyan ilahiyatıyla ilgili konuların sönük kalacağını biliyorum. Atlas okyanusunun kıyısındaki bir plajdan enginlere baktıktan sonra okyanusun haritasına bakmak gibi bir şeydir bu. Haritanın sadece renkli bir kâğıttan ibaret olduğunu itiraf etmek gerek! Ancak harita hakkında hatırlamamız gereken iki şey var. Böyle bir eser, binlerce kişinin okyanus üzerindeki seyir tecrübelerine dayalıdır. Haritanın arkasındaki sayısız tecrübelerin her biri sizin plajdaki tecrübeniz kadar gerçektir. İkisi arasındaki fark, sizin tecrübenizin tek bir bakış açısına dayalı olması, haritanın ise birçok bakış açısını birleştirip göstermesidir. Üstelik okyanus üzerinde herhangi bir yere gitmek istediğinizde harita bir zorunluluktur. Plajda yapılan yürüyüşlerle tatmin olduğunuz süreçte, gördükleriniz haritadakilerden muhakkak daha zevklidir. Ama eğer Amerika'ya gitmek isterseniz, harita plaj manzarasından daha çok işinize yarayacaktır.

İşte, ilahiyat da harita gibidir. Hristiyanlığın öğretilerine kafa yormak, o subayın çölde yaşadığı deneyimden daha az heyecan vericidir ve daha az gerçektir. Neticede öğretiler Tanrı değildir, yalnızca birer harita gibidir. Ne var ki bu harita, Tanrı'yla ilişkisi olan yüzlerce insanın tecrübelerine dayanarak yapılmıştır. Hatta bazılarının tecrübeleri yanında bizim heyecanlarımız ve dindar duygularımız basit ve belirsiz kalır. İkinci olarak, İsa'nın yolunda ilerlemek için haritayı kullanmanız gerekecektir. O subayın çölde yaşadığı gerçek olabilir ve mutlaka heyecan vericidir ama arkası gelmez. Hiçbir yere götüremez böyle şeyler sizi. Zaten bu nedenle Tanrı'yı doğada hissetmeye dayalı belirsiz bir din insanlara çok çekici gelir. Heyecanlar vardır ama hiçbir işe yaramazlar. Plajda oturup dalgaları izlemek gibidir bunlar. Atlantik okyanusunu

oturup izlemekle Newfoundland'a asla varamazsınız. Tanrı'nın varlığını müzikte ve çiçeklerde hissetmeye çalışarak sonsuz yaşama kavuşamazsınız. Haritalara bakıp denize açılmadan hiçbir yere gidemezsiniz. Üstelik haritasız denize açılırsanız güvende olamazsınız.

İlahiyat pratiktir. Özellikle de bugünlerde! Eski günlerde daha kısıtlı eğitim ve tartışma olanakları vardı. Tanrı'yla ilgili temel ve basit bazı fikirlerle yetinmek kolaydı. Ama artık durum öyle değil. İnsanlar okuyor ve her konuyu tartışmaya açıyor. Elbette ilahiyat okumazsanız, Tanrı hakkında hiç bilginiz yoktur diyemem. Ama bu bilgilerin arasında uydurma, yalan yanlış ve karman çorman düşünceler de olacaktır. Bugün Tanrı hakkında sanki özgünmüş gibi piyasaya sürülen bazı fikirler, gerçek ilahiyatçıların yüzlerce yıl önce sınavıp reddetmiş olduğu fikirlerdir. Çağımızdaki bazı düşünceleri sırf rağbet gördükleri için hiçbir incelemeye tabi tutmadan benimsemek, geriye doğru gitmek yani dünyanın düz olduğuna inanmak gibi bir şey olabilir.

Aslına bakılırsa, Hristiyanlık hakkında en çok rağbet gören fikir şu değil midir? "İsa Mesih büyük bir öğretmendi. Eğer O'nun öğütlerine kulak verirsek daha iyi bir toplum düzeni kurabilir ve savaşa girmekten uzak dururuz." Hakikaten doğrudur bu sözler, ama İsa Mesih hakkındaki gerçeğin tümünü oluşturmazlar. Pratik açıdan da o kadar önemli değillerdir. İsa'nın öğütlerine kulak verseydik, gerçekten çok daha mutlu bir dünyada olurduk. İsa'yı bırakın, Pluto, Aristo ve Konfıçyüs'ün bazı sözlerini bile uygulasak, daha iyi bir yerde olabilirdik. Ama biz büyük öğretmenlerin öğütlerine kulak vermeyiz ki! Neden ötekileri bırakıp İsa'yı izleyelim? Daha iyi bir ahlak öğretmeni olduğu için mi? Eğer

gerçekçe buysa, Onu izleme olasılığını büsbütün azaltırız. Eğer basit derslere kulak vermezsek, daha zorlarımızı nasıl öğreniriz? Hristiyanlığı farklı kılan yalnızca daha iyi öğütlerse, o zaman Hristiyanlığın hiçbir önemi yoktur. İyi öğütler konusunda üç dört bin yıldır kıtlıkta olduğumuz söylenemez. Biraz daha iyi olanlarını dinlemenin hiçbir şeyi değiştireceğini sanmıyorum.

Gerçek Hristiyan inancını açıklayan yazılardan birini okuduğunuzda revaçtaki dinlerden çok farklı bir şeyden söz ettiğine tanık olursunuz. İsa Mesih'in Tanrı'nın Oğlu olduğunu söyler. İsa'ya iman edenlerin Tanrı'nın çocukları olduğunu anlatır. Mesih'in ölümünün bizi günahlarımızdan kurtardığını ifade eder.

Bu sözlerin zor anlaşıldığından yakınmak işe yaramaz. Hristiyanlık bizlere başka bir dünyadan, dokunduğumuz, işitip gördüğümüz dünyanın ötesindeki bir şeyden söz etmektedir. Sahte bir iddia olduğunu düşünebilirsiniz bunun. Ama gerçek olsaydı, en azından ve aynı nedenle modern fizik kadar zor anlaşılır olması beklenirdi.

Hristiyanlığın en şok edici düşüncesi, İsa Mesih'i kabul edenlerin Tanrı'nın çocukları olmasıdır. Peki, biz zaten Tanrı'nın çocukları değil miyiz? Tanrı'nın Babamız olması semavi dinlerin temel bakışı değil midir? Elbette, bir bakıma kuşkusuz Tanrı'nın çocuklarıyız. Tanrı bize can vermiş, sevgi göstermiş, bizimle ilgilenmiştir. Bu açıdan bir nevi babamızdır. Ne var ki İncil, Tanrı'nın çocukları olduğumuzu söylerken bambaşka bir mesaj veriyor. Bu da bizi ilahiyatın odak noktasına getiriyor.

İman bildireleri, İsa Mesih'in Tanrı'nın biricik Oğlu olduğunu, yaratılmayıp doğduğunu söyler. İlk önce bu noktanın çok açık

olarak anlaşılmasını istiyorum. İsa Mesih'in bakire bir kız aracılığıyla dünyaya gelmesinden söz etmiyorum. Evren yaratılmadan önce gerçekleşen bir şeyden söz ediyorum. İsa Mesih yaratılmamıştır. Dünya var edilmeden önce Babasından doğmuştur. Bunun anlamı nedir?

Baba'dan doğmak fiziksel bir olgu değildir; yaratılmak değil, O'nun gibi olmaktır. Doğmakla yaratılmak arasındaki fark şudur: Bir çocuğunuz olduğunda, sizin türünüzden bir canlı dünyaya gelmiştir. İnsanların bebekleri insan, kuşların bebekleri kuş olur. Oysa yaratılmak fiiliyle kendi türünüzden başka bir şey oluşturmaktan söz ediyoruz. Bir kuş yuva, kunduz baraj, insan da telsiz seti yaratabilir. Ya da insan telsizden daha çok kendisine benzer olan bir şey, örneğin bir heykel yaratabilir. Eğer iyi bir heykeltıraşsa, heykeli bir hayli insana benzetebilir. Ama elbette heykel insan değildir. Nefes alamaz, düşünemez; canlı değildir.

Anlaşılması gereken ilk nokta şudur: İnsandan doğanın insan olması gibi, Tanrı'dan doğan da Tanrı'dır. İnsanın yarattığı bir şey insan olmadığı gibi, Tanrı'nın yarattığı bir şey de Tanrı değildir. Bu nedenle Hristiyanlar, İsa Mesih'in Tanrı'nın Oğlu olduğu anlamda Tanrı'nın çocukları değildir. Bazı yönleri Tanrı'ya benzebilir, ama Tanrı'yla aynı türden değildirler. En fazla Tanrı'nın heykelleri ya da resimleri gibidirler.

Heykel insan biçimindedir ama canlı değildir. Aynı şekilde insan da (birazdan ifade edeceğim anlamda) Tanrı'nın suretindedir (benzerliğindedir) ama Tanrı'nın sahip olduğu türden bir yaşamı yoktur. Önce ilk noktayı, yani insanın Tanrı'ya benzerliğini ele alalım. Tanrı'nın yarattığı her şey bir bakımdan O'na benzer. Örneğin uzayın enginliği Tanrı'nın büyüklüğü ile aynı olmasa da

O'nun ululuğunun bir simgesi, ruhsal olmayan bir sureti gibidir. Enginliği açısından Tanrı'yı andırır. Madde de enerjiye sahip olduğu için Tanrı'nın gücünü andırır, ama elbette çok küçük ve fiziksel bir boyuttadır bu benzerlik. Bitkiler dünyası biyolojik yönden yaşama sahip olduğu için Tanrı'yı andırır ama bu da son derece kısımdır ve Tanrı'nın yaşamıyla aynı değildir. Hayvanlara geldiğimizde, bitkilerdeki biyolojik yaşama ek olarak başka benzeşimler görürüz. Böceklerin durmayan hareketliliği ve doğurganlığı, Tanrı'nın hiç durmadan devam eden etkinliğinin ve yaratıcılığının uzak ve bulanık bir yansıması gibidir. Memeli hayvanlarda sevgi eğilimine tanık olmaya başlarız. Elbette Tanrı'nın sevgisi gibi değildir bu ama bir resmin manzarayı andırdığı gibi Tanrı'yı andırır. İnsan söz konusu olduğunda, Tanrı'ya en çok benzeyen canlı odur (Belki başka dünyalarda Tanrı'ya insandan daha çok benzeyen yaratıklar olabilir, ama bizim bu konuda hiçbir bilgimiz yok.) İnsan sadece canlı olmakla kalmayıp sevebilen ve aklını kullanabilen bir varlıktır. Biyolojik yaşam, en üst düzeyde insanda görülür.

İnsanın doğal durumunda sahip olmadığı şey, Tanrı'da bulunan, çok daha yüce ve değişik bir yaşam türü olan ruhsal yaşamdır. Biz ikisi için de aynı sözcüğü, yaşam sözcüğünü kullanırız. Ancak, aynı sözcüğü kullandığımız için ikisinin de aynı şey olduğunu düşünürseniz, Tanrı'nın büyüklüğü ile uzayın büyüklüğünün aynı olduğunu düşünmek gibi bir yanılgıya düşersiniz. Gerçekte biyolojik yaşamla ruhsal yaşam arasındaki fark öyle büyüktür ki ikisine farklı isimler vereceğim. Biyolojik yaşam doğada başlar, eskir ve sonra yok olur (doğadaki her şey gibi). Biyolojik yaşamın varlığını sürdürülebilmesinin tek yolu yine doğadan aldığı (hava, su, yiyecek) unsurlardır. Doğaya bağımlı olan biyolojik yaşama Bios diyeceğim.

Ezelden beri Tanrı'da olan ve doğal evrenin tümünü yaratan ruhsal yaşama da Zoe diyeceğim. Biosun Zoeye simgesel bir açıdan benzerlik taşıdığı doğrudur. Ancak bu benzerlik son derece sınırlıdır. Bir mekân ile o mekânın fotoğrafı, bir insanla o insanın heykeli arasındaki benzerlik kadardır. Bios yaşamına sahip bir insanın Zoe yaşamına kavuştuğunda geçirdiği değişim, bir heykelin insana dönüştüğünde yaşadığı değişim kadar büyüktür.

Hristiyanlık işte bu değişimle ilgilidir. Bu dünya büyük bir heykeltıraşın atölyesidir. Bizler birer heykeliz ve bazılarımızın atölyede bir gün canlanacağına dair kanaatimiz var.

2. Bölüm

Üçlü Birlik

Geçen bölümde Tanrı'dan doğmak ve yaratılmak arasındaki farkı inceledik. Bir çocuk insandan doğar, ama heykel insan tarafından yaratılır. İsa Mesih Tanrı'dan doğmuştur ama insanlar Tanrı tarafından yaratılmışlardır. Bu sözlerle başlayarak Tanrı hakkındaki bir noktaya sadece değinmiş oldum. İsa Mesih, Baba Tanrı'dan doğan Tanrı'dır. Tanrı'yla aynı türden, aynı özdedir. İnsan bir babadan, insan bir oğlun doğmasına benzer bu. Ama yine de aynı şey değildir. Bu yüzden biraz daha açıklamaya çalışayım.

“Tanrı'ya inanıyorum ama kişisel bir Tanrı'ya inanmıyorum” sözleri bugünlerde birçok kişinin dilindedir. Her şeyin ardındaki gizemli Tanrı'nın, bir şahsiyetin çok daha ötesinde olması gerektiğini düşünüyorlar. Hristiyanlar kısmen aynı fikirdedir. Ancak, şahsiyetin ötesinde bir varlığın nasıl olabileceği fikrini size sadece Hristiyanlar verebilir. Tüm diğer inançlar Tanrı'nın şahsiyet ötesi olduğunu söylerler söylemesine, ama bir yandan da O'nu şahsi olmayan, yani şahsiliğin altında bir varlık olarak görürler. Hem şahsi hem de şahsiliğin ötesinde bir varlık arıyorsanız, Hristiyanlık ile diğer inançlar arasında bir seçim yapmanız gerekmez. Çünkü tek seçenek Hristiyanlıktır.

Bazı kişiler bu yaşamdan sonra (ya da bu yaşamdan sonraki yaşamlardan birinde) insanların ruhlarının Tanrı'yla birleşeceğine inanır. Bunu açıklamaya çalıştıklarında, Tanrı'yla birleşmemizi, iki maddenin birleşmesine benzettikleri ortaya çıkar. Kafalarındaki birleşme, bir damla suyun koca bir okyanusa düşmesi gibidir. Elbette, su damlasının sonudur bu birleşme. Eğer insanlara da böyle bir şey olacaksa, varlığımız son bulacak demektir. Oysa Hristiyanlar, Tanrı'nın yaşamına kavuşan insan ruhlarının varlığını devam ettirdiğine ve hatta kendi kişiliklerini tümüyle bulduklarına inanır.

İlahiyatın pratik olduğuna dair uyarıda bulunmuştum. Var oluşumuzun tüm amacı, Tanrı'nın yaşamına kavuşmaktır. Yaşamın ne olduğuna ilişkin bazı yanlış düşünceler bu olguyu anlamamızı zorlaştırır. Birkaç dakika süresince beni biraz dikkatlice takip etmenizi rica ediyorum.

Üç boyut dediğimiz şey, mekânda sağa ve sola, öne ve arkaya ya da aşağı ve yukarı olmak üzere üç yönde hareket etmenize olanak sağlar. Bunlardan başka bir yön yoktur; her yön ya bunlardan biridir ya da bunların arasındadır. Tek bir boyutu kullanıyorsanız, yalnızca düz bir çizgi çizebilirsiniz. İki boyut kullanıyorsanız, bir şekil, örneğin bir kare çizebilirsiniz. Bir kare dört adet düz çizgiden oluşur. Bir adım daha atalım şimdi. Üç boyutu kullanarak bir küp, örneğin bir tavla zarı ya da kesme şeker gibi bir cisim elde edebilirsiniz. Küp altı kareden oluşur.

Tek boyutlu bir dünya tek bir düz çizgi gibi olurdu. İki boyutlu bir dünyada düz çizgilerle şekiller oluşturabilirsiniz. Üç boyutlu bir dünyayı ise şekillerden oluşan üç boyutlu cisimlerle doldurabilirsiniz. Daha ileri ve karmaşık düzeylere doğru yol aldıkça, önceki

basit düzeylere ait unsurları geride bırakmazsınız. Onlar hala sizinledir ama yeni bir biçimde. Yalnızca basit düzeylerde kalsaydınız, neye dönüşebileceklerini hayal bile edemeyeceğiniz bir biçimde olurdu.

Hristiyanlığın Tanrı açıklaması da aynı ilkeyi içerir. İnsan düzeyi basit ve oldukça boş bir düzeydir. İnsan düzeyinde bir kişi bir varlık, iki kişi ise iki ayrı varlıktır. İki boyutta bir karenin tek bir şekil, iki karenin de iki ayrı şekil olması gibidir bu. İlahi düzeyde, kişilikler yine vardır, ama bunlar önceden hayal edemeyeceğiniz yepyeni biçimlerde birleşmişlerdir. Tanrı'nın düzeyinde, üç şahsın nasıl tek bir Varlık olabildiğini görürüz. Bir küpün altı kareden oluştuğu halde tek bir küp olmasına benzer bu. Elbette böyle bir Varlığı tümüyle kavrayabilmemiz mümkün değildir. İki boyutta kısıtlı kalıp da bir küp hayal etmek gibidir bu. Ama uzak da olsa bir düşünce edinmiş oluruz. Hem şahsi olmanın hem de şahsiyetin ötesinde olmanın neye benzediğini belirsiz de olsa resmedebiliriz. Asla tahmin edemeyeceğimiz bir şey olduğu halde, bir kez duyduktan sonra, bunu tahmin edebilmeliydim deriz. Çünkü bildiğimiz birçok şeye uyar.

Üç şahıslı olan bir varlığı hayal edemediğimize göre, O'nun hakkında konuşmanın ne yararı var diye sorabilirsiniz. Açıkçası konuşmanın bir yararı yoktur. Zaten önemli olan konuşmak değil, üç şahıslı olan bu Varlığa yaklaşımdır. Eğer arzu ederseniz, bugün başlayabilirsiniz buna.

Söylemek istediğim şudur: Sıradan bir Hristiyan, dua etmek için diz çöker. Tanrı'yla iletişim kurmaya çalışır. Eğer gerçekten Hristiyanysa, kendisini duaya yönlendirenin içindeki Tanrı olduğunu bilir. Ama Tanrı'yla ilgili bütün gerçek bilginin hem Tanrı hem de insan

olan İsa Mesih'ten geldiğini de bilir. İsa yanında durmakta, dualarına yardımcı olmakta, hatta kendisi için dua etmektedir. Ne olduğunu anlıyorsunuz. Dua ettiği varlık Tanrı'dır; ulaşmaya çalıştığı hedef budur. Kendisine dua gücü veren de iç varlığındaki Tanrı'dır. Bu hedefe ilerlemek için üzerinde ilerlediği köprü de yine Tanrı'dır. Yani üç şahıslı olan Tanrı, bu sıradan Hristiyanın günlük dualarında tümüyle etkindir. Zoe ya da ruhsal yaşam adını verdiğim yüksek yaşam düzeyine doğru hareket etmektedir kişi. Tanrı aracılığıyla Tanrı'ya yaklaşmaktadır ama hala kendindedir.

İlahiyat işte böyle başlamıştır. İnsanlar zaten Tanrı'yı belli belirsiz biliyorlardı. Sonra Tanrı olduğunu iddia eden bir kişi geldi, ama deli diye baştan savabileceğiniz biri değildi. O'na inandılar ve öldürüldükten sonra O'nu yine gördüler. Ardından küçük bir topluluk oluşturdular ve Tanrı'nın yine aralarında olduğunu gördüler; onlara yön veriyor, daha önce yapamayacakları şeyleri yapmalarını sağlıyordu. Bunları yaparken Hristiyanlıkta Üçlülük olan Tanrı tanımına ulaştılar.

Bu tanım bizim uydurduğumuz bir şey değildir. İlahiyat, bir açıdan deneysel bilime benzer. Uydurulanlar basit dinlerdir. İlahiyatı deneysel bilime benzetirken bir anlamda diğer – ama tümü değil - deneysel bilim dalları gibi olduğunu kastediyorum. Kayaları inceleyen bir jeologsanız, önce gidip kaya bulmanız gerekir. Kayaların kalkıp da size gelecek hali yoktur. Kayalara gittiğinizde sizden kaçamazlar. Girişimde bulunmak daima sizin sorumluluğunuzdur. Onlar buna engel de yardımcı da olamazlar. Ama bir zoolog olduğunuzu, hayvanların vahşi doğada resimlerini çekmek istediğinizi varsayalım. Kayaları incelemekten epeyce farklıdır bu. Hayvanlar size gelmezler ama sizden kaçabilirler. Sessizce hareket

etmezseniz, kaçacaklardır. Bu kez, küçük de olsa bir girişim payları vardır.

Daha yüksek bir düzeyde, bir insanı tanımak istediğinizi düşünelim. Kendisi buna izin vermedikçe onu tanıyamazsınız. Onun güvenini kazanmalısınız. Bu durumda girişim eşit derece bölünmüştür. Dostluk kurmak için iki tarafın da adım atması gereklidir.

Tanrı'yı tanımak istediğinizde, girişimde bulunan O'dur. Kendisini göstermedikçe, ne yaparsanız yapın O'nu bulamazsınız. Aslında, Tanrı kendisini bazı insanlara diğerlerinden daha çok gösterir. Bunun nedeni onları daha çok beğenmesi değil, akıllı ve karakteri tümüyle yanlış yerde olan bir kişiye görünmesinin olanaksızlığıdır. Gün ışığı aynalar arasında ayırım yapmaz, ama daha iyi yansıdığı yer tozlu değil temiz aynalardır.

Aslında bunu başka türlü de ifade edebiliriz. Tüm diğer bilim dallarında, kullandığımız gereçler sizin dışınızdadır (mikroskop ya da teleskop gibi). Oysa Tanrı'yı görmek için kullandığımız gereç sizin kendi varlığınızdır. İç varlığı temiz ve parlak olmayan bir kişinin Tanrı'yı görüşü de, tıpkı kirli bir teleskopla bakılan Ay gibi bulanık ve belirsiz olacaktır. Bu nedenle korkunç bazı ulusların korkunç dinleri vardır. Tanrı'ya kirli bir lensten bakmaktadırlar.

Tanrı kendisini gerçekte olduğu gibi yalnızca gerçek insanlara gösterir. Yalnızca bireysel yönden iyi olan kişilere değil, tek bir beden olarak birleşmiş, birbirini seven, birbirine yardım eden ve O'nu birbirlerine gösteren bir bedene görünür. Tanrı'nın insanlıkla ilgili tasarısı ve niyeti budur, bir orkestranın çalgıcıları, bir bedenin organları gibi olmalarıdır.

Tanrı'yı öğrenmenin gerçekten yeterli olan tek yolu, O'nu beraberce yaşayan Hristiyan topluluğudur. Bu bilim dalının teknik ekipmanı, laboratuvar donanımı Hristiyan kardeşliğidir. Bu nedenle, yıllar boyu uğraşıp da Hristiyan geleneğinin yerini tutacak basitleştirilmiş bir din türevi bulamaya çalışanlar zamanlarını boşa tüketiyorlar. Bu tıpkı bir adamın eski püskü bir dürbünle gerçek astronomlara haddini bildirmeye kalkışmasına benzer. Belki çok zeki, hatta bütün astronomların tozunu attıracak kadar zeki olabilir, ama tabii ki hiç şansı yoktur. Nitekim böyle bir kişi kısa sürede unutulup gider, ama gerçek bilim yoluna devam eder.

Hristiyanlık bizim uydurduğumuz bir şey olsaydı, muhakkak daha basit yapardık onu. Ama bizim uydurmamız değildir. Dinleri icat eden kişilerle basitlik konusunda yarışamayız. Nasıl yarışalım ki? Bizim işimiz Gerçekle! Gerçeklerle uğraşmak istemeyenler yalnızca basit uğraşlarla yetinir.

3. Bölüm

Zaman ve Zamanın Ötesi

Bir kitabı okurken asla sayfa atlamamanız gerektiği düşüncesi çok aptalcadır. Bütün aklı başında insanlar, işlerine hiç yaramayan bir bölüme geldiklerinde özgürce sonrakine geçerler. Bu bölümde bazı okurlar için yardımcı olabileceğini düşündüğüm bir konuda konuşmak istiyorum. Ama belki bazılarına gereksiz derecede karmaşık gelebilir. İkinci gruptan bir okursanız, bu bölümle kafa yormayıp sonrakine geçin.

Geçen bölümde, dua konusuna değinmiştim. Henüz sizlerin ve benim aklımda taze bir konuyken, insanların dua düşüncesinde yaşadıkları bir zorluğa değinmek isterim. Birisinden şöyle bir şey duymuştum: “Tanrı’ya inanırım tamam, ama kendisine aynı anda seslenen milyonlarca insanla ilgilendiğine inanamam.” Aslında birçok kişinin bu soruyla mücadele ettiğini keşfettim.

Dikkat ederseniz, sorun *aynı anda* sözcüklerinde yatıyor. İnsanlar birer birer gelseler, sonsuz zamana sahip olan Tanrı onların hepsini dinleyebilirdi. Bu zorluğun ardında Tanrı’nın bu kadar çok işi kısacık bir zamana sığdırması vardır.

Bizler zamanı an ve an yaşarız. Sonraki an gelmeden önceki an kaybolur ve böylece her şeyi sırasıyla zamana sığdırırız. Zaman böyledir. Elbette Zamanın – geçmiş, şu an ve gelecek olmak üzere – diziliminin, bütün varoluş için böyle olduğunu sanırız. Evrenin tümünün ve hatta Tanrı'nın bizler gibi geçmişten geleceğe doğru hareket ettiğini düşünürüz. Ama birçok aydın bu düşüncede değildir. Bazı şeylerin zamanın kapsamında olmadığı düşüncesini başlatanlar ilahiyatçılardır. Daha sonra bazı düşünürler ve bilim adamları da bu düşünceye katılmışlardır.

Elbette Tanrı zamanın içinde değildir. O'nun yaşamında birbirini takip eden anlar yoktur. Bu gece on buçukta O'na dua eden bir milyon kişi varsa, onların hepsini on buçukta dinlemek gibi bir mecburiyeti yoktur. Dünyanın başından beri her an O'nun için şu andır. Başka bir deyişle, uçağı alev almış bir pilotun saniyelik duasını dinlemek için sonsuzluk kadar vakti vardır.

Bunun zor olduğunu biliyorum. Tam anlamıyla benzer olmadığı halde size bir fikir vermeye çalışabilirim. Bir roman yazdığımı varsayın. Şöyle bir satır yazıyorum: “Mary işini bıraktı; hemen ardından kapı çalındı!” Öykümün kahramanı olan Mary için işi bırakmasıyla kapının çalınması arasında hiçbir zaman aralığı yoktur. Ama öyküyü yazan ben, Mary'nin zaman diliminde yaşamıyorum. Cümlelerin ilk yarısıyla ikinci yarısı arasında üç saat oturup Mary'yi düşünebilirim. Sanki Mary kitaptaki tek karaktermiş gibi canımın istediğı kadar onu resmedebilirim. Bu saatlerin hiçbirini Mary'nin zaman diliminde (yani kitaptaki öyküde) geçmeyecektir.

Elbette bu mükemmel bir örnek sayılmaz, ama zaman konusundaki gerçeğı örneklememe yardımcı olabilir. Roman yazarı, öyküsündeki zaman akışına ayak uydurmak zorunda olmadığı gibi,

Tanrı da bu evrenin zaman akışına ayak uydurmak durumunda değildir. Hepimize sonsuz, sınırsız ilgi gösterebilir. Zaman azlığından ötürü bizimle bir kitle olarak aynı anda uğraşmak durumunda değildir. Tanrı'nın yarattığı tek canlı sizmişsiniz gibi O'nunla zaten baş başasınız. İsa Mesih öldüğü zaman, sanki dünyadaki tek kişi sizmişsiniz gibi sizin için bireysel olarak öldü.

Yukarıdaki örneğin aksaklığı şudur: Yazar bir zaman dizininden (romandaki) çıkararak başka bir zaman dizinine (gerçek dünyaya) giriyor. Oysa Tanrı, hiçbir zaman biriminde yaşamıyor. O'nun yaşamı bizim gibi an ve an akıp gitmiyor. İçinde bulunduğumuz şu an Tanrı için hem 1920'dir hem de 1960. Tanrı'nın yaşamı kendisidir.

Zamanı, üzerinde yolculuk ettiğimiz düz bir çizgi olarak düşünelim. Tanrı ise o çizginin üzerinde bulunduğu kâğıdın tamamı gibidir. Yolculuğumuz sırasında yavaş yavaş çizginin değişik kısımlarına varıyoruz. B'ye gelmeden önce A'yı bırakacağız, B'den sonra da C'ye yaklaşacağız. Tanrı ise yukarıdan da, aşağıdan da, dışarıdan da çizginin tümünü kapsar ve tümünü görür.

Eğer zamanla ilgili bu kavramı anlayabilirsek, Hristiyanlıktaki bazı belirgin zorlukları aşabiliriz. Hristiyanlığı benimsemeden önce benim bir itirazım vardı. Hristiyanlar her yerde bulunan ve her şeyin devamını sağlayan Tanrı'nın insan bedeni alarak dünyaya geldiğine inanıyorlardı. Ben de soruyordum; "O zaman bebekliğinde ya da uyuduğunda evren nasıl aynı düzende işlemeye devam etti?" İsa Mesih aynı anda hem her şeyi bilen Tanrı hem de öğrencilerine "Bana kim dokundu" diye soran bir kişi olabiliyordu? En kritik noktanın zaman olduğuna dikkat emişsinizdir. Bir bebek nasıl aynı anda evreni yönetebiliyor? İsa'nın Tanrı olarak

zamanın dışındaki yaşamını anlayabilirdim. Filistin’de yaşadığı günleri de anlayabilirdim. Ama ikisinin birbirinden ayrı zaman dilimleri olduğunu sanıyordum. Tıpkı askerlik hizmetimi yaptığım zaman dilimini bütün yaşamımdan çıkarılmış bir parça olarak görmeme benziyordu bu. Belki çoğumuz zaman kavramını böyle algılıyoruz. Sanki Tanrı, insan bedeni olarak yaşayacağı zaman dilimini gelecek, şu an ve geçmiş olarak görüyor! Oysa bu düşüncede gerçek payı yoktur. İsa Mesih’in dünyadaki yaşamını Tanrı olarak zamanın ve mekânın ötekisindeki yaşamıyla bağdaştıramazsınız. Mesih’in insan doğası, zayıflığı, uykusu ve bilgi eksikliği O’nun ilahi yaşamının tamamının kapsamındadır. Tanrı’nın kapsamındaki bu insan yaşamı, bizim açımızdan tarihin belli bir döneminde gerçekleşmiştir. Biz Tanrı’nın kendi varoluş düzeyinde de bunun böyle olduğunu hayal ederiz. Oysa Tanrı’nın tarihi yoktur. Öyle yetkin ve eksiksiz bir gerçekliktedir ki, tarihi olamaz. Tarihin içinde olmak, gerçekliğinizin bir parçasını yitirmektir (çünkü geçmişinize gömülmüştür) ve gerçekliğinizin bir parçasını henüz yaşamamış olmaktır (çünkü henüz gelecektedir). Biz sadece şu anı yaşıyoruz. Tanrı’nın böyle olmadığı apaçıktır.

Tanrı’nın zamanın içerisinde olduğunu düşündüğümüz zaman başka bir zorlukla karşılaşırız. Tanrı’ya inanan herkes bizim yarın ne yapacağımızı Tanrı’nın bildiğine de inanır. Tanrı yarın ne yapacağını biliyorsa, başka bir şey yapma özgürlüğüm olabilir mi? Buradaki zorluğumuz da aynı nedenden kaynaklanıyor. Tanrı’nın bizler gibi zaman çizgisinde ilerlediğini düşünüyoruz. Aradaki tek farkın Tanrı’nın ileriye görmesi, bizim ise göremememiz olduğunu sanıyoruz. Tanrı bizim eylemlerimizi önceden görüyorsa, bunları yapıp yapmama özgürlüğüne nasıl sahip olabileceğimizi anlamak güçtür. Tanrı’nın zaman çizgisinin dışında olması, bizim “yarın”

dediğimiz zaman diliminin O'nun gözünde bizim “bugün” dediğimiz zaman dilimiyle aynı olmasıdır. Tanrı için bütün günler “şu andır”. Tanrı sizin dün yaptıklarınızı hatırlamıyor, bunları zaten yaparken görüyor. Yani dün sizin için kaybolduğu halde Tanrı için kaybolmuş değildir. Aynı şekilde, Tanrı sizin yarın yapacaklarınızı önceden görmüyor, bunları zaten yaparken görüyor. Yarın bizler için henüz gelmemiştir, ama Tanrı için böyle değildir. Tanrı neler yaptığınızı bildiği için şu anki davranışlarınızın daha az özgürce olduğunu düşünemezsiniz. Tanrı yarınki davranışlarınızı da aynı şekilde biliyor çünkü aynı zamanda yarını yaşıyor ve sizi izlemesi mümkündür. Bir anlamda eyleminizi yapana dek bilmiyor, ama yaptığımız anda biliyor, çünkü o an Tanrı'nın gözünde şimdidir.

Bu düşünce bana epeyce yardımcı oldu. Size yardımı dokunmuyorsa, es geçin. Bilge ve önde gelen bazı Hristiyanlar böyle düşünmüştür ve Hristiyanlığa aykırı bir düşünce değildir. Ama Kutsal Kitap'ta ya da inanç bildirgelerinden birinde göremezsiniz bunu. İyi bir Hristiyan olmak için de bunu kabullenmenize ve hatta bu konuyu düşünmenize bile gerek yoktur.

4. Bölüm

İyi bir Buluşma

Bu bölüme başlarken, zihinlerinizde net bir resim olmasını isterim. Masada birbirinin üzerinde duran iki kitap hayal edin. Alttaki kitap üsttekini tutuyor, destekliyor. Çünkü üstteki kitap alttakine dayanıyor ve böylece masaya değmeden, yüzeyden iki santim yukarıda duruyor. Alttaki kitaba A, üstekine B diyelim. A'nın konumu B'nin konumuna sebep olmaktadır. Yeterince net mi bu? Şimdi, elbette böyle bir şey olmaz, ama konuyu açmak için olduğunu varsayalım. Diyelim ki, her iki kitap da ezelden beri bu konumda duruyor. Yani B'nin duruşu her zaman A'ya dayanıyor. Ama A'nın duruşu B'nin duruşundan önce gerçekleşmiş olamaz. Başka bir deyişle, sonuç her zaman sebepten *sonra* gerçekleşmez. Elbette sonuçlar genellikle sebeplerden sonra gerçekleşir. Örneğin, önce salatayı yiyip sonra hazımsızlık çekersiniz. Ama bütün sebepler ve sonuçlar için aynı şey geçerli değildir. Bunun neden önemli olduğunu açıklayacağım.

Birkaç sayfa önce Tanrı'nın üç şahıslı tek bir Varlık olduğunu söylemiştim. Altı kareden oluşan tek bir Küp gibidir bu. Ancak üç şahsın nasıl birbiriyle bağlantılı olduğunu açıklamaya çalışırken, onlardan biri sanki daha önceden var olmuş gibi bir dil kullanmak zorunda kaldım. Birinci şahıs Baba, ikincisi Oğul'dur. Oğul'un Baba'dan doğduğunu söyledik. Buna doğmak diyoruz, yaratmak

değil, çünkü Oğul Baba'yla aynı öze sahiptir. Bu durumda, kullanılacak uygun sözcük Baba'dır. Ne yazık ki, bir insanın kendi oğlundan önce var olması gibi, Baba Tanrı'nın da Oğul'dan önce var olduğu düşüncesi uyanıyor. Bu nedenle, bir şeyin başka bir şeyden önce var olmadan onun kaynağı, kökeni ya da sebebi olabileceğini açıklamak önemlidir. Baba var olduğu için Oğul da vardır, ama Baba'nın Oğul'a sahip olmasından önceki bir zaman yoktur.

Belki de bunu düşünmenin en iyi yolu şudur. İki kitap hayal etmenizi istemiştiniz ve sanırım çoğunuz hayal ettiniz. Yani hayal gücünüzü kullanıp zihninizde bir resim canlandırdınız. Hayal gücünüz sebep, zihinsel resim ise sonuç oldu. Ama önce hayal gücünüz, sonra resim gelmedi. Hayal ettiğiniz “anda” resim canlandı. İradenizi kullanarak resmi gözünüzün önünde tutunuz. Ama iradenizin eylemi ile resim tam olarak aynı anda başladı ve bitti. Her zaman var olmuş bir Varlık, her zaman bir şeyi hayal etseydi, bu eylem her zaman zihinsel bir resim oluştururdu. Resim de eylem kadar ezeli olurdu.

Oğul'un Baba'dan doğduğunu söylerken, ışığın lambadan, ısının ateşten ya da düşüncelerin zihinden doğmasına benzer bir gerçeği ifade ediyoruz. Oğul Baba'nın öz ifadesi, Baba'nın söyledikleridir. Baba'nın bunları söylemediği bir zaman asla olmamıştır. Ama bir şeye dikkat ettiniz mi? Işık ve ısıyla ilgili bu benzetmeler, Baba ve Oğul'un iki şahıs değil de iki maddeymiş gibi algılanmasına yol açabilir. Bu nedenle, İncil'deki Baba ve Oğul kavramı, bizim tüm açıklamalarımızdan çok daha nettir. Kutsal Kitap'ın sözlerinden uzaklaşıp kendi kavramlarımıza başvurduğumuzda böyle olur. Bazen belli bir noktayı netleştirmek için Kutsal Kitap dışındaki örneklere başvurabiliriz, ama sonra derhal geri dönmemiz

gerekir. Doğal olarak Tanrı, kendisini bizim O'nu tanımladığımızdan çok daha iyi tanımlar. Baba ile Oğul'un, Birinci ve İkinci Şahıslar arasındaki ilişkiyle tanımlanacağını bilir. Aslında bu ilişki hakkındaki en önemli gerçek sevgiye dayanmasıdır. Baba Oğul'dan zevk alır. Oğul Baba'ya bakar.

Devam etmeden önce bu konunun pratik önemine dikkat edin. Birçok kişi, "Tanrı sevgidir" gerçeğini zevkle tekrarlar. Ama "Tanrı sevgidir" gerçeğinin Tanrı iki şahsı içermedikçe anlamsız kalacağını düşünmez. Sevgi bir kişinin başka bir kişiye karşı hissettikleridir. Tanrı tek bir şahıs olsaydı, dünya yaratılmadan önce sevgi olamazdı. Aslında insanların "Tanrı sevgidir" sözleriyle kastettikleri bambaşka bir şeydir. Onlar "Sevgi Tanrı'dır" demek istiyor. Sevgi duygusunun ve bu duygunun sonuçlarının büyük hürmetle karşılanması gerektiğini öne sürüyorlar. Belki de öyle karşılanmalıdır. Oysa Hristiyanların "Tanrı sevgidir" deyişi oldukça farklı bir anlam taşır. O'nun sevgisinin canlı ve dinamik etkinliği ezelden beri devam etmektedir ve her şeyi yaratmıştır.

Hristiyanlıkla diğer inançlar arasındaki en önemli farklardan biri budur. Hristiyanlıkta Tanrı statik bir varlık değildir; dinamiktir, etkindir ve canlılıkla doludur. Hatta eğer saygısızlık olarak görmezseniz, etkinliği bir tür dansa benzer. Baba ile Oğul arasındaki birlik o denli somut bir şeydir ki, birliğin kendisi bile bir Şahıstır. Bunu kavramak zor olabilir, ama şöyle bakmaya çalışın: İnsanlar aile toplantısı ya da kulüp toplantısı gibi çeşitli nedenlerle bir araya geldiklerinde aile ruhu, toplantı ruhu gibi kavramlardan söz ederler. Bireylerin birbirlerine davranışları, hitap şekilleri ve tutumları gerçekten de ortamı etkileyen bir ruh doğurur. Sanki ortam bir kişiliğe bürünür. Elbette gerçek bir şahıstan söz etmiyoruz ama

şahısa benzer nitelikler kazanır. Tanrı ile bizim aramızdaki farklardan biri budur. Baba ile Oğul'un birliği gerçek bir Şahıstır ve Üçlülük'in üçüncü üyesidir.

Üçüncü kişi Kutsal Ruh'tur ve Tanrı'nın ruhudur. Kutsal Ruh'un aklınızda Baba ve Oğul'a kıyasla daha belirsiz görünmesine şaşmayın. Bunun böyle olmasının bir nedeni var. Hristiyan yaşamında genellikle Kutsal Ruh'a bakmıyorsunuz, ama O sizin aracılığınızla daima etkindir. Baba'nın sizin dışınızda bir Varlık olduğunu, gözünüzün önünde olduğunu, Oğul'un dualarınızda yardımcı olduğunu, sizi bir başka oğla dönüştürdüğünü ve yanınızda durduğunu düşünüyorsunuz. Üçüncü Şahıs ise içinizedir ya da belki arkanızda olduğunu düşünebilirsiniz. Bazı kişiler üçüncü Şahısla başlayıp geriye doğru düşünmeyi daha kolay buluyor. Tanrı sevgidir ve bu sevgi insanlar aracılığıyla – özellikle Hristiyan topluluğu aracılığıyla etkindir. Ama öncesizlikten gelen bu sevgi ruhu Baba ile Oğul arasında ezelden beri etkindir.

Peki, tüm bunların önemi nedir? Dünyadaki her şeyden daha önemlidirler. Bu üç şahıslı yaşamın tüm örneği, temsili ya da dansı, her birimizde canlanmalı ve bir parçamız olmalıdır. İçine yerleşmek için yaratıldığımız o mutluluk kalıbına girmenin başka bir yolu yoktur. İyi şeyler de kötüler gibi bulaşarak geçer. Isınmak isterseniz, ateşe yakın durmalısınız. Islanmak isterseniz, suya yaklaşmalısınız. Sevince, güce, esenliğe ve sonsuz yaşama kavuşmak isterseniz, bunların kaynağına gelmelisiniz. Bunlar Tanrı'nın dağıttığı ödüller değildir. Gerçeğin kaynağından fışkıran büyük bir enerji ve güzellik pınarıdır. Eğer yaklaşırsanız, islanırsınız. Yoksa kuru kalırsınız. Tanrı'yla birleşen bir kişi, nasıl olur da sonsuza dek

yaşamaz? Tanrı'dan ayrı kalan bir kişi ise nasıl olur da sararıp ölmez?

Peki, Tanrı'yla nasıl birleşecek? Üçlülük'in yaşamına nasıl dâhil olacağız?

II. bölümde doğmak ve yaratılmak hakkında neler söylediğimi hatırlayın. Bizler Tanrı'dan doğmamış, yaratılmıştık. Doğal halimizle Tanrı'nın oğulları değil, yalnızca heykelleriyiz. Zoe'dan yani ruhsal yaşamdan yoksunuz. Yalnızca Bios'a yani biyolojik yaşama sahibiz ve bu yaşam da harap olup ölecektir. Hristiyanlık Tanrı'nın yaşamına dâhil olabileceğimizi öğretir. O zaman, yaratılmış olan değil daima varolmuş ve varolacak bir yaşama ortak olacağız. İsa Mesih Tanrı'nın Oğludur. Biz de bu yaşama dâhil olarak Tanrı'nın oğulları olacağız. Baba'nın bizi sevdiği gibi biz de O'nu seveceğiz. Kutsal Ruh'un yaşamlarımıza getirdiği canlılığı göreceğiz. İsa Mesih bu dünyaya insan bedeniyle gelip kendi yaşamını insanlarla paylaştı. Buna iyi bulaşıcılık adını veriyorum. Her Hristiyan bir nevi küçük bir Mesih olmalıdır. Hristiyan olmanın bundan başka bir amacı yoktur.

5. Bölüm

İnatçı Oyuncak Askerler

Tanrı'nın biricik Oğlu, insanların Tanrı'nın oğulları olmalarını sağlamak için insan bedeni aldı. İnsanlık Tanrı'ya karşı hiç isyan etmeseydi ve düşman kuvvetleriyle işbirliği yapmasaydı, neler olurdu bilmiyoruz. En azından ben bilmiyorum. Belki de herkes doğduğu andan başlayarak İsa Mesih'te yaşardı ve böylece Tanrı'nın yaşamını paylaşırdı. Belki Bios, yani doğal yaşam birdenbire Zoe'ye, yani sonsuz yaşama dâhil olurdu. Elbette bunlar tahminlerdir ve biz şu anki durumla ilgilenmeliyiz.

Şu anki durum şöyledir: İki değişik yaşam türü birbirinden sadece farklı olmakla kalmayıp birbirine karşıttır. Her birimizde bulunan doğal yaşam benmerkezcidir; pohpohlanmak, sevmek, hayranlık uyandırmak, başkalarını kendi çıkarı için kullanmak ve bütün evreni sömürmek ister. Arzusu kendi haline bırakılmaktır. Kendisinden daha iyi, kuvvetli ya da yüksek olan, kendisini daha küçük ve daha güçsüz hissettirecek her şeyden uzak durmak ister. Pislige alışık insanların banyo yapmaktan korktukları gibi, ruhsal dünyanın ışığından ve temiz havasından korkar. Aslında bir bakıma haklıdır. Ruhsal yaşamın etkisi altına girerse, bencilliğin ve başına buyrukluğun ezileceğini bilir. Bundan kaçınmak için bütün gücüyle mücadele etmeye razıdır.

Çocukluğunuzda oyuncaklarınızın canlandığını hayal ettiniz mi? Canlansalar, her şey ne kadar eğlenceli olurdu, değil mi? Şimdi onları gerçekten yaşama kavuşturduğumuzu varsayalım. Kurşundan yapılma oyuncak bir askeri küçük bir insana dönüştürüyorsunuz. Ama asker bundan hoşlanmıyor. Ete ve kemiğe bürünmek istemiyor, çünkü kurşunu bozduğunuzu, kendisini de öldürdüğünüzü sanıyor. Size engel olmak için elinden geleni ardına koymuyor.

Böyle bir kurşun askerle ne yapardınız bilemem, ama Tanrı'nın bizlerle ne yaptığını söyleyeyim. Üçlü birliğin ikinci şahsı olan Tanrı Oğlu insan bedeni aldı. Bu dünyaya belli bir boyu, kilosunu ve saç rengi olan, belli bir dili konuşan gerçek bir insan olarak geldi. Her şeyi bilen ve bütün evreni yaratan Sonsuz Varlık, bir cenin olarak rahme düştü, bir bebek oldu ve böylece dünyaya indi. Bu durumu anlayabilmek için belki de bir böceğe ya da bir yengece dönüştüğünüzde neler hissedeceğinizi düşünmeniz gerekir.

Sonuçta Tanrı'nın bütün insanlar için örnek oluşturduğu bir kişi ortaya çıktı. Anneden miras alınan “yaratılmış” yaşam, tümüyle ve kusursuz bir şekilde “doğmuş” olan yaşamla birleşti. Yani insan doğası ilahi Oğul doğasıyla birleşti. Böylece insanlık, erişmesi gereken noktaya erişerek Mesih'in yaşamına kavuştu. Bizim için doğal yaşamın öldürülmesi en büyük zorluk olduğundan, İsa Mesih de insan doğasının her fırsatta öldürüldüğü bir yolu benimsedi. Yoksulluk çekti, ailesi tarafından yanlış anlaşıldı, yakın dostlarından birinin ihanetine uğradı, yetkililerin alaylarına ve aşağılamalarına maruz kalarak işkencelerle idam edildi. İçindeki insan doğası ilahi doğayla birleşmiş olduğundan ölümden sonra

yine yaşama döndü. İsa Mesih'te hem Tanrı hem de insan ölümden dirildi. Böylece, kurşun askerlerden biri tümüyle canlanmış oldu.

Kurşun asker örneğimin artık işe yaramadığı bir noktaya varıyoruz. Oyuncak askerlerden ya da heykellerden biri gerçekten canlanırsa, diğerleri bundan hiç etkilenmez. Çünkü hepsi birbirinden bağımsızdır. Oysa insanlar böyle değildir. Bağımsız görünürler, çünkü ayrı yaşamları vardır. Ama yaratılışımız itibarıyla sadece şu anı görüyoruz. Eğer geçmişi görebilseydik, durum ne kadar değişik görünecekti. Bütün insanların dedelerinin, ninelerinin, yani atalarının parçası oldukları bir zaman vardı. İnsanlık tarihini Tanrı'nın gördüğü açıdan görebilseydiniz, insanların birbirinden ayrı, kopuk noktalar olmadığını fark ederdimiz. Aslında insanlık, sürekli gelişen, serpilerek karmaşık ve ulu bir ağaca benzer. İnsanlar ne birbirlerinden ne de Tanrı'dan ayrı ve bağımsızdır. Şu anda dünyadaki her insan Tanrı'nın sağlayışı ve yardımıyla yaşamakta, nefes alıp hissedebilmektedir.

Aynı nedenle, İsa Mesih'in insan olması, tek bir kurşun askerin canlanması değildir. Bütün insanlığın yeni bir şekilde etkilenmeye başlamasıdır. İsa Mesih'ten önce yaşayanlar ve sonra yaşayanlar, hatta Mesih'i hiç duymamış olanlar da bundan etkilenmiştir. Bir bardak suya yeni bir tat ya da yeni bir renk katacak bir şey atmaya benzer bu. Elbette kullandığım bu örneklerin hiçbiri kusursuz değildir. Neticede Tanrı yalnızca kendisi gibidir, başka bir şeye benzemez ve yaptıkları hiçbir şeyle kıyaslanmaz.

O halde, İsa Mesih'in insanlığa getirdiği fark nedir? Yaratılmış bir varlığın Tanrı'dan doğan bir varlığa dönüşmesi. Geçici biyolojik yaşamdan, sınırsız ruhsal yaşama geçmek. İşte bizim için Mesih'in mümkün kıldığı değişim budur. İnsanlık, ilkede

kurtarılmıştır; bize düşen bu kurtuluşu kabul etmek ve yaşamaktır. İşin zor ve bizim için imkânsız olan kısmı İsa Mesih tarafından başarılmıştır. Ruhsal yaşama kavuşmak için kendi çabalarımızla mücadele etmemiz gerekmez. İsa Mesih zaten gökten inerek bunu insanlığa vermiştir. Yüreğimizi, ruhsal yaşama kusursuz bir şekilde sahip olan tek kişiye açarsak, hem Tanrı hem de insan olan İsa bunu bizim içimizde ve bizim için gerçekleştirecektir. İyi bulaşıcılık hakkında söylediklerimi anımsayın. Bizim kendi türümüzden olan birisi bu yeni yaşama sahipti; eğer O'na yaklaşırsak, aynı yaşamı bizlerle de paylaşacaktır.

Elbette bu gerçeği farklı ifadelerle de dile getirebilirsiniz. İsa Mesih'in günahlarımız için öldüğünü söyleyebiliriz. Bizim yapmamız gereken bir şeyi Mesih yaptığı için Baba'nın bizi bağışladığını söyleyebiliriz. Mesih'in ölümü alt ettiğini söyleyebiliriz. Bunların hepsi de doğrudur. Eğer bu terimlerden herhangi birini benimsemekte zorluk çekiyorsanız, başkasını kullanın. Ama ne yaparsanız yapın, sizinle aynı inanç ve uygulamaları kastettikleri halde farklı terimler kullanan kişilerle tartışmaya girmeyin.

6. Bölüm

İki Not

Yanlış anlaşılmaktan kaçınmak için geçen bölümde ortaya çıkan iki nokta hakkında bazı notlar eklemeyi istiyorum.

1) Sağduyulu bir eleştirmen bana şöyle bir soru yöneltmişti: “Madem Tanrı oyuncak askerler yerine çocuklar istiyormuş, bizi bu kadar zahmetli bir süreçle canlandırmak yerine neden işin başında çocuklar olarak kendisinden doğmamızı sağlamamış?” Bu sorunun bir yarısının yanıtı çok kolaydır, diğer yarısı ise bence insan bilgisinin ötesindedir. Kolay yanıt şudur: Eğer insanlık yüzlerce yıl önce Tanrı’ya sırt çevirmemiş olsaydı, bir yaratıktan bir çocuğa dönüşümümüz bu kadar zahmetli olmazdı. İnsanlık Tanrı’ya sırt çevirebildi, çünkü Tanrı onlara özgür irade vermişti. Özgür irade vermişti, çünkü robotlardan çakma bir dünya ne sevgiyi ne de sonsuz mutluluğu bilebilirdi. Zor yanıt ise şudur: Bütün Hristiyanlar, tam ve özgün anlamda sadece tek bir Tanrı Oğlu olduğunu bilir.” “Peki, daha çok Oğul olamaz mıydı? “ diye sorarsak, kendimizi derin sularda buluruz. Zaten “Olamaz mıydı? ” sorusunu, Tanrı’ya yöneltmenin herhangi bir anlamı olabilir mi? Sınırlı bir şeyin farklı olabileceğini söyleyebilirsiniz, çünkü başka bir şey farklı olsaydı o da farklı olabilirdi. Örneğin, matbaada kırmızı mürekkep kullanılmış olsaydı, bu sayfadaki harfler kırmızı olurdu. Oysa Tanrı’dan söz ederken, tüm gerçeklerin bağımlı

olduğu sınırsız gerçeklikten söz ediyoruz. Dolayısıyla, Tanrı başka türlü olsaydı ne olurdu diye, sormak anlamsızdır. Tanrı böyledir ve konu burada noktalanır. Ama başka bir açıdan bakılırsa, Baba'nın ezelden beri çok sayıda Oğul sahibi olması düşüncesi bana çok zor geliyor. Çok sayıda olmaları için birbirlerinden farklı olmaları gerekirdi. İki kuruşun ikisi de tümüyle aynı biçimdedir. O zaman nasıl iki ayrı kuruş oluyor? Çünkü atomları farklıdır ve farklı yerleri işgal ederler. Başka bir deyişle, onların farklı olduğunu düşünebilmek için zaman ve mekân kavramlarını kullanmamız, yani doğadan ve yaratılmış evrenden söz etmemiz gerekir. Baba ile Oğul arasındaki ayrımı zaman ve mekâna bağlı olmadan anlayabiliyorum, çünkü biri ötekinden doğuyor. Baba'nın Oğul ile ilişkisi Oğul'un Baba'yla ilişkisiyle aynı değildir. Ama çok sayıda Oğul olsaydı, birbirleriyle ve Baba'yla ilişkileri aynı olurdu. Bu durumda birbirlerinden nasıl farklı olabilirlerdi? Elbette ilk bakışta bunun zorluğunu göremeyebiliriz. "Birden çok Oğul" düşüncesini kafanızda oluşturabilirsiniz. Ama yakından bakınca, böyle bir şeyi aklımda sadece aynı mekânda duran insanlar olarak canlandırabiliyorum. Başka bir deyişle, evrenin yaratılışından önce var olan bir şeyi düşünebilmek için bir tür evren resmi oluşturup onu oraya yerleştiriyorum. Bu resmi bırakıp, Baba'nın âlemlerin yaratılmasından önce birçok Oğul sahibi olduğunu düşündüğümde ise aklımda hiçbir resim canlanmıyor. Düşünce sadece sözlerde kalıyor (Acaba doğa, zaman ve mekân çoğulluğunu mümkün kılmak için mi yaratıldı? Birçok ruh yaratmanın tek yolu, bir evrende çok sayıda doğal canlı yaratıp sonra da onları ruhsallaştırmak mıydı? Elbette bunların hepsi birer varsayımdır.)

2) Tüm insanlığın ağaç gibi dev bir organizmaya benzetilmesi, kişiler arasındaki bireysel farkların önemli olmadığı anlamına

gelmez. Aynı şekilde, Ahmet, Mehmet, Ayşe gibi gerçek insanlar, ırklar ya da sınıflar gibi kolektif değerlerden daha az önemli değildir. Aslında, bir organizmanın parçası olan unsurlar birbirlerinden çok farklı, parçası olmayan unsurlar ise birbirlerine çok benzer olabilir. Altı adet yüz liralık, birbirinden ayrı olduğu halde birbirine çok benzer. Öte yandan, burnum ile akciğerim birbirinden çok farklıdır. Ama canlı olmalarının nedeni, bedensel organizmamın parçaları olmalarıdır. Hristiyanlık, insanları sadece belli bir grubun üyeleri ya da bir listedeki sayılar olarak değil, bir bedenin birbirinden ayrı olan, ama her biri başkasının yapamayacağı değişik işlevleri yerine getiren organlar olarak betimler. Çocuklarınızı, öğrencilerinizi ve hatta komşularınızı kendinize benzetmek için uğraşıyorsanız, Tanrı'nın onları asla öyle tasarlamadığını hatırlayın. Siz ve onlar, değişik işlevleri yerine getirmek üzere yaratılan değişik organlarıdır. Öte yandan, beni ilgilendirmez diye, başkalarına yardımcı olmama düşüncesiyle hareket ederseniz, onların sizden farklı olmakla birlikte aynı organizmaya dâhil olduklarını hatırlayın. Eğer onların sizden farklı organlar olduğunu unuttur ve bütün insanları birbirine benzer kılmaya çalışırsanız, totaliter biri olup çıkarırsınız. Hristiyan olan bir kişi ne totaliter ne de bireyci olmalıdır.

Bu iki yanlıştan hangisinin daha kötü olduğunu size söylemeyi çok istiyorum ve sizin de bana söylemek için büyük bir istek duyduğunuzu biliyorum. “Şeytan’ın işidir,” bu. Şeytan kötülükleri dünyaya çifter çifter gönderir. Üstelik bunlar birbirinin karşıtı olan çiftlerdir. Acaba hangisi daha kötü diye düşünüp taşınarak zamanımızı tüketmemizi ister. Elbette anladınız, bunun nedenini. Bir uçtaki yanlışa öyle kuvvetli bir nefret duyarsınız ki, öteki uçtaki yanlışa kaymaya meyil edersiniz. Böyle şeylere sakın kanmayalım.

Gözlerimizi amacımızdan ayırmadan, yanlışların arasından sıyrılıp yürümeliyiz. Her iki yanlışla da hiçbir alışverişimiz olmasın.

7. Bölüm

Öyle Varsayalım

İsterseniz, yine iki resmi ya da iki öyküyü canlandırarak başlayalım. Biri, hepimizin okuduğu “Güzel ve Çirkin” öyküsüdür. Hatırlarsanız, bu öyküdeki kız, bir nedenden ötürü canavarla evlenir. Sanki bir erkeği öpercesine öper, onu. Ardından, büyük bir rahatlamayla canavarın bir erkeğe dönüştüğünü görür. Her şey mutlu sonlanır. Diğer öyküde ise, maske takan bir adam vardır. Maske onu olduğundan çok daha hoş gösterir. Maskeyi yıllarca çıkarmaz adam. Sonra bir gün çıkardığında, yüzünün maskenin biçimini aldığını görür. Artık gerçekten yakışıklı bir adama dönüşmüştür. Maskeyle başlayan bir şey gerçek olmuştur. Bence bu iki öykü (Elbette masalsı bir dille.) bu bölümde anlatmak istediğim konuya yardımcı olabilir. Şu ana kadar Tanrı'nın ne olduğunu ve neler yaptığını tanımlamaya çalışıyordum. Şimdi ise pratiğe dönmek istiyorum: “Bundan sonra ne yapacağız? Bütün bu ilahiyat nasıl bir fark yaratır?” Hemen bu gece bir fırsat yaratabilirsiniz. Kitabı buraya kadar okuduysanız, belki de dualarınıza dâhil edecek kadar ilgili duydunuz. Ama tüm duaların yanı sıra herhalde Rab 'bin Duasını da edeceksiniz.

Rab 'bin Duasının ilk sözleri “Göklerdeki Babamızdır.” Bu sözlerin ne anlama geldiğini görüyor musunuz? Kendinizi Tanrı'nın Oğlu'nun yerine koyuyorsunuz. Başka bir deyişle, İsa Mesih'in

yerinde duruyorsunuz. Öyle olduğunuzu varsayıyorsunuz. Elbette tüm isteği ve niyeti, Baba ile bir olan Mesih gibi değilsiniz. İçinizde, hepsi de ölmeye mahkûm olan korkular, umutlar, açgözlülükler, kıskançlıklar, kendine acımalar var. Dolayısıyla İsa Mesih'in yerinde durmaya kalkışmamız son derece küstahça bir davranış olur. Ne var ki, bunu yapmamızı bize buyuran bizzat, İsa Mesih'in kendisidir.

Neden? Olmadığımız bir şeyi olduğunuzu varsaymanın ne yararı var? İnsani açıdan bakarsak, varsaymanın iki türü var. Birincisi kötü türdür. Esasın yerine varsayımı koyarsınız. Örneğin, bir adam size gerçekten yardımcı olmak yerine yardım ediyormuş gibi yapar. Ama bir de varsayımın sizi esasa götürdüğü iyi tür var. Dostça hissetmediğiniz ama dosta davranmanız gerektiğini bildiğiniz zaman, yapılacak en iyi şey dostça bir tavır takınmak, olduğunuzdan daha sıcak ve hoş bir yaklaşımla hareket etmektir. Gerçekte bir niteliğe sahip olmanın tek yolu, genellikle buna sahipmiş gibi davranmaktan geçer. Bu nedenle, çocukların oyunları son derece önemlidir. Daima yetişkin olduklarını varsayarlar, askerleri oynar, oyuncak dükkânlar kurarlar. Ama bu arada, kaslarını ve zekâlarını zorladıkları için gerçekten de yetişkin olma yolunda gelişirler.

İsa Mesih'in yerinde durmaya başladığımızda, bu varsayımın gerçekliğe dönüştüğünü göreceğiniz, gerçekten de Mesih'e benzediğinizi fark edeceğiniz anlar yakındır. Tanrı'nın oğluymuş gibi hareket ettiğinizde, aklınızdaki bazı şeylerin orada olmaması gerektiğini fark edeceksiniz. O zaman bunlara bir son verin. Veya duaya oturduğunuzda aşağıda bir mektup yazmanız ya da karınıza

bulaşıkta yardım etmeniz gerektiğini fark edeceksiniz. O zaman bunları yapın.

Neler olduğunu görüyorsunuz. Hem insan (sizin gibi) hem de Tanrı (Babası gibi) olan Tanrı Oğlu İsa Mesih sizin yanınızdadır ve varsayımınızı gerçekliğe dönüştürmektedir. Bu sadece vicdanınızın size ne yapmanız gerektiğini söylemesi gibi bir şey değildir. Eğer sadece vicdanınıza sorarsanız, bir sonuca ulaşırsınız. Oysa İsa Mesih'in yerinde durduğunuzu hatırlarsanız, başka bir sonuca varırsınız. Vicdanınızın size göstermediği (özellikle aklınızda) çok sayıda yanlışınız olabilir. Ama İsa Mesih'e benzer olmaya çalıştığımızda, bunları yapmamanız gerektiğini görürsünüz. Çünkü artık sadece doğru ve yanlış bazında düşünmüyor, bir kişinin kendisini size aktarmasına izin veriyorsunuz. Kurallara uymaktan çok bir portre yapmaya benzer bu. Bazı açılardan kurallara uymaktan daha zor, bazı açılardan ise daha kolaydır.

Tanrı'nın gerçek Oğlu yanınızdadır. Sizi kendisine benzetmeye başlamıştır. Kendi yaşamını ve düşüncesini size aktarmaktadır. O'nun sizin içinize dökülen Zoe yaşamı, kurşun askeri canlı bir insana dönüştürmektedir. Bundan hoşlanmayan parçanız, hala kurşun olan parçanızdır.

Bazılarınız yaşadığınız şeylerin hiç de böyle olmadığını hissedebilir. "Görülmeyen Mesih'in bana yardımcı olduğunu hiç hissetmedim, ama insanlar bana sık sık yardımcı oldular" diyebilirsiniz. Bu tutum, birinci dünya savaşında ekmek kıtlığından hiç etkilenmediğini çünkü her zaman tost yediklerini söyleyen bir kadının tutumuna benzer. Ekmek yoksa tost da olmaz. İsa Mesih'ten yardım gelmezse, başkalarından da gelmez. İsa Mesih bizim aracılığımızla çok çeşitli şekillerde çalışır. Bu çalışma sadece "Ruhsal

yaşamımızla” sınırlı kalmaz. Doğa aracılığıyla, bedenlerimiz aracılığıyla, kitaplar aracılığıyla ve hatta bazen gözümüze Hristiyan karşıtı gibi görünen tecrübeler aracılığıyla çalışır. Kiliseye düzenli bir şekilde devam eden genç bir adam, günün birinde Hristiyanlığa inanmadığını fark edip kiliseyi bırakabilir. Tabi bunu ailesini sinirlendirmek için değil, kendisine karşı dürüst olduğu için yapmıştır. Buna rağmen, İsa Mesih’in varlığı hala onunladır. Hatta belki de eskisinden daha güçlü bir şekilde beraberdir. İsa Mesih birbirimizin aracılığıyla bizlerde etkindir.

İnsanlar İsa Mesih’i başkalarına ileten aynalar ya da taşıyıcılar gibidirler. Bazen bilinçsizdir, bu taşıyıcılık. Hatta henüz kendileri kabul etmemiş kişiler bile taşırlar, Mesih’i başkalarına. Beni Hristiyanlıkla tanıştıran kişilerin kendileri Hristiyan değildi. Bununla birlikte, İsa Mesih’i başkalarına iletenler genellikle O’nu tanıyan kişilerdir. Bu nedenle Hristiyanların Bedeni olan kilisede Hristiyanların Mesih’i birbirlerine göstermeleri son derece önemlidir. Şöyle diyebiliriz: İsa Mesih’i izleyen iki kişinin, O’nu başkalarına birlikte iletmeleri iki kat değil, onaltı kat Hristiyanlık etkisi yaratır.

Ancak şunu unutmayın: Bir bebek için annesinin sütünü annesini tanımadan almak doğaldır. Aynı şekilde, bize yardımcı olan adamı görmek, ama onun ardında duran Mesih’i gözden kaçırmak doğaldır. Ne var ki, bebekler olarak kalamayız. Gerçekten bize veren kişiyi tanımalıyız. Tanımamak delilik olur. Çünkü tanımazsak, insanlara bağımlı kalırız. Bu da bizi bunalıma sürükler. İnsanların en iyileri bile yanlışlar yapacak ve sonunda hepsi ölüp gidecektir. Bize yardımcı olan bütün insanlara minnettar olmalı, onları onurlandırmalı ve sevmeliyiz. Ama dünyadaki en iyi ve en bilge kişi bile olsa, bütün imanınızı herhangi bir insana

bağlamayın. Kumdan yapılabilecek çok güzel şeyler vardır ama kalkıp da evinizi kumun üzerine kurmayın.

Şimdi İncil'in daima söz ettiği bir konuyu anlıyoruz. Hristiyanların yeniden doğmasından, Mesih'i giyinmesinden, Mesih'in bizlerde biçimlenmesinden ve Mesih'in düşüncesine sahip olmamızdan söz eden ayetleri kavırıyoruz.

Platon' un ya da Marks'ın sözlerini okuyup bunları yerine getirmeye çalışmak gibi İsa Mesih'in sözlerini okuyarak yerine getirmeye çalışmak boş bir çaba olur. İncil bundan çok daha fazlasını söylüyor. Gerçek bir kişi olan İsa Mesih'in şimdi ve burada, dualarınızı ettiğiniz yerde sizde işlev gördüğünü ifade ediyor. İki bin yıl önce ölen iyi bir adam değildir, söz konusu olan. Yaşayan bir şahıstır; hem sizin kadar insan hem de dünyayı yarattığı gün ki kadar Tanrı olan, size yaklaşarak hayatınıza müdahale eden kişidir. İçinizdeki doğal benliği öldürmekte ve kendisinin benliğiyle değiştirmektedir. Önce bu kısa aralıklarla gerçekleşir. Sonra daha uzun dönemlere dönüşür. Eğer her şey yolunda giderse, sizi tümüyle başka bir kişiye, yepyeni küçük bir Mesih'e, Tanrı'nın yaşamını taşıyan, O'nun gücüne, sevincine, bilgisine ve sonsuzluğuna sahip olan bir varlığa dönüştürmeyi amaçlar. Bundan sonra iki yeni keşfimiz olur.

1) Günahlı eylemlerimizin, günahlı doğamızın yanı sıra sadece ne yaptığımızla değil, ne olduğumuzla da ilgilenmemiz gerekir. Bu oldukça zor görünebilir, bu yüzden kendi durumumla yola çıkarak açıklamaya çalışacağım. Akşam duasına oturduğumda ve o gün işlediğim günahları hatırlamaya çalıştığımda, 10' undan 9' u sevgi ile ilgili oluyor. Surat asmış, dalga geçmiş, tepeden bakmış ya da öfkelenmiş olduğumu görüyorum. Hemen aklıma mazeretler geliyor.

Kışkırtma çok ani ve beklenmedik olmuştur. Hazırlıksız yakalanmış, gardımı alamamışımdır. Belki bunlar yaptıklarım için hafifletici nedenler olarak görülebilir. Nitekim bunları önceden planlı, programlı ve kasten yapmış olsaydım, durumum çok daha kötü olurdu. Öte yandan, bir insanın hazırlıksız olduğu bir anda yaptıkları, ne tür bir insan olduğunu en iyi ortaya koyan kanıtlardır. Rol yapma fırsatı bulamadığı için yaptıkları kendisini ortaya koyar. Eğer evinizin tavanında fareler varsa, ansızın oraya çıkıp baktığınızda onları görme şansınız daha büyük olur. Ansızın tavana çıkmanız fareleri yaratmaz, sadece saklanmalarına engel olur. Aynı şekilde, ansızın gerçekleşen ve beni tahrik ederek, öfkeliendiren bir şey beni kötü huylu bir adam yapmaz. Bu sadece benim kötü huylu bir adam olduğumu gösterir. Fareler hep tavan arasındadır, ama gürültü yapıp bağırarak oraya çıkarsanız, siz daha ışığı açmadan saklanırlar. Belli ki benim ruhumun tavan arasında da öfkeli, kinci ve intikamcı fareler var. O tavan arası bilincimin ulaşmadığı bir yerde duruyor. Davranışlarımı bir derece kadar denetleyebilirim ama huyum üzerinde doğrudan denetim sahibi değilim. Daha önce de söylediğim gibi ne olduğumuz, neler yaptığımızdan daha önemlidir. Neler yaptığımız ise, ne olduğumuzun kanıtıdır ve bu nedenle önemlidir. O zaman, bende olması gereken değişiklik, benim bilinçli çabalarımla gerçekleşemez. Benim davranışlarım için de aynı gerçek geçerlidir. Acaba davranışlarımın kaçısı doğru bir niyetle yapılmıştır? Kaçısı insanlar ne düşünecek kaygısıyla gösteriş için yapılmıştır? Kaçısı inatçılıkla ya da üstünlük taslama telaşıyla yapılmıştır? Kaynaklar böyle olduğu için, koşullar farklı olsaydı, daha kötü sonuçlar doğabilirdi. Ne var ki ben, ahlaksal çabalarımla yeni bir niyete kavuşamam. Hristiyan yaşamındaki ilk adımlardan sonra, ruhumuzda yapılması gereken değişiklikleri sadece Tanrı'nın yapabileceğini görürüz. Bu da bizi şu ana kadar

seçtiğim sözcüklerden ötürü yanlış anlaşılabilir bir noktaya getiriyor.

2) Şu ana kadar kullandığım sözcükler sanki her şeyi yapan bizmişiz izlenimi uyandırıyor. Oysa her şeyi yapan Tanrı'dır. Bizim yaptığımız şey en fazla, bize yapılanlara izin vermektir. Aslında varsayımı yapan Tanrı'dır. Üçlü birlik olan Tanrı, önünde benmerkezci, hırslı, huysuz, asi ve hayvansı duran insanı görür. Ama şöyle der: "Bunun sadece bir yaratık değil de çocuğumuz olduğunu varsayalım. İsa Mesih, insan olduğu için bu yaratık, Mesih'e benzer. Sadece bedence değil, ruhça da Mesih'miş gibi davranalım ona. Ona gerçekte olmadığı bir şekilde davranalım. Bu varsayımı gerçeğe dönüştürmek için varsaymaya devam edelim." Tanrı sizi küçük bir Mesih varsayarak görür. İsa Mesih de sizi küçük bir Mesih'e dönüştürmek için yanı başınızda durur. Bu ilahi varsayımın önceleri göze tuhaf göründüğünü kabul ediyorum. Ama gerçekten bu kadar tuhaf mıdır? Yüksek olan her şey, alçakta duranı böyle yükseltmez mi? Bir anne, çocuğu kendisini anlamadan çok önce sanki anlıyormuşçasına, konuşmaya başlar onunla. Köpeklerimize sanki insanlarmış gibi davranırız. Nitekim sonunda neredeyse insan gibi olurlar.

8. Bölüm

Hristiyanlık Zor mu, Kolay mı?

Geçtiğimiz bölümde, Hristiyanlığın içeriğindeki bir düşünceden söz ettik. Gerçek bir oğul olabilmek için, İsa Mesih'i giyinmek ya da Tanrı'nın bir çocuğuymuşuz gibi davranmak gerektiğini söyledik. Ancak bunun Hristiyanların yapmaları gereken bir iş ya da üst düzeydeki Hristiyanlara özgü özel bir alıştırma olmadığını vurgulamak isterim. Hristiyanlığın tümü bundan ibarettir. Hristiyanlığın sunduğu başka bir şey yoktur. Bunun, ahlaklı olmak, iyi insan olmak gibi çabalardan ne kadar farklı olduğunu açıklamak isterim.

Hristiyanlığı benimsemeden önce hepimizin kafasında genel bir düşünce vardır. Doğal benliğimizi çeşitli arzu ve eğilimleriyle birlikte başlangıç noktası olarak görürüz. Sonra ahlaklı olmak, dürüst davranmak ya da toplumun iyiliği için çalışmak gibi girişimlerin benliğin arzularıyla çakıştığını fark ederiz. Doğal benliğimizin bazı isteklerinin gerçekten de yanlış olduğunu ve onları bırakmamız gerektiğini kabulleniriz. Öte yandan, benliğimizin yapmak istemediği bazı şeylerin de doğru olduğunu ve bunları yapmamız gerektiğini fark ederiz. Ama gönlümüzün bir köşesinde, bütün bu talepler yerine getirildikten sonra benliğimizin bir gün kendi hayatını yaşayıp arzularını gerçekleştireceği umudunu

taşırız. Bu açıdan, vergisini ödeyen dürüst bir adama benzeriz. Bir yandan vergisini ödeyen bu adam, diğer yandan, vergiden sonra elinde yüklü bir miktarda para kalacağına dair umut besler. Bunun nedeni, doğal benliğimizi başlangıç noktası olarak görmemizdir.

Böyle düşündüğümüz sürece iki sonuçtan biri olacak: Ya iyi bir insan olmaya çalışmaktan usanıp vazgeçecek ya da çok mutsuz olacağız. Çünkü dürüst olalım, doğal benliğe yönelik taleplerin hepsini karşılamaya çalışırsak, bize pek bir şey kalmayacak. Vicdanınızın dediklerini, ne kadar yaparsanız, vicdanınız o kadar çok şey isteyecek. Böylece, her yönden aç bırakılan, baskı altına alınan, kaygılara boğulan benliğiniz gitgide bu duruma daha fazla öfkelenip kaynayacak. En sonunda ya iyi bir insan olma çabasından vazgeçecek ya da başkaları için yaşadığını öne süren ama bunu asık suratla, yakınma ve sızlanmayla yapan bir kişiye dönüşeceksiniz. Başkaları için yaptıklarınızın neden yeterince takdir edilmediğine yanacak, kendinden menkul bir şehit gibi davranacaksınız. Böyle bir kişiye dönüştükten sonra, çevrenizdeki insanlar için dürüstçe bencilliğini itiraf eden bir kişiden, daha büyük bir rahatsızlık kaynağı olursunuz.

Hristiyanlığın yolu değişiktir: bir yandan zor, diğer yandan kolaydır. İsa Mesih şöyle der: “Bana her şeyini ver. Zamanını, paranı, işinin çoğunu istemiyorum. Ben seni istiyorum. Senin doğal benliğine işkence etmeye değil, onu öldürmeye geldim. Bölük pörçük bir şey değil istediğim. Ağacın altından bir dal, üstünden bir yaprak istemiyorum, ağacın hepsini istiyorum. Niyetim, çürük dişi oymak, dolgu ya da köprü yapmak değil, kökten çekmek. Doğal benliğinin hem kötü yönlerini hem de masum olduğunu düşündüğün yönlerini bana ver. Ben de sana yeni bir benlik

vereceğim. Hatta kendimi vereceğim. Benim isteğim ve iradem senin olacak.”

Bizim bütün çabalarımızdan hem daha zor hem de daha kolaydır Hristiyanlık. Umudum şu ki, İsa Mesih'in Hristiyanlık yolunu hem çok zor hem de çok kolay olarak tanımladığını fark etmişsinizdir. “Çarmıhınızı yüklenin” derken, bunun bir toplama kampında ezile ezile öldürülmeye benzeyeceğini söyler. Diğer yandan, “Boyunduruğum kolay taşınır ve yüküm hafiftir” diyerek bize kolay yönünü gösterir. İsa ikisini de söylerken içtendir. İkisinin de nasıl doğru olduğunu görebiliriz.

Öğretmenler sınıftaki en tembel çocuğun sonunda en çok çalışmış öğrenci olduğunu söyler. Aslında kastettikleri şudur: İki çocuğa birer geometri problemi verdiğinizde, birisi kavrayana kadar keyifle uğraşır. Tembel olanı ise ezberler, çünkü ezberlemek ilk anda daha az çaba gerektirir. Ne var ki altı ay sonra, sınav tarihi gelip çattığında tembel çocuk diğerinin zevk alarak zamanında öğrendiği bir şeyi kavrayabilmek için saatlerini tüketir. Tembellik sonunda daha fazla çalışmayı gerektirir. Bu olaya başka bir açıdan bakalım. Dağa her tırmanışın ya da her savaşın cesaret isteyen zor bir adımı vardır. Bunu zamanında yapmanız uzun vadede güvenliğinizi sağlar. Ama korkaklık edip yapmazsanız, saatler sonra kendinizi çok daha büyük bir riske atabilirsiniz. Korkakça davranış aslında en tehlikeli davranıştır.

Hristiyanlıkta da bu böyledir. Bütün benliğimizi istekleri ve korkularıyla birlikte İsa Mesih'in eline teslim etmek, kâbus gibi zor görünür. Oysa bu, en büyük çabalarımızdan çok daha kolaydır. Bizim en zorlu çabamız, bir yandan kişisel mutluluğumuzu hayatın en yüce amacı edinirken, diğer yandan iyi bir insan olmaya

çabalamaktır. Her birimiz kafamızın ve yüreğimizin para, zevk ve yükselme hırsıyla sürüklenmesine izin veririz. Bir yandan da dürüst, iffetli ve alçakgönüllü davranmayı umarız. İsa Mesih bizi uyarır ve bunu asla beceremeyeceğimizi söyler. “Dikenlerden incir toplanamaz” der. Sadece çim tohumu atılmış bir tarlaysam, benden buğday toplanamaz. Çimleri kısaltmak için usanmadan biçip dursam da, bende yine buğday değil, çim bitecektir. Eğer buğday yettiğini görmek istiyorsam, yüzeyde değil, çok daha derinlerde bir şeyler değişmelidir. Kökten sürülmeli, sil baştan ekilmeliyim.

Bu nedenle, Hristiyan yaşamındaki gerçek sorun, insanların genellikle hiç beklemedikleri bir yerde başlar. Sorun sabahları gözünüzü açtığınız dakikada başlar. O günle ilgili türlü arzu ve umutlar vahşi hayvanlar gibi üzerinize çulllanır. Dolayısıyla, sabahları yapmanız gereken, hepsini itip uzaklaştırmak, diğer sesi dinlemek, diğer bakış açısına odaklanmak, daha büyük, daha kuvvetli ve daha sessiz olan yaşamın içinize akmanıza izin vermektir. Bu mücadele gün boyunca devam edip eder. Doğal kaygılara ve korkulara sırt çevirmek, rüzgârdan kaçmak gerekir.

Bu, önceleri belki sadece birkaç dakikalık mücadelelerle yapılabilir. Ama o kısacık anlarda başlayan yeni yaşam türü sistemimizin tümüne yayılır. Çünkü İsa Mesih’in benliğimizin gereken noktalarında etkin olmasına izin veririz. Sadece yüzeye dokunan bir boyayla, kumaş ya da tahta tarafından emilen boya arasındaki fark gibidir. İsa Mesih uygulanması olanaksız, belirsiz ve gerçek dışı şeylerden söz etmemiştir. Yetkin olmamızı buyurduğunda bizden beklediği gerçekten de kusursuz olmamızdı. Aslında tedavi olmamız gerektiğini dile getirmişti. Belki bu zordur ama aslında bizim arzuladığımız kolay yol, daha zor ve hatta olanaksız olan

yoldur. Bir yumurtanın kuşa dönüşmesi zor bir süreçtir ama inatla hem yumurta kalıp hem de uçmaya çalışmak gülünç bir çaba olur. Biz şuanda yumurtaya benziyoruz. Sonsuza dek bu halde kalamayız. Ya içimizden civciv çıkacak ya da çürüyüp gideceğiz.

Daha önce dile getirdiğim bir şeyi tekrarlayabilir miyim? Hristiyanlık bundan ibarettir. Başka bir şey değildir. Kafamızda bir karışıklık varsa, bu çok doğaldır. Devlet denilince insanın aklına ordu, politika, ekonomi gibi bir sürü şeyin gelmesi gibi, Hristiyanlık denilince de akla misyonlar, binalar, dinsel törenler, eğitimler geliyor. Oysa işler sanıldığından çok daha yalındır. Devlet sıradan insanların, bu yaşamdaki mutluluklarını sürdürüp koruma amacını güder. Devlet, soba başında sohbet eden karı koca, kulüpte eğlenen bir arkadaş grubu, odasında kitap okuyan adam ve bahçesiyle uğraşan kişiden sorumludur. Onların hepsi için vardır. Eğer bu anların korunmasına ve uzamasına hizmet etmiyorsa, bütün yasalar, meclisler, mahkemeler, polis, ekonomi, vb. sadece bir vakit kaybıdır. Aynı şekilde, Hristiyanlığın var olma nedeni, insanları İsa Mesih'e çekmek ve onları küçük birer Mesih'e dönüştürmektir. Eğer bu amaca hizmet etmiyorsa, bütün katedraller, din adamları, misyonlar, vaazlar ve Kutsal Kitap'ın kendisi bile bir vakit kaybıdır. Tanrı bu amaç için insan bedeni almıştır. Hatta evrenin bile başka bir amaçla yaratılmış olması kuşkuludur. Kutsal Kitap, evrenin İsa Mesih için yaratıldığını ve her şeyin O'nda birleşmesi gerektiğini söyler. Söz konusu evren olduğunda, hiçbirimizin akıl sınırları bunu kavrayamaz. Dünyamızdan birkaç milyon kilometre ötede yaşam olup olmadığını bile bilmiyoruz. Hatta dünyamızda bile bunun insanlardan başka şeylerle ne gibi bir ilgisi olduğunu bilmiyoruz. Şuana kadar bize gösterilen, bizimle ilgili olan kısım dır.

Bazen bunun, başka şeylere nasıl uyabileceğini hayal etmekten zevk alırım. Örneğin, zekâ seviyesi yüksek hayvanların insana nasıl yaklaştığını görürüm. İnsanlar tarafından sevildiklerinde nasıl insancıl olabildiklerini fark ederim. Cansız nesnelere ve bitkilerin bile insanlar tarafından incelenip takdir edildiğinde, insana nasıl yaklaştığına dikkat ederim. Eğer başka gezegenlerde başka canlılar varsa, onların da kendi dünyalarında aynı şeyleri yaşadığını varsayırım. Sanki zekası olan canlılar İsa Mesih'e dâhil olduklarında, başka şeyleri de kendileriyle beraber getiriyorlar. Ama bilemem tabii; bunlar sadece birer tahmin.

Bize gösterilen, insanların nasıl İsa Mesih'e yaklaşabilecekleri, evrenin genç prensinin Babasına sunacağı o harika armağanın nasıl bir parçası olabilecekleridir. Bu armağan O'nun kendisidir ve dolayısıyla O'nda olduğumuz için biz de buna dâhiliz. Biz bu amaçla yaratıldık. Kutsal Kitap'taki heyecan verici ipuçları, İsa Mesih'e dâhil olduğumuzda, Doğa'daki birçok şeyin de düzene gireceğini göstermektedir. Kâbus son bulacak, gün ağaracaktır.

9. Bölüm

Bedeli Düşünmek

Bazı kişiler, önceki bölümde Rabbimizin “Yetkin olun” sözleri hakkında söylediklerimden rahatsız olmuşlar. Aslında bazı kişiler buyruğu şöyle okuyor: “Yetkin olmadıkça, size yardım etmeyeceğim.” Bu durumda, nasılsa yetkin olamadığımızdan, durumumuz umutsuz demektir. Oysa ben, İsa Mesih’in böyle söylediğini sanmıyorum. Bence İsa, “Benim sana sunacağım tek yardım yetkin olmana yöneliktir” demek istiyor. “Sen bundan daha azını isteyebilirsin, ama ben sana daha azını vermeyeceğim.”

Şöyle açıklayayım: Çocukluğumda sık sık diş ağrıları çekerdim. Eğer anneme söylersem, bana o gecelik bir ağrı kesici vereceğini ve sonra da uykuya yatıracağını bilirdim. Ama ağrım iyice berbat bir hale gelinceye kadar anneme gitmezdim. Anneme gitmek istemeyişimin bir nedeni vardı. Bana aspirin vereceğinden kuşku yoktu ama bana bir şey daha vereceğini bilirdim. Beni ertesi sabah dişçiye götürürdü. Annemden bir şey almanın tek yolu, ondan daha fazlasını almaya razı olmaktı ve ben bunu istemiyordum. Benim tek derdim, ağrıdan hemen kurtulmaktı ama kalıcı bir çare istemiyordum. O dişçileri de iyi bilirdim! Ağrımaya başlamamış dişlerle de uğraşmaya başlardı. Bana henüz dokunmayan yılanı da esirgemezlerdi. Elinizi verseniz, kolunuzu da alırlardı.

Benzetmeyi mazur görün; Rabbimiz de biraz dişçiler gibidir. Ona elinizi azıcık uzatsanız, hepsini çekip alır. İnsanlar kendilerini utanca boğan türlü günahlar (mastürbasyon, korkaklık, vb.) ya da günlük yaşamı berbat eden huylar (öfke ya da sarhoşluk) için Mesih'e giderler. Mesih bunları iyileştirir iyileştirmesine, ama bununla yetinmez. Siz sadece bunları istemiş olabilirsiniz, ama O'nu bir kere yardıma çağırdıysanız, tam bir tedavi uygulamadan sizi bırakmaz.

Zaten İsa Mesih, bu nedenle insanları Hristiyanlığı benimsemeden önce bedeli düşünmeleri yönünde uyardı: “Yanlış anlamayım” dedi, “Bana izin verirsiniz, sizi yetkinleştireceğim. Kendinizi benim ellerime teslim ettiğiniz anda, iş orada biter. Ne azı, ne de bundan başkası! Özgür iradeniz var ve isterseniz bana karşı koyabilirsiniz. Ama karşı koymazsanız, bu işi bitireceğim. Dünyadaki yaşamınızda hangi acılara mal olursa olsun, benim için bedeli ne olursa olsun, yetkinliğe eriştiğinizi görene dek asla durmayacağım. Babam nasıl benden hoşnut olduğunu söylediye, sizden de tereddütsüzce hoşnut olduğunu söyleyene kadar vazgeçmeyeceğim. Bunu yapabilirim ve yapacağım. Ama bundan daha azını yapmayacağım.”

Çok önemli bir noktayı gözden kaçırmamak iyi olur. Yardımcımız olmayı vaat eden ve mutlak yetkinlikten daha azıyla tatmin olmayan İsa Mesih, yarın sabah atacağınız ilk çelimsiz ve ürkek adımdan bile hoşnut olacaktır. Büyük bir Hristiyan yazarın (George McDonald) dile getirdiği gibi, bebeğin yürüme yolunda attığı ilk adımdan, her baba hoşnut olur. Ama hiçbir baba, gelişen çocuğunun sağlam adımlarla, rahatça, özgürce yürüdüğünü görene

dek tatmin olmaz. Aynı şekilde, “Tanrı’yı hoşnut etmek kolaydır ama tatmin etmek zordur.”

Bunlardan şöyle bir pratik sonuca varabiliriz: Tanrı’nın yetkinlik talebi, iyi bir insan olma yolundaki çabalarınızı asla engellemeli, cesaretinizi kırmamalıdır. Her düştüğünüzde Tanrı sizi yine kaldıracaktır. Kendi çabalarınızın sizi yetkinliğin kenarına bile yaklaştırmayacağını bilir. Öte yandan, Tanrı’nın sizi yönelttiği hedefin mutlak yetkinlik olduğunu en baştan anlamalısınız. Bu dünyada hiçbir şey ve hiç kimse Tanrı’nın sizi bu hedefe ulaştırmasına engel olamaz. Sadece siz engel olabilirsiniz. Bunu anlamak çok önemlidir. Eğer anlayamazsak, geri çekilebilir ve belli bir noktada Tanrı’ya direnmeye başlayabiliriz. Başımızı ağrıtan bir iki günahı Mesih’in alt etmemize izin verdiğini gördüğümüzde, artık yeterince iyi olduğumuz sanısına kapılabiliriz. Mesih dileklerinizi yerine getirmiştir ve O’na minnettar oluruz, ama bizi artık rahat bırakmasını isteriz. “Ben asla bir aziz olmaya niyet etmedim, sadece iyi yürekli, sıradan bir insan olmak istedim” diyebiliriz. Hatta bunu söylemekle alçakgönüllülük ettiğimizi bile zannedebiliriz.

Bu ölümcül bir hata olur. Elbette Tanrı’nın bizi dönüştürmek istediği kişiye asla benzemek istemedik, böyle bir talebimiz olmadı. Ama soru, bizim ne olmaya niyet ettiğimiz değil, O’nun ne olmamızı niyet ederek bizi yarattığıdır. Kâşif O’dur, biz ise sadece icat. Ressam O’dur, biz ise sadece resim. Tanrı’nın bizi neye benzetmeyi amaçladığını biz nereden bilebiliriz ki? Bakın, Tanrı bizi zaten olduğumuzdan çok farklı kılmıştır. Uzun zaman önce, henüz annemizin rahmindeyken, çok çeşitli evrelerden geçtik. En başta küçük belirsiz bir sebze, sonra da büyüüp balığa

benzedik. Bebek biçimini almamız ancak sona doğru oldu. Eğer Tanrı, bebek olarak dünyaya gelmemizi istemeseydi ve o evrelerde bilincimiz yerinde olsaydı, memnuniyetle sebze ve balık biçimiyle yetinirdik. Oysa Tanrı bizimle ilgili tasarısını gerçekleştirmeye kararlıydı. Şimdi de aynı şey oluyor, ama daha yüksek bir düzeyde. Bize kalsa, ‘Sıradan İnsanlar’ olarak kalmakla yetinebiliriz. Oysa Tanrı çok daha farklı bir tasarımı gerçekleştirmeye kararlıdır. Bu tasarıdan vazgeçmek alçakgönüllülük değil, tembellik ve korkaklıktır.

Gerçeğin iki yönünü şöyle bir araya getirelim. Sonraki yirmi dört saati kendi çabalarımızla iyi insanlar olarak geçirme hülyasından kurtulmalıyız. Tanrı bizi desteklemedikçe, hiçbirimiz ağır günahlara bağışık değiliz. Diğer yandan, yaşamış en büyük kutsalların en yüksek kutsallık ve kahramanlık düzeyleri bile Tanrı’nın en sonunda her birimizi çıkarmaya kararlı olduğu düzeyin üzerinde değildir. Bu düzeye bu dünyada erişemeyeceğiz ama Tanrı bizi ölümden önce mümkün olduğu kadar ileri götürmeye kararlıdır.

Bu nedenle, eğer zor bir zamandan geçiyorsak, buna şaşmayalım. Bir kişi İsa Mesih’i kabul ettiğinde ve kendisinin oldukça iyi gittiğini gördüğünde (kötü alışkanlıklarından kurtulduğunu fark ettikçe), her şeyin pürüzsüzce devam edeceğini zanneder. Ama sıkıntılar, hastalıklar, parasızlık ve yeni ayartı türleri yoluna çıktıkça cesareti kırılır. Geçmişe baktığında, bu tür şeylerin kendisini uyarmak ve tövbeye yöneltmek için o zamanlar gerekli olduğunu düşünür. Ama bunlar “Şimdi” niye olmaktadır? Çünkü Tanrı onu daha yüksek bir düzeye çıkarmaya, daha cesur, daha sabırlı, daha sevecen bir kişiye dönüştürmeye, kendisinin daha önce hayal bile

etmediği bir yere getirmeye çalışmaktadır. Bunların hepsi bize çok gereksiz görünür çünkü Tanrı'nın bizleri erİştirmeye çalıştığı o ihtişamı aklımız almaz.

George MacDonald'dan bir benzetme daha ödünç alacağım. Bir evde yaşadığınızı hayal edin. Tanrı o evi yeniden inşa etmeye geliyor. İlk başta O'nun ne yaptığını anlıyorsunuz. Tesisatı düzeltiyor ve çatıdaki çatlakları kapatıyor. Bu işlerin yapılması gerektiğini biliyorsunuz ve şaşırıyorsunuz. Ama sonra eve ağır darbeler indirmeye başlıyor ve bayağı canınız yanıyor. Dahası, bu son derece anlamsız geliyor. Tanrı'nın niyeti ne diye sormaya başlıyorsunuz. Aslında Tanrı, sizin düşündüğünüzden farklı bir ev yapıyor. Yeni kanatlar açıyor, zemini genişletiyor, kuleler diyor, holü değiştiriyor. Siz küçük, münasip bir evle yetinmek istediniz, oysa Tanrı bir saray yapıyor. Çünkü orada bizzat kendisi yaşamayı tasarlıyor.

“Yetkin olun” buyruğu, idealist bir soyutlama değildir. Olanaksız bir buyruk da değildir. Tanrı bizleri bu buyruğa uyan kişiler yapacaktır. Bizi (Kutsal Kitap'ta) ‘İlahlar’ diye, niteleyen Tanrı, bu sözleri gerçekleştirecektir. Bizim en çelimsiz, en kirli olanlarımızı ilah ve ilaheler gibi yapacak, pırıl pırıl parlayan, ölümsüz ve muhteşem varlıklara dönüştürecek, hayal gücümüzü aşan enerjiyle, sevinçle, bilgelik ve sevgiyle donatacak, kendisinin sınırsız gücünü, hazzını ve iyiliğini yetkin bir şekilde yansıtan lekesiz bir ayna gibi olmamızı sağlayacaktır. Uzun ve zaman zaman acı veren bir süreç olacaktır. Ama hedefi budur. Bundan daha azı değildir. İsa Mesih gerçekten de söylediğini kastetmiştir.

10. Bölüm

İyi İnsanlar ya da Yeni İnsanlar

İsa Mesih gerçekten de söylediklerinde ciddidir. Kendilerini O'nun ellerine teslim edenler, O'nun gibi sevgide, bilgelikte, sevinçte, güzellikte ve ölümsüzlükte yetkin olacaklar. Değişim bu yaşamda tamamlanmayacak, çünkü ölüm de tedavinin önemli bir kısmıdır. Her Hristiyanın ölümden önce ne kadar yol alacağı ise belirsizdir.

Sanırım şimdi sık sorulan bir soruyu düşünmek uygun olur. Hristiyanlık eğer doğruysa, o zaman neden bütün Hristiyanlar, Hristiyan olmayanlardan daha iyi insanlar değil? Bu sorunun ardında kısmen çok makul kısmen de makul olmayan bir şey yatıyor. Makul kısım şudur: Hristiyanlığı benimsemek bir kişinin eylemlerinde belirgin bir gelişme yaratmıyorsa, yani hala eskisi gibi züppe, kinci, kıskanç ya da hırslıysa, o zaman o “benimsemenin” hayali olduğundan kuşkulmalıyız. İlerlediğini düşünen bir kişi için sınav budur. Tatlı duygular, hoş rüyalar ya da artan dinsel merak davranışları değiştirmiyorsa, bunların hiçbir anlamı yoktur. Eğer termometre ateşinizin hala yükseldiğini gösteriyorsa, kendinizi iyi hissetmeniz hastalığınızın geçtiğini göstermez. Bu anlamda, dış dünya Hristiyanlığı ürünlere bakarak değerlendirmekte haklıdır. İsa Mesih de ürünlere bakarak yargılamamız gerektiğini söyledi.

Ağaç meyvesiyle bilinir, yemeğin lezzeti yiyince anlaşılır. Hristiyanlar olarak kötü davranışlarımızla Hristiyanlığın, dış dünyadaki inanılrlılığını zedeleriz. Savaş zamanındaki bir posterde, “Dikkatsiz Konuşmalar Yaşama Mal Olur. ” yazılıydı. Aynı şekilde, “Dikkatsiz Yaşam Konuşmalara Mal Olur. ” Dikkatsiz yaşamlarımız, bizi dışarıdaki insanların diline düşürür ve Hristiyanlığın gerçeğine kuşku düşürecek şekilde konuşmalarına yol açar.

Ancak dış dünyanın Hristiyanlardan beklediği ürünlerin bir de makul olmayan yönü var. Hristiyan olan kişinin yaşamında ilerleme görmeyi talep etmekle yetinmiyorlar. Hristiyanlığı benimsemeden önce dünyanın net bir şekilde “Hristiyan” ve “Hristiyan olmayan” olmak üzere iki kampa ayrıldığını görmek istiyorlar. İlk kamptaki insanların her saniye ikinci kamptakilerden kesin ve mutlak bir şekilde daha iyi olması gerektiğini talep ediyorlar. Çeşitli nedenlerle makul bir beklenti olmaz bu!

1) Gerçek dünyadaki durum sanıldığından çok daha karmaşıktır. Dünya yüzde yüz Hristiyan ve yüzde yüz Hristiyan olmayan kişilerden oluşmuyor. Hristiyanlıktan giderek uzaklaşan ama hala Hristiyan olduklarını iddia eden çok sayıda insan var. Hristiyanlığa giderek yaklaşan ama kendilerine henüz bu adı vermeyen çok sayıda insan var. Hristiyanlığın İsa Mesih’le ilgili öğretisini tümüyle kabul etmeyen ama O’na son derece güçlü bir sevgi duyan ve farkında olmadan O’na ait olan yine çok insan var. Öte yandan, başka dinlerden olan ama Hristiyanlığın birçok vurgusunu benimsediği için farkında olmadan İsa Mesih’e bağlanmış kişiler var. Örneğin, bir Budist merhamet öğretisine giderek daha fazla yaklaşabilir ve (hala bağlı olduğunu söylese de) Budizm’in esas öğretilerinden uzaklaşabilir. İsa Mesih’in doğumundan çok önceleri bile birçok putperestin bu durumda olması

mümkündür. Ayrıca, birbirini tutmayan birçok inançla kafası karışmış sayısız insanı da hesaba katmak gerekir. Sonuç olarak, toplumda Hristiyanlar ve Hristiyan olmayanlar arasında keskin bir ayırım yapmak işe yaramayabilir. Kediler ile köpekler, erkekler ile kadınlar birbirinden ayrıdır çünkü farklılık çok belirgindir. Zaten bir hayvan (hızlı ya da yavaş) kediden köpeğe dönüşemez. Ancak genelleme yoluyla Hristiyanlar ile Hristiyan olmayanlar arasında bir ayırım yapmaya kalkıştığınızda, gerçek insanlardan çok romanlar ve gazetelerden edinilen iki belirsiz düşüncüyü karşılaştırıyorsunuz. Kötü Hristiyan'ı iyi Ateist ile karşılaştırmak istediğinizde, bu ayırımı ancak iyi tanıdığımız iki gerçek insanla yapabilirsiniz. Aksi takdirde sapla samanı birbirine karıştırmış olursunuz.

2) Şimdi Hristiyan ve Hristiyan olmayan iki hayali kişiyi bırakıp semtimizdeki iki gerçek insandan söz edelim. O zaman bile doğru soruyu sormalıyız. Eğer Hristiyanlık doğruysa, a) Hristiyanlığı benimseyen bir kişi, eğer benimsemeseydi olabileceği insandan daha iyi bir kişi olacaktır. b) Hristiyanlığı benimsemeyen bir kişi, önceki haline göre daha iyi bir kişi olacaktır. Şu örnek için de aynısını söyleyebiliriz. Filanca diş macununun reklamları doğruysa, a) Onu kullanan bir kişi, kullanmasaydı sahip olacağı dişlerden daha iyisine sahip olacaktır, b) O'nu kullanmaya başlayan bir kişi, önceki haline göre daha iyi dişlere sahip olacaktır. Ne var ki, o diş macununu kullanan (ve dişleri aileden kötü olan) ben, buna rağmen hiçbir diş macunu kullanmayan sağlıklı, genç bir zenciden daha sağlam dişlere sahip olamadım. Tabii bu durum diş macunu reklamını yalancı çıkarmaz. Hristiyan olan Ayşe Hanım, Hristiyan olmayan Ahmet Bey'den daha sivri dilli olabilir. Sırf buna bakarak, Hristiyanlığın işe yarayıp yaramadığını söyleyemeyiz. Asıl soru şudur: Hristiyan olmasaydı Ayşe hanımın dili nasıl

olurdu ve Hristiyan olsaydı Ahmet beyin dili nasıl olurdu. Ayşe hanımın ve Ahmet beyin, hem yetişme hem de çevre koşullarından ötürü bazı huyları vardır. Kişiler izin verdiği takdirde, Hristiyanlık bu huyları yeni bir yönetime tabi kılar. Bu düzenleme büyük olasılıkla Ahmet beyin, Ayşe hanımdan daha tatlı dilli olmasıyla sonuçlanacaktır. Ama asıl nokta bu değildir. Bir fabrikanın yönetimini değerlendirmek için yalnızca ürününü değil, tesislerini de dikkate almanız gerekir. A fabrikasının tesisleri göz önüne alınca, herhangi bir üretimde bulunabilmeleri bile hayretle karşılanır. O kadar vahimdir tesislerin durumu. B fabrikasının birinci sınıf tesisleri vardır, buna rağmen, üretim miktarı ve kalitesi gerçek kapasitesinin çok altındadır. A fabrikasındaki yönetici, olanaklar elverdiğinde mutlaka yeni makineler alacaktır, ama zaman isteyen bir iştir bu. Bu arada az üretimde bulunması onun başarısız olduğunu göstermez.

3) Şimdi daha derine inelim. Yönetici yeni makineler alacaktır. İsa Mesih Ayşe hanımdaki etkinliğini devam ettirdikçe, Ayşe hanım çok hoş bir kişi olacaktır. Ama orada kalırsak, İsa Mesih'in tüm amacının sanki Ayşe hanımı Ahmet beyin düzeyine çıkarmak olduğu zannedilebilir. Baştan beri öyle konuşuyoruz ki, sanki Ahmet beyin hiçbir sorunu yokmuş, Hristiyanlık yalnızca kötü insanlar içinmiş, iyi insanların Hristiyan olmaları gerekmiyormuş ve Tanrı'nın tek isteği iyilik hoşlukmuş. Çok büyük bir yanlış olur bu anlayış. Gerçek şu ki, Tanrı'nın gözünde Ahmet bey de en az Ayşe hanım kadar, kurtarılmaya muhtaçtır. Bir açıdan (biraz sonra bu 'bir açıdan'ı açıklayacağım) iyilik ve hoşluk konusu, sorunun kapsamında bile değildir.

Tanrı'nın Ahmet Bey'in yumuşak başlılığına ve dostane tavırlarına bizim baktığımız gibi bakmasını düşünemezsiniz. Çünkü Ahmet Bey zaten Tanrı tarafından, verildiği için bu niteliklere sahiptir. Yani hoş bir insan olma durumu, Ahmet Bey'in Tanrı'ya değil, Tanrı'nın, Ahmet Bey'e bir armağanıdır. Aynı şekilde, Tanrı yüzlerce yıl boyunca günahların bozduğu bir dünyada oluşan doğal sonuçların Ayşe hanımı sinirli ve sabit görüşlü bir kişi haline getirmesine izin vermiştir. Tanrı, kendi uygun gördüğü zamanda Ayşe hanımın, bu yönlerini düzeltecektir. Tanrı için işin can alıcı noktası bu değildir. Tanrı'nın beklediği şey, O'nun için bile kolay değildir. O bile bunu kuvvet kullanarak ortaya çıkartamaz. Ayşe Hanım ve Ahmet Bey'in, iradelerini kullanarak kendisine izin vermelerini bekler, Tanrı. Yaratılışlarının tek amacı olan Tanrı'ya dönüş şikkini seçecekler midir? İçlerindeki özgür irade, tıpkı bir pusula iğnesi gibi titreşip durur. Ama o iğnenin yönünü yalnızca onlar tayin edebilir. İğnenin yönü Tanrı'ya dönecek midir?

Tanrı kişinin yönünü bulmasına yardımcı olabilir ama onu zorlayamaz. Elini pusulaya sokup iğneyi çevirebilir ama o zaman artık özgür irade diye bir şey kalmaz. İbre Tanrı'ya dönecek mi? İşte her şey bu soruya bağlıdır. Ayşe Hanım ve Ahmet Bey, kendilerini Tanrı'ya teslim edecekler mi? Doğalarının hoş olup olmaması şu anda fazla önemli değildir. Tanrı sorunun o yönünü kolayca çözebilir.

Beni yanlış anlamayın. Tanrı elbette kötü insan doğasına üzüntüyle bakar. İyi bir insan doğasına ise hoşnutlukla, eklemek, su ya da güneş gibi iyi unsurlar olarak bakar. Ama bu iyi unsurlar, bizim O'ndan aldığımız şeylerdir. Ahmet Bey'e sağlam ve sakin sinirler veren, düzgün işleyen bir sindirim sistemi kazandıran

Tanrı'dır. Tanrı'nın elinde bunlardan çok daha fazlası var. Hoş şeyleri var etmek Tanrı için hiçbir şeye mal olmamıştır ama insanların asi iradelerini değiştirmek, O'nun çarmıha gerilmesine mal olmuştur. İyi mizaçlı insanlar da, kötü mizaçlı insanlar da iradelerini kullanarak Tanrı'nın isteğini reddedebilir. O zaman Ahmet Bey'in hoşluğu sadece doğanın bir parçası olduğundan yok olup gidecektir. Doğa sonunda ortadan kalkacaktır. Doğal sonuçlar bir araya gelerek günbatımından çok güzel renkler yaratır. Aynı şekilde, Ahmet Bey'in hoş olan huylarını yaratmışlardır. Ama çok geçmeden ikisi de yok olacaktır. Ahmet Bey'in elinde hoş huyları ölümsüz bir ruhun güzelliğine dönüştürme fırsatı vardı ama o bu fırsatı değerlendirmede.

Burada göze çelişki gibi görünen ama gerçeğe son derece uyan bir şey var. Ahmet Bey iyi mizacının kendisine ait olduğunu, kendisinden kaynaklandığını düşünür ve o böyle düşündüğü süre mizacı giderek daha az kendisine ait olacaktır. Oysa mizacının Tanrı'nın bir armağanı olduğunu gördüğünde onu Tanrı'ya sunduğunda mizacı gerçekten de kendisine ait olacaktır. Çünkü Ahmet Bey böyle yapmakla kendi yaradılışından bir pay almaya başlar. Bizde kalabilecek olan şeyler bizim özgürce Tanrı'ya teslim ettiğimiz şeylerdir. Kendimize sakladığımız şeyleri ise kaybedeceğiz.

O halde, Hristiyanlar arasında hala kötü mizaçlı insanların olduğunu görürsek, fazla şaşırılmamalıyız. Hatta eğer iyice düşünersek, kötü mizaçlı insanların iyi mizaçlılara kıyasla daha büyük sayılarda İsa Mesih'i kabul etmelerinin bir nedeni var. İsa Mesih'in dünyadaki yaşamı sırasında insanların kendisine kızdıkları bir konu da buydu. Mesih kötü insanları kendisine çekiyordu. İnsanlar hala

buna itiraz ederler ve her zaman edeceklerdir. Bunun nedenini görebiliyor musunuz? İsa Mesih, “Ne mutlu yoksul olanlara” ve “Zenginlerin Tanrı’nın egemenliğine girmeleri ne kadar zordur” gibi şeyler söylemiş ve hiç kuşkusuz öncelikle ekonomik fakirlik ve zenginlikten söz etmişti. Ama sözleri sadece ekonomik alanda mı geçerli? Fazla para sahibi olmanın önemli bir tehlikesi, paranın sağlayacağı mutluluğun, Tanrı’ya olan ihtiyacınızı unutturmasıdır. Her şeyi çek imzalayarak elde ederseniz, her an Tanrı’ya bağımlı olmanız gerektiğini kolaylıkla unutursunuz. Doğal yetenekler de aynı yönden tehlike içerir. Eğer zeki, sağlıklı, sevilen ve iyi eğitilmiş bir kişiyse, hayat sizi tatmin edebilir ve Tanrı’ya ne gerek var diye sorabilirsiniz. İyi davranışlarda bulunmak belli bir düzeye kadar size kolay gelir. Neticede seks, alkol bağımlılığı, öfke ve kötü huylar yüzünden devamlı tökezleyen acınası insanlardan biri değilsiniz ki siz! Herkes sizin çok iyi yürekli, tatlı ve hoş bir insan olduğunuzu söylemiyor mu? Siz de onlarla aynı düşüncedesiniz. İşte bütün bu iyilik ve hoşluğu kendinizin ürettiğini zannedip daha yüksek düzeydeki iyiliğe kolay kolay gerek duymayabilirsiniz. Doğal yönden yetenekli ve iyi mizaçlı insanların, gün gelip de bunlar tarafından yarı yolda bırakılana ve kendine özgü doygunlukları yıkılana dek, İsa Mesih’e gereksinim duymaları çok güçtür. Bu anlamda “zengin” insanların Tanrı’nın egemenliğine girmeleri zordur.

Kötü insanlara gelince bu durum değişir. Önem verilmeyen, aşağılanan, ürkek, çarpık fikirli, kusurlu, yalnızlık çeken, cinsel bağımlılıkları olan dengesiz kişiler, iyi insan olma yolunda herhangi bir çabada bulduklarında ötekilerden çok daha kısa bir zamanda yardıma ne denli muhtaç olduklarını görürler. Ya onlara İsa Mesih yardımcı olacaktır ya da hiçbir umut yoktur. Ya çarmıhı

yüklenip, İsa'yı izleyecekler ya da boş bir çaresizliğe teslim olacaklardır. Kaybolmuş koyunlardır bunlar. İsa Mesih özellikle böylelerini bulmaya gelmiştir. Maddi yoksulluktan çok daha korkunç bir anlamda yoksul olanlar bunlardır. İsa Mesih'in beraber dolaşmaya razı olduğu o berbat kişiler bunlardır. Ferisiler (1. Yy'ın din adamları), o gün ne dedilerse bugün de aynısını söyleyecekler: "Eğer Hristiyanlık doğru bir şey olsaydı, bu tür insanlar Hristiyan olmazlardı."

Bu sözler hepimizi ya uyarır ya da cesaret verir. İyi mizaçlı bir insan iseniz, erdem size doğal yolla sunulmuşsa, dikkat edin. Kime çok verilmişse, ondan çok şey istenecektir. Doğa aracılığıyla Tanrı'nın size verdiği armağanları kendi beceriniz sanıyorsanız ve sadece bunlarla yetiniyorsanız, henüz bir asisiniz. Bütün o yetenekleriniz Tanrı'dan kopuşunuzu çok daha korkunç kılacak, yozlaşma sürecinizi felakete dönüştürecektir. Şeytan bir zamanlar Tanrı'nın baş meleklerinden biriydi. Sizin yetenekleriniz bir şempanzeden ne denli üstünse, O'nun yetenekleri de sizinkilerden o denli üstündü.

Öte yandan, şiddetli kıskançlıklar ve delice kavgalarla sarsılan bir evde yetişmiş, başkalarının suçundan ötürü cinsel bir sapkınlığa düşmüş, içinizi kemiren aşağılık kompleksi ile en iyi arkadaşlarınıza bile kabalık eden bir kişi olabilirsiniz. Bu durum sizi çaresizliğe sürüklemesin. İsa Mesih bunların hepsini biliyor. Siz O'nun kutsadığı yoksullardan birisiniz. Kullandığımız makinenin ne kadar hasarlı olduğunu O bilir. Siz iyilik yönündeki çabaları sürdürün. Elinizden ne gelirse, esirgemeyin. Bir gün o makine çöplüğe atılıp size yenisi verilecektir. O zaman hepimizi ve hatta kendinizi bile hayrete düşürebilirsiniz. Çünkü siz araba kullanmayı

zor bir okulda öğrendiniz. Sonuncular birinci, birinciler sonuncu olacaktır.

İyi ve hoş bir insan olmak, çekici ve ahlaklı bir kişiliğe sahip olmak harikadır. Elimizde ne varsa, her türlü tıbbi, eğitsel, ekonomik ve siyasal olanağı kullanalım. Mümkün olduğu kadar çok sayıda insanın iyi ve hoş yetişmesine yardımcı olalım. Bu uğraş, herkese yeterli yiyeceğin üretildiği bir dünya sağlamak kadar önemlidir. Ancak, her insanı iyi ve hoş yapmayı becersek bile, Tanrı'nın onları kabul edebileceği bir durumda olduklarını zannetmeyelim. İyilik ve hoşluklarıyla yetinen, bundan fazlasını aramayan, Tanrı'ya sırtını dönmüş olan bir dünya dolusu iyi ve hoş insan, en az kötü günahkârlarla dolu bir dünya kadar kurtuluşa muhtaçtır. Yani hepsi de, Tanrı'nın önünde aklanmaya, Tanrı'nın düşmanı değil, çocuğu olarak kabul görmeye muhtaçtır. Üstelik iyi ve hoş insanların bu kurtuluşa kavuşmaları, kötü günahkârlardan çok daha zor olabilir.

Gelişmiş olmak Tanrı'nın önünde aklanmak demek değildir. Ama aklanmak ve Tanrı'nın çocuğu olmak insanların gelişmesini sağlar. Hatta sona vardıklarında aklımıza, hayalimize gelmeyecek bir şekilde gelişmiş olacaklardır. Tanrı yaratılmış olan insanları çocuklara dönüştürmek için insan bedeni alıp geldi. Amacı insanları sadece iyi kişilere çevirmek değildi. O'nun tasarısı yeni bir insan türü yaratmaktı. Bir ata daha iyi atlamayı öğretmekle yetinmeyip onu kanatlı bir yaratığa dönüştürmeye benzer. Kanatlı bir yaratığa dönüştükten sonra eskiden asla aşamayacağı engelleri aşacaktır. Elbette bundan önce, kanatların yeni gelişmeye başladığı bir dönemden geçecektir ve bu dönemde çok küçük başarıları olacaktır. O aşamada, omzundaki tomurcuklara bakanlar, bunların

kanatlara dönüşeceğini asla kestiremezler. Hatta bu tomurcuklar onun tuhaf görünmesine bile neden olabilir.

Belki de bu konuya fazlaca zaman ayırdık. Eğer Hristiyanlığa karşı tartışmak isterseniz (Hristiyanlığın doğru çıkmasından korkmaya başladığım günlerde ben de böyle tartışmaları bayağı isterdim), pek akıllı ve yeterli olmayan bir Hristiyan bulabilirsiniz. “Demek ki, öve öve bitiremediğin kişi bu! Ben eskisini yeğlerim” diyebilirsiniz. Ancak bazı başka alanlarda Hristiyanlığın doğru olduğunu gördünüzse, yüreğinizde bunun sadece bir kaçıştan ibaret olduğunu bilirsiniz. Diğer insanların iç dünyalarında ne gibi ayartılarla, fırsatlarla ve mücadelelerle boğuştuklarını nereden bilebilirsiniz? Bütün yeryüzünde iç dünyasını bildiğiniz tek bir kişi var ve sadece onun kaderi sizin elinizdedir. Eğer Tanrı varsa, bir anlamda O’nunla tek başınızasınız. Yandaki komşuları ya da kitaplarda okuduklarınızı mazeret gösterip Tanrı’yı elinizin tersiyle itemezsiniz. Peki ya duyduğunuz ve okuduğunuz (zaten bunları hatırlayabilecek misiniz bakalım?) şeyler, “doğa” ya da “gerçek dünya” dediğimiz perde ortadan kalktığında ve O’nun her zaman önünüzde durduğunu, kaçınılmaz olduğunu gördüğünüzde ne olacak?

11. Bölüm

Yeni İnsanlar

Son bölümde İsa Mesih'in yeni insanlar yaratma sürecini bir atı kanatlı bir yaratığa dönüştürme sürecine benzetmiştim. Böyle sivri bir örnek kullanmaktaki amacım, bu değişim sürecinin sadece ilerleme değil, dönüşüm olduğunu vurgulamaktı. Bu dönüşüme doğadan örnek verecek olursak, çeşitli ışınlara maruz kalan böceklerle bakabiliriz. Bazı insanlar bunu evrimle bağdaştırır. Onlara göre canlıların geçirdiği değişime uzaydan gelen ışınlar neden olmuş olabilir. (Elbette değişim olduktan sonra doğal seçim devreye başlar, yani bazı değişimler ayakta kalır, diğerleri ise ayıklanır.)

Belki çağdaş bir kişinin Hristiyanlığı anlamasının en iyi yolu evrimle bağlantılı olarak görmesidir. Artık herkes evrimi biliyor (elbette bazı eğitimli kişiler buna inanmıyor.) İnsanın daha aşağıdaki yaşam türlerinden evrim yoluyla gelişerek geldiği söyleniyor. Buna inananlar, genellikle “Sonraki adım ne olacak?” diye soruyor. “İnsan ötesi yaratık ne zaman ortaya çıkacak?” Hayal gücü zengin yazarlar, sonraki bu adımı resmedip adını “Süper insan” koyuyor. Ama kafalarında canlandırdıkları insan, şimdiki insandan daha kötü olduğu için ekstra kollar ve bacaklar yaratarak durumu idare etmeye çalışıyorlar. Ama ya sonraki adım, önceki adımlardan onların hayal bile edemeyeceği kadar farklıysa? Böyle olma olasılığı yok mu? Evrim kuramına göre, binlerce yüzyıl önce

etrafta büyük ve kalın zırhlı dev hayvanlar dolaşıyordu. O günlerde evrim olgusunu gözlemleyen kişiler olsaydı, sonraki adımda çok daha kalın zırhlı canlıların ortaya çıkacağını hayal ederlerdi. Elbette bu yanlış bir hayal olurdu. Gelecek, kimsenin tahmin edemeyeceği gelişmelere gebeydi. Ortaya çıkan yeni canlılar küçük, çıplak ve zırhsızdı. Ayrıca çok daha gelişmiş beyinlere sahiplerdi ve bu sayede gezegenin efendileri olacaktı. Bir sonraki adım sadece değişik olmakla kalmayıp yepyeni bir değişikliğe sahne oldu. Evrimsel akış, gözlemcinin umduğu gibi sürmeyeip keskin bir viraja girdi.

Kanımcı bir sonraki adım hakkında yine böyle bir yanlış yapılıyor. İnsan beyninin çok geliştiği ve doğa üzerinde büyük bir egemenlik kurduğu düşünülüyor. Irmağın akışı şu anda o yönde görüldüğünden ırmağın hep aynı yönde akacağı sanılıyor. Oysa ben, sonraki adımın gerçekten yeni olacağına ve asla hayal edemeyeceğimiz bir yöne sapacağına inanıyorum. Eğer öyle olmayacaksa, buna sonraki adım demenin bir anlamı yoktur. Benim beklediğim normal bir değişiklik değil, yepyeni bir değişikliktir. Evrimin bir sonraki adımının artık evrim olmayacağını, evrimin de ötesinde bir değişim gerçekleşeceğini düşünüyorum. Son olarak, bu olay gerçekleştiğinde, bunu fark eden sadece küçük bir azınlık olursa hiç şaşırımam.

İşte, Hristiyanlığın bakış açısıyla, sonraki adım zaten ortaya çıkmıştır. Bu yepyeni bir değişimdir. Akıllı insandan daha akıllı bir insana dönüşmek değil, yepyeni bir insana dönüşmektir. Tanrı'nın yaratıkları olmaktan çıkıp, Tanrı'nın çocukları olmaya geçmiştir. Bu dönüşümün ilk adımı iki bin yıl önce, Filistin'de atılmıştır. Aslında buna evrim denilemez, çünkü olayların doğal akışından çok doğaya

dışarıdan giren bir gelişmedir. Ama benim beklediğim de zaten böyle bir şey olurdu. Bizler geçmişi inceleyerek evrim fikrine vardık. Ancak karşımıza yepyeni ve beklenmedik bir şey çıkacaksa, geçmişe dayanan fikirlerimizin geçerliliği kalmayacaktır. Aslında sonraki adım, geçmişteki adımlardan sadece doğanın dışından gelmiş olmasıyla değil birçok noktada farklıdır.

1) Bu adım cinsel çoğalma yoluyla devam etmeyecektir. Ama buna şaşırabilir miyiz? Cinsellik ortaya çıkmadan önce başka bir zaman vardı ve o zaman gelişme değişik yöntemlerle gerçekleşiyordu. Dolayısıyla, cinselliğin ortadan kalktığı ya da var olduğu ama gelişimin ana kaynağı olmaktan çıktığı bir zamanı bekleyebiliriz.

2) Geçmişin daha ilkel adımlarında, organizmaların sonraki adımı atıp atmamak arasında herhangi bir seçim hakları yoktu. Gelişim onların yaptığı bir şey değil, onlara olan bir şeydi. Ama yeni adım seçim gerektiren, Tanrı'nın yarattığı olmaktan çıkıp Tanrı'nın çocuğu olmaya atılan gönüllü bir adımdır. Bu gönüllülük 'adımı' kendiliğimizden atabiliriz ya da düşlerimizde gerçekleştirebiliriz gibi bir anlama gelmiyor. Tanrı'nın çocuğu olmaya geçiş fırsatı bize sunulunca bunu reddedebileceğimiz anlamına geliyor. Arzu edersek geriye çekilebilir, direnebilir ve yeni insanlığa dâhil olmamayı seçebiliriz.

3) İsa Mesih'in, bu yeni adımın "İlk örneği" olduğunu söylemiştim. Ama elbette Mesih, bundan çok daha fazlasıdır. Sadece yeni bir adım ya da türler arasında bir tür değil, yeni insanın ta kendisidir. İsa Mesih bütün yeni insanların başlangıcı ve odak noktasıdır, yaşamıdır. Yaratılmış olan dünyaya kendi isteğiyle gelmiş, kendisiyle birlikte Zoe'yu, yani ruhsal ve yeni olan yaşamı

getirmiştir (Elbette Zoe bizim için yenidir, yoksa Tanrı'da sonsuzluktan beri vardı). İsa Mesih bunu bize kalıtım yoluyla değil, iyi bulaştırma yoluyla verir. İsa Mesih'le kişisel bir ilişkiye giren herkes bu yaşama kavuşabilir. Yeni insan olmanın tek yolu İsa Mesih'te olmaktır.

4) Bu adımda eskilerine oranla daha farklı bir hız vardır. İnsanın bu gezegendeki gelişimiyle kıyaslandığında Hristiyanlık insanlığa bir yıldırım hızıyla yayılmıştır. Neticede iki bin yıl, evrenin tarihi göz önüne alındığında önemsenmeyecek kadar kısadır. (Bizim hala ilk Hristiyanlar olduğumuzu unutmayın. Aramızdaki kötü ve sert ayrılıkların çocukluk hastalığı olduğunu umalım. Bizler hala ilk dişlerini çıkarmakta olan bebekleriz.) Dış dünya bizim yaşlılıktan öldüğümüzü düşünüyor. Ama geçmişte de bunu sık sık düşünmüştü. Hatta Hristiyanlığın öldüğünü ilan ettiği dönemler bile olmuştu. Hristiyanlara yönelik zulüm ve baskılarla, Hristiyanlığın içten yozlaşmasıyla, bilimin ilerlemesiyle ve Hristiyanlara karşı büyük devrimci akımların doğmasıyla Hristiyanlığın zayıflayıp ortadan kalkacağı düşünülmüştü. Ama dünya her seferinde düş kırıklığına uğradı. Çünkü İsa Mesih ölümden dirilip yeniden hayata dönmüştü. Bu onlara son derece haksızca görünse de, dirilişler bir bakıma devam ediyor. İsa Mesih'in başlatmış olduğu bir şeyi tekrar ve tekrar öldürmeye çalışıyor, ama tam mezara toprak atarken birdenbire canlandığını ve yeni bir yerde baş gösterdiğini fark ediyorlar. Bizden bu denli nefret etmelerine şaşmamalı!

5) Riskler daha büyüktür. Geçmişin daha ilkel adımlarında hayatta kalamayan bir yaratık, en fazla ömrünün birkaç yılını yitirdi. Ancak bu yeni adımdaki fırsatı kaçıırırsak, sözcüğün tam

anlamıyla sonsuz bir armağanı kaçırmış oluruz. Artık kritik an gelmiştir. Tanrı yüzyıllar boyunca doğayı kullanarak, Tanrı'nın çocuklarına dönüştüreceği yaratıklar üretmesine izin vermiştir. Peki, ama bu yaratıklar doğadan alınmaya razı olacaklar mı? Aslında bu olay bir yönden bir bebeğin doğuşunu hatırlatıyor. Yerimizden kalkıp İsa Mesih'in ardınca yürümeye başlamadıkça, hala doğanın bir parçasıyız ve hala annemizin rahmindeyiz. Annemizin gebeliği uzun, ağrılı ve kaygılı geçti, ama artık doruk noktasına ulaştı. Beklenen büyük an nihayet geldi. Doktor artık burada. Acaba normal bir doğum olacak mı? Elbette, bu durum doğal bir doğumdan önemli bir noktada ayrılır. Doğal doğumda bebeğin herhangi bir söz ya da seçme hakkı olmadığı halde burada vardır. Acaba sıradan bir bebeğin söz hakkı olsaydı, ne yapardı? Herhalde rahmin o kuytu ve sıcak güvenliğinde kalmayı tercih ederdi. Bebek için rahim güvenlik demektir. Ama korkunç derecede yanıldığı nokta budur, çünkü orada kalırsa ölecektir.

Böyle bir açıdan bakarsak, yeni adımın atıldığını ve atılmakta olduğunu görürüz. Dünyanın her yerinde yeni insanlara rastlayabiliriz. Önceden de, itiraf ettiğim gibi bazıları hala zor tanınabilir ama çoğunu tanımak kolaydır. Zaman zaman onlarla karşılaşsınız. Sesleri ve yüzleri farklıdır sizden. Sanki biraz daha kuvvetli, daha sakin ama daha mutlu ve aydınlıktırlar. Çoğumuzun pes ettiği noktada onlar başlar. Kanımca onları fark etmek olaydır ama hangi ipuçlarına bakacağımızı bilmelisiniz. Kitaplarda okuyup, kafanızda kurduğunuz dindar tiplere benzemezler. Dikkati kendi üzerlerine çekmek gibi bir huyları yoktur. Aslında onlar size karşı kibardırlar ama sizin kendilerine kibar davrandığınızı sanırlar. Sizi öteki insanlardan daha çok severler ama size onların duyduğundan daha az ihtiyaç duyarlar. (İnsanların bize ihtiyaç duymalarını arzulama

huyundan vazgeçmeliyiz. İyi insanlar ve özellikle kadınlar için karşı konulması güç bir arzudur bu.) Yeni insanlardan birini tanımayı başardıktan sonra diğerlerini fark etmekte zorluk çekmezsiniz. Ben şuna kuvvetle inanıyorum. Onlar birbirlerini her türlü ırk, cinsiyet, sınıf ve yaş farkı gibi engellere rağmen vakit geçirmeden ve yanılığa düşmeden tanıyabilirler. Bu bakımdan, kutsal kılınmak gizli bir cemiyete katılmak gibidir. Dolayısıyla keyifli bir deneyim olduğu söylenebilir.

Ancak yeni insanların birbirine tıpatıp benzediğini düşünmeyin. Bu son kısımda söylediklerimin epeyce kısmı, bunu varsaymanıza neden olabilir. Yeni insanlar olabilmek için şu anda “Kendimiz” dediğimiz, benliğimizi kaybetmemiz gerekir. Kendimizi bırakıp İsa Mesih’e gelmeliyiz. O zaman, O’nun iradesi bizim olacak ve O’nun düşüncelerine sahip olacağız. Kutsal Kitap’ta Mesih’in düşüncesine sahip olmak denilen şey budur. Eğer bir tek İsa varsa ve hepimizde yaşıyorsa, her birimizin aynı olması gerekmiyor mu? Kulağa gerçekten de öyle geliyor ama öyle değildir.

Bu noktada iyi bir örnek vermek güçtür çünkü iki yaratığın arasındaki hiçbir bağlantı, Yaratıcının yaratıklarından biriyle olan bağlantısı gibi değildir. Ama gerçekle ilgili bir ipucu verebilmek için son derece kusurlu iki benzetme anlatabiliriz. Daima karanlıkta kalmış kalabalık bir insan grubu hayal edin. Onlara gelip ışığın neye benzediğini anlatmaya çalışıyorsunuz. Işığa geldikleri taktirde, hepsinin aydınlanacağını, her birinin bu ışığı yansıtacağını ve böylece görülebilir olacağını söylüyorsunuz. Herhalde aynı ışığı yansıttıkları için hepsi tıpatıp aynı görünecek değildir. Hatta tam tersine, ışık birbirlerinden ne denli farklı olduklarını gösterecektir. Veya tuzla ilgili hiçbir şey bilmeyen bir kişi düşünün. Ona bir

tutam tuz tattırıyorsunuz ve ağzında güçlü, keskin bir tat oluşuyor. Sonra ülkenizdeki bütün insanların yemeklerde tuz kullandığını söylüyorsunuz. Adam size, “Ah, demek bütün yemekleriniz tadı aynı” demez. Bunun yerine şöyle bir cevap vermesi daha muhtemel olmaz mı: “Ah, o zaman bütün yemeklerinizin tadı aynı. Çünkü bana verdiğin o şeyin tadı öyle keskin ki, her şeyin lezzetini öldürür.” Oysa siz ve ben tuzun tam tersi bir etki yarattığını biliyoruz. Yumurtanın, turpun, lahananın lezzetini öldürmek, şöyle dursun artırır. Tuzlanana dek gerçek lezzetlerini göstermez bunlar. (Elbette, sizi uyardığım gibi, bu çok iyi bir örnek değil, çünkü tuzu fazla kaçırıp diğer tatları öldürmek mümkündür ama Mesih’e fazla benzeyip insan kişiliğinin tadını öldüremezsiniz. Elimden geleni yapıyorum işte.)

İsa Mesih’in bizimle bağlantısı buna benzer. “Kendimiz” dediğimiz, benliğimizi ne denli ortalıktan kaldırıp, Mesih’in bizi denetlemesine izin verirsek, o kadar çok kendimiz oluruz. İsa Mesih o kadar engindir ki, birbirinden farklı milyonlarca küçük Mesih O’nu yine de tümüyle yansıtabilir. Onların hepsini yaratan İsa Mesih’tir. Tıpkı bir romancının kitabındaki karakterleri çeşit çeşit yaratması gibi İsa Mesih de bizleri öyle yaratmıştır. Bu anlamda, asıl “Kendimiz” İsa Mesih’te bekliyor bizi. Mesih’ten ayrı bir “Ben” olmaya çalışmanın hiçbir yararı yoktur. İsa Mesih’e ne kadar çok direnip kendi başıma buyruk yaşamaya çalışırsam, kalıtsal mirasımın, yetiştirilme koşullarım ve doğal arzularımın o kadar çok tutsağı olurum. Hatta gururla “Kendim” diye, nitelendiğim benliğim, benim başlatmadığım ve durduramadığım olaylar zincirine sahne olur. “Arzularım” dediğim şeyler, fiziksel organizmamın körüklediği tutkular, başka insanların ve hatta cinlerin pompaladığı düşüncelerdir. Trende yan kompartmanda kalan kızla

sevişmek için beni yönlendiren etken, övüne övüne dile getirdiğim kişisel seçimim ve kararım değil, yumurta, alkol ve iyi bir uykunun sonucudur. Kişisel siyasal düşüncelerim dediğim şeylerin, gerçek kökeni propagandadır. Doğal halimle kendimi inandırmaya çalıştığım kişi değilim. “Kendim” dediğim şey aslında kolayca açıklanır. Yalnızca İsa Mesih’e döndüğümde ve O’nun kişiliğine teslim olduğumda, kendime ait bir kişiliğim olur.

Başlangıçta, Tanrı’da Şahıslar olduğunu söylemiştim. Şimdi daha ileri gideceğim. Başka hiçbir yerde gerçek şahıslar yoktur. Kendinizi Tanrı’ya teslim etmedikçe gerçek bir şahsınız olmayacak. Aynılık İsa Mesih’e teslim olan insanlarda değil, doğal insanlarda görülür. Büyük zalimler ve fatihler monotonca hep aynı, kutsallar ise ihtişamlı apayrıdır.

Ama benliğinizi teslim etmelisiniz. Körce kaldırıp atmahsınız. İsa Mesih size yeni bir kişilik verecektir ama O’na gitmenizin tek nedeni bu olmamalıdır. Hatta kafanızı meşgul eden tek şey kendi kişiliğiniz ise, zaten O’na gitmiş olmazsınız. İlk adım benliği top-tan unutmaya çalışmak olmalıdır. Gerçek ve yeni benliğiniz (hem Mesih’e hem de size ait olan, O’nun olduğu için sizin olan), siz onu aradıkça sizi gelmeyecektir. Mesih’i aradıkça size gelecektir. Tuhaf mı geldi bu? Günlük konuların çoğu için aynı ilke geçerlidir. Toplumsal yaşamda bile, başkaları üzerinde nasıl bir izlenim bıraktığınıza kafa yorarak iyi bir izlenim bırakamazsınız. Edebiyat ve sanat alanında özgünlüğü takıntı yapan birisi asla özgün olamaz. Oysa (daha önce kim bilir kaç kez söylendiğini düşünmeden), sadece gerçeği söylemeye çalışırsanız, farkında bile olmadan yüzde doksan şansla özgünlüğü yakalarsınız. Bu ilke yaşamın en üst basamaklarından en altlarına kadar geçerlidir. Kendinizi unutun,

gerçek benliğinizi bulursunuz. Canınızı kaybedin, onu kurtarmış olursunuz. Hırslarınızın, günlük tutkularınızın ve sonunda tüm bedeninizin ölümüne teslim olun. Varlığınızın her hücrelerini teslim edin ve sonsuz yaşam bulursunuz. Hiçbir şeyi kendinize saklamayın. Vermediğiniz hiçbir şey sizin olmayacak. İcinizde ölmeyen hiçbir şey, ölümden dirilmeyecek. Kendinizi ararsanız, uzun vadede bulacağınız yalnızca nefret, yalnızlık, umutsuzluk, öfke, yıkım ve çürüme olacaktır. Ama İsa Mesih'i ararsanız, yalnızca O'nu değil, O'nunla birlikte her şeyi bulacaksınız.

